



GEOGRAFIA
TERILOR ROMANE.

PENTRU
CLASELE PRIMARE
DE
DIMITRIE GUSTI.

Edițiunea a treia.

JASSII.
Tipografia Buciumului Român.
1867.

GEOGRAFIA

TIERILORU ROMANE

PENTRU

CLASELE PRIMARE

DE

DIMITRIE GUSTI.



Edițiunea a treia.

JASSY.

TIPOGRAFIA BUCIUMULUI ROMANU.

1867.

ROMANIA.

România, sau Principatele-române-unite, sunt țări dunărene, locuite de Români descendenți din coloniile romane aduse la 100—106 ani d. HS. în aceste regiuni de către Traian marele Imperator al Romanilor. Ea se află între 43° și $48\frac{1}{2}^{\circ}$ lățime nordică, și între 40° și 46° lungime estică. România se mărginește la nord și est cu Baserabia Rusiei, de care se desparte prin riul Prut și riul Ialpușel, asemenea se mărginește și cu Marea-Neagră; la sud se mărginește cu Dobrogea și Bulgaria din Turcia, de care se desparte prin Dunărea; la vest cu Serbia de care se desparte totuși prin Dunărea, și cu Banatul și Transilvania de care se desparte prin riul Cerna și munții Carpați.—România în aceste margini cuprinde o suprafață de 8,314,815 fâcși patrâte și la 5,000,000 loc. Ea se află între trei Imperii: Rusia, Austria și Turcia.—Pământul României face parte din versantul reseritean și de meadi-și al Carpaților Transilvani, din șesul de jos al Dunărei, și parte din șesul cel mare al Europei reseritene, în care intră mai cu seamă partea Baserabiei; elu dară se compune din doue părți generale, din partea muntoasă și din partea câmpeană.

Tote apele cu care se adapă pământul României pornesc de la meadi-nopte și îndreptându-se spre meadi-și, eară puține spre răsăritu, se varsă în Dunărea.

România are 15 riuri principale din care sunt și mai mari și mai mici. Cele mai mari sunt: Jiul, Oltul, Argeșul, Ialomița, Siretiul și Prutul care toate se varse în Dunărea.

Dunărea, fluviu mare european, isvoresce din pădurea Șvarț-vald (pădurea neagră în ducatul Baden), trece prin mijlocul Europei și atinge România la satul Vărciorova în prefectura Mehedinți, de acolo pleacă spre răsărit până la satul Săcăriciu, era spre apus la S. Isvoru-Frumos face o cotitură. Dunărea apoi taie în jos earăși spre răsărit până la satul Cetate, unde se mai întornă odată spre apus, făcând cea mai largă cotitură pe pământul României în prefec. Doljului.

Cursul fluviului se îndreaptă așa dicându spre răsărit, adăpându totă partea de mēdi-qi a țerei, până la politia Calarași din prefectura Ialomiței, apoi se desface în mai multe brațe care merg spre mēdi-nópte până la gura Ialomiței, unde se restrâng făcând o cotitură în țermul României, aice éráși se desfac formându cele mai multe canale care toate la Brăila dau în o singură albie, apoi trece pe la Galați, Reni și aproape de Tulcea se desface în dou brațe mari: în brațul Chilie spre nord-ost ce dá în marea Neagră la Vălcov; acesta este cel mai lung dintre toate brațele Dunărei, căci are la 60,000 stănjini moldovinești; — și în brațul sf. George care se îndreptă spre sud-ost dându în Marea la punctul Stăna; din brațul sf. George puțin mai jos de Tulcea se forméză un al tri-

ilea brațu numitū brațulū Sulinei, care este mai scurtū decâtū cele-laltē doue cu vr'o 13,000 stānjini, elū până acumū servă de drumū corābiilorū ce intră și esū din România. Acestū fluvii se numea de Romani Danubius și Ister, Slavii îi dīcū Donava, Turcii Duna, Romāni Dunărea și Danubiū.

Cursulū Dunărei se împarte în 3 părți. Dunărea superiōră, (de susū) de la isvorul seū până la riul Morava; Dunărea de mizlocū, de acolo pēnă la varsarea Cernei lângă Orsova; și Dunărea inferiōră, (de josū,) de la Cerna până la marea Négră. Acēstă parte se numea de Romani Ister. Drumulū pe care Dunărea îlū face de la isvorul seū la marea Négră este de 2,800 kilometri saū 1,262,800 stānjini, éră acela de pe țermul Romāniei, de la Orsova la marea, 912 chilom. saū 411,240 stānjāni.

Jiulū isvorāsce din Carpații Transilvaniei, face puțin hotarū Romāniei, apoi se rădică în susū și intră în țiară pela vērfulū Ardeului și schitulū Dimitrianū dintre pasulū-lui-Vulcanū și muntele Māndru; apoi curge spre apusū mai până în josū de țargulū Jiului, la Craiova elū face cea mai mare cotitură în drumulū seū, și apoi la satulū Pichetū dă în Dunărea.

Afluinții Jiului din adrepta suntū :

Valea Senatorū, r. Sohodelū, p. Dobrica, Jaleșulū care isvorāsce de sub o singură stāncă, Sușița-verde, Bistrița, isvorāsce din vārfulū muntelū Oslea, dă în Tismana care cu Isverna se în-

tr'unescă, și mai jos de satul Roșia, dată în Jiū, r. Sopotul-mare la satul Turcenii de mijloc, dată în Jiū.—Motru cu afluenții sei: Brebină și Chișița dată în Jiū la satul Gura-Motrului, Salcea și Obgeana la satul Breata în față cu Craiova se varsă în Jiū.

Afluenții Jiului din astănga sunt:

Părăul Civianu, Gilotru dată în Jiū la satul Tințerini, Vlașnița, apoi Amara diea cu afluenții sei: Frumușelu și Plasca dată în Jiū la sat. Troca, mai sus de Craiova.

Oltul, numit din vechime Aluta, isvorăște din Carpații Transilvaniei și intră în România pe la satul Cănenii din fața Turnului-Roșu. Oltul curge drept în jos și trece prin trei politii mari: pe la Râmnicu, unde face o cotitură spre apus, pe la Slatina și pe la Turnu, unde se și varsă în Dunărea. Oltul împarte România în două părți; în România mică sau dela apus, care vine dincolo de Olt, și în România mare sau dela răsărit care vine dincoace de densul. Între riuurile României, Oltul este însemnat în privința mărimii sale; el are în lungime 203,000 stănjăni sau 450 kilometri.

Afluenții Oltului din adrepta sunt:

Riul Lotru care isvorăște din munții Pregica și Tartaral, are de afluenți pe părăele: Miliușa, Răpideea, Latorita, Voinești, Rudariu cu care toate la satul Varaticu se varsă în Olt. P. Mărzasa, p. Olănești și Reuca, la Râmnicu dată în Olt. G-

vora dă la s. Măgura, p. Urezulă, Bistrița, acesta isvorăște de sub Vărvulă-Cocorului din m. Ursulă, are o cascadă de 8 stânjini, și cu p. Otusa la s. Băbenii de josă dă în Oltă. Luncăvița dă la ș. Slăvitești, Pescena la s. Slătărie, Mamă la s. Salcea. Oltețulă isvorăște dintre vârvulă m. Păpușa și v. m. Musiloea, primește pe riulă Cerna la s. Belescii și dă în Oltă la s. Chilia. Vedluiulă dă în Oltă la s. Stoenesti.

Afluiții Oltului din astănga suntă:

Topologulă, acestă riă este auriferă, el isvorăște de sub muntele Sântului Ilie și la satulă Ostrovenii mai în josă de Râmnică dă în Oltă. Valea-Concuna dă la Câmpu mare, și r. Tesluiuă la Ipotești Romăni.

Argeșulă isvorăște din Carpații Romăniei de sub piciorăle muntelă Albina în prefectura Argeșului, merge în josă până la Pitești, de acolo se lasă camă spre răsărită până la satulă Radovană, de unde curgândă la vale trece pela Oltenița vârsinduse în Dunărea. Argeșulă este al 3^{lea} riă al Romăniei în prinvița mărimă; elă în cursulă seă face ună drumă peste 110,000 stânjini.

Afluiții Argeșului din adrepta suntă:

Neaslovulă cu afluițele seă Dărbovniculă, Milcova și Glavacioculă cu afluițele seă Salcea care la Călugăreni se într'unescă, eară la Goștinari se varsă în Argeșă.

Afluiții Argeșului din astănga suntă:

Cuplița, Limpede, Riulă-Doamnei care isvorăște din m. Preuteasa, și Cernatū din m. Lespizelū; aceste doue părae într'uninduse cu Riul-Tărgului și Argeșulū ce isvorăște din m. Craulū, și primindū pe r. Vladului daū la Pitești în Argeșū, acăruea cursū acole este fôrte rapide. Răstóca cu Topolovenii daū în Argeșū la satulū Petroaia, r. Sabarulū merge mai în linie paralelă cu Argesulū în care dă la s. Ghimpații.

Ialomita isvoresce în Carpații Romăniei dintre vârful sf. Ilie și Buceii, trece prin Tărgovisce, și dela satulū Vălenii după mai multe cotituri mari și mici, se îndreptă spre răsăritū, iară la satele Ploa-Petrei și gura Ialomitei se varse în Dunărea.

Afluiții Ialomitei suntū:

Ialomicioara-mică și Ialomicioara-mare cu care se într'unescū la satulū Cositenii și Cricovul.

Siretulū se numea din vechime Ararū; elū isvorăște din Bucovina de sub pôlele Carpaților, aprópe de satulū Pursucheū, intră în Moldova mai în susū de satulū Chindescii prefec. Dorohiulū, trece mai prin mișloculū țerei și face o încordătură mică în prefec. Romanulū; de acole merge dreptū în josū până la satulū Fundenii prefec. Putnei, de unde apucă spre răsăritū mergendū linie dréptă ca o óră; de aice taie spre mēdi-đi și face cea mai mare cotitură în cursulū seū, érá mai în susū de Galați la Vedeni se varse în Dunărea.

Afluiții Siretului din adrepta lui sunt: riulă Suceava, p. Șomuzulă, r. Moldova, r. Bistrița, r. Trotușulă, pârăulă Putna, p. Milcovulă și r. Buzeă. Este de însemnată că cursulă riuriloră ce daă în Siretă staă mai în linii paralele.

Afluiții din astănga Siretului sunt:

Riulă Bărladă și pârăele: Măndreștiă saă Geră, Șosuluiulă, Lozova și Mălinulă. Siretulă primindă în sine cele mai multe ape curgătoare din țeară se face riă plutitoră, și pe dănsulă deșcindă mai tôte plutele la Galați. Întinderea acestui riă în totă cursulă seă este mai la 280 mii stănjeni moldovineșci.

Prutulă este celă mai mare riă al Romăniei; elă isvorăște din munții Carpați la târgușorulă Văscăuții în Galația, intră în Moldova pela Boian, curge spre rășărită și la Rădăuți face cea mai mare cotitură îndreptănduse spre mēdi-đi și formăndă marginea Romăniei despre Besarabia rusască, până la satulă Cotu-Moriă; de acolo intră cu totulă în Romănia și curge în josă până la Reni unde își varsă apele sale în Dunărea.

Afluiții Prutului din adrepta sunt:

Pârăulă Volovățulă, p. Bașăulă, riulă Jijia și p. Ialanulă. Afluiții din astănga are pe p. Nirnova, Tigheciulă și Larga. Prutulă mărinduse cu apele acestea devine plutoriu și pe dănsulă ca și pe Siretă se ducă plute de cherestele la Dunărea din Bucovina. În 1861 s'aă suită pe Prută ună vaporă până la satulă Ghermănești (Cotulă-morei). Prutulă în totulă este lun-

gu de 125 mile: din care 25 sânt în Austria, iară 100 în Moldova, care fac 340 mii stânjină moldovinescă. Jijia isvorăscă din lacul Dorohoului și se varsă în Prut la Scoposeni prefec. Fălciului. Din fața acestui punct se începe marginea nouă a Baserăbiei. Afluiții Jijiei sânt: din adrepta Bahluiul, care dă în Jijia lângă satul Chipereștii său Tușiora în prefec. Iassi. Din asănga p. Ibăneasa care se varsă la satul Epurenii în prefec. Botoșenilor.

Bahluiul isvorăscă din pădurea Deleni, prefec. Botoșeni, trece prin Hărlău, Podul-Ieloei și prin Iassi vârsindusă în Jijia precum s'au arătat mai sus.

— Cele opt, ceva mai mici decât apele arătate mai sus, sânt: Vedeă cu Teleormanu, Dimbovița, Prahova, Buzeu, Rîmnicul, Troțușul, Bistrița și Moldova.

Vedeă isvorăscă la apus și mai în jos de Curtă de Arșiș, și se varsă în Dunărea la satul Petroșeni.

Afluiții Vedei sânt:

Părăul Terbăneștilor, Cotmana, Burda, valea Pooasa, vârful Cănelui, Tecucelu, Spalații și Teleormanul, acesta isvorăscă în jos de Pitești la satul Căteștii și primind pe Cleuvice se varsă în Vedeă la s. Cerbenii de jos.

Dâmbovița, isvorăscă în Carpații Romăniei, din munții Craiul, mai în sus de isvorul Argeșului, merge în linie paralelă cu Argeșul, trece pela apusul Târgovescii, intră în București, și mai în jos la satul Budescii dă în Argeș.

Afluenții Dâmboviței sunt:
Riușorul, Gumbaul, Sucea-mare, Colintina și Cernica.

Prahova, isvorește din muntele Predal în fața Brașovului, și primește de dreapta sa pe Belegea mare, ăra de astănga pe Dolfana cu afluentul ei: Prislova, Floreiu cu care face o cotitură însemnată în jos de Ploești, și la satul Colacu se varsă în Ialomița. Telegaenul isvorăște în muntele Cheia și primind pe Crasna și Borta dă în Prahova cu care apoi se varsă în Ialomița.

Buzeul isvorăște din Carpații Transilvaniei și pe la satul Cordonu intră în România, mergend în jos până la satul Ursoaea, de aici se rădică în sus ținend o linie încordată până la satul Pleșcoiu, de unde se lasă spre politia Buzeul, de acolo apuca spre răsărit cotinduse și rădicanduse, încât de la Piscul-Negru până la Slobozia face cea mai mare cotitură, și apoi tot așa mergend în sus până la satul Macsimeni se varsă în Siret.

Afluenții Buzeului din adreapta sunt:

Păraile: Seriu, p. Tatarului care la Cordonu dă în Buzeu. Bisca se varsă în el la satul Olaru, Nișcova la Vernești în sus de politia Buzeu dă în el, ăra în jos se varsă la zulumorilor.

Afluenții Buzeului din astănga sunt:

Bisca-mică cu afluenții sei: Zanoga, Șep-

te-izvoare, Picioru de capră și Secuiulă. Bisca-mare cu afluiții sei: Patacu, Biscula-ciu, Cernatū și Mila; amândouă Bisecele se unescū la satulū Schitul-Ploștei; apoi mai primescū de adrepta pe: Plătinișū, Cășoara care se varsă în el la satulū Gura-Buzeului. Priscova isvorăște la satulū Buzescii, și dă în Buzeū la satulū Priscovu-mare. Slănică isvorăște la Lopătariu și la Saponă dă în Buzeū. Chilnăū se varsă în Buzeū tocmai la politia de aseminea numire.

Râmniculū isvorăște din Carpații Romăniei apröpe de marginea Transilvaniei la satele Neculi, între Râmnicū, și delul Neculi; elū se lasă în josū, trece prin politia Râmniculū, apoi dela satulū Macrina se rădică spre mēdi-nöpte până la Mărtinesci de unde ține o linie dreptă, vārsinduse în Siretū la satulū Belcingū.

Afluiții Râmniculū din adrepta suntū :

P. Ogeava care se varsă în Râmaicū lângă politia de aseminea numire.

Afluiții Râmniculū din astānga suntū :

Părău-tulbure care dă în Râmnicū la satulū Dimitreștii, Stāmnișu cu Râmna la Mărtineștii daū în Râmnicū.

Trotușulū isvorăște din Carpații Moldovei, lângă pasulū Ghimesū, prefec. Bacăului, curge la vale, apoi la satulū Onescii face în susū o cotitură și de acolo plécă în josū dāndū în Siretiū la satulū Domnescii prefec. Putnei.

Afluiții Trotușului din adrepta sunt: p. Slănicul, care la târgul Ocnei dă în el, p. Oituzul și p. Cașinul care la s. Oneștii dă în Trotuș. Din astânga are de afluiți pe p. Tazlău care cu Tazlăul-Sarată la satul Ripile se varsă în Trotuș.

Bistrița, isvorăște din Carpații Transilvaniei de sub pôlele muntelui Vatra, aproape de Cărlibaba, intră în Moldova pela satul Șarul Dornei, și merge drept în jos până la satul Oanțul prefec. Neamțului, unde face o cotitură; de aici îndrumându-se în jos, dă în Siret la satul Fundu, nu departe de Bacău.

Afluiții Bistriței din adrepta sunt:

Bistricioara, Tarcăul și Bicazul; eără din astânga: Cuediul și Cracăul numit așa de la mai mulți craci ai sei. Cursul Bistriței este foarte repede, în cât pe albia sa se scot din fundurile munților felurite lemnării ce se întrebuintează la durarea caselor și a corăbiilor.

Moldova isvorăște din Bucovina de sub pôlele Carpaților, mai sus de Cărlibaba, ea intră în țiară pe la satul Băeșescii (Cornul Luncei) prefec. Sucevei, și se întrunește cu Siretul în jos de Roman.

Afluiții Moldovei din adrepta sunt:

Părăul Saha, Rășca și Mălinul ce dă în Moldova la Cornu-Luncei, p. Nemțisoru (Ozana) nu departe de târgul Neamțului dă în Moldova.

Pe lângă riurilo mari și mici mai sus citate, se mai află în România o mulțime de riurele și pârâe care contribuiesc foarte mult la mănoșia pământului, și au o mulțime felurită de pești care sunt foarte gustoși la mâncare.

Iacuri. Pe lângă Dunărea 'să 12 iacuri: Padina, Grăca, Balta albă, Brateșul, Cagul, Ialpugu, Catalpugul, Chiha, Sasicu sau Conducul, Plaganii, Alibeg și Burnu-Sola.

În prefec. Dorohoiu se află: lacul sau ezerul Dorohoiu, lângă politia deasemenea numire, are peste 150 fălci întindere.

În prefec. Botușani, eazul Dracșani are 840 fălci, din care 120 sunt cuprinse de stuh; în el se varse pârâele Sicna și Teșora; din stânga eazului stă polițiora Sulița, și din dreapta, satul Dracșani.

În prefec. Fălciul balta tîrgului Fălciul, are 80 fălci și Bălțile Tufașu.

În prefectura Covurluiu, lacul Brateș lângă Galați în unghiul făcut de Dunărea și Prut are 11,000 fălci; din care facia apei este de 9,000 fălci, era rămasă stuhăriș și mlaștină.

În prefectura Cahul, pe malul stâng al Prutului, lacurile: Sarata, Tocila, Contășu, Bujor deasupra Leovei, Bodu, balta Pojaru, I. Nohot, Ochii Buhnei, Zerneni, Prundu, Lunga, Bogata, Ghirghina, Buru, Maica-Mare, Maica-Mică, Ghililu, Pasca-Mare, Pasca-Mică, Lemnosu, Baicu, Roșu, Balabanu, Gunoiosu, Tinosu, Mlădițele-Mari, Mlădițele-Mici, Bribaru, Fântăna, Drăcila de sus, Drăcila de jos și lacul Rotunda.

În prefectura Ismailă, lacul Bilei, într'o cotitură a Prutului camă față în față cu Brateșu.

Începëndu de la malul mării Negre și mergëndu la celă ală Dunărei până la Orsova aflămă:

În prefectura Ismailului și în Domenii: se află lacul Burnu-Sola, l. Agi-Ibrahim, l. Basiran; aceste trei facă fruntaria Romăniei despre răsăritul Baserabiei.

Lacul Ali-Beiă cu lacurile Agi-Dere și lacul Curudiolă, lacul Sariată cu părău d. a. n. lacu Buldură, l. Sagană, Sasică sau Conducă. acesta este cel mai mare lacă ală Romăniei. elă are la 14,306 fălci; în cōda lui se varsă părăul Conducă și Sarata. L. Parapara, lacul Galilesci, lacul Ghibreni, lacul Chitai are 3,504 fălci și în elă se varse părăul Cărgheză și Aliaga.— Lacul Catlabugă are la 5,284 fălci, în cōda lui se varse riulă Catlabugă și acolo se unghéză valulă lui Traiană: L. Săftiană spre ostă dela Ismailă, éră spre vestă L. Brōsca și L. Crocodilă, L. Cugurlui are la 4,380 fălci din acesta se varse riulă Repidea în Dunărea.

L. Ialpușu este la nordulă celui precedente și are la 10,579 fălci; în cōda lui spre răsărită este politia Bolgradă. Între Ialpușă și Cugurlui se află o șușunișă de pământă peste care e duratū ună podū lungū de 36 stănjini. In lac. Ialpușă se varse riulă Ialpușă cu afluinții seș Ialpușelulă și Salcea.

L. Dervintă, din acesta se varse în Dunărea riulă Rotunda.

L. Cartalū la ostulū politieī de asemine numire.

L. Cagulū are 6,260 fălci, în cōda lui se varse riulū Cagulū, érá prin riulū Vechita care'ī celū mai mare dintre riurile Besarabiei se légă cu Dunărea. L. Cețelei (Cățelei), spre ostū de la Reni.

În prefectura Buzeulū: Balta Albă, balta Amară, Sarată, Vocenilorū saū Șirlăulū.

În prefectura Brăilei se află Balta Vărsetura, L. Iazū, balta Iancu, Daia, și Stăncuța.

În prefectura Ialomița: Balta Smeū, b. Amară dela Filiaca, lacu Călarășī și lacu Gălățui.

În prefectura Ilfovulū: L. Boeanū, Suclinu, eserulū Mustișci, L. saū eserulū Greaca și alū Grecilorū totū la unū locū. Balta Sneagovulū și Căldărușeniī.

În prefectura Vlașca: Balta Lată, Bănésea, Frăsiniī, Mairu și L. Gradistiea.

În prefectura Teleormanulū între gura Vedei, și a Oltulū, se află: L. Suhoia saū Zimnicea numitū Eserulū.

În prefectura Romanași între gura Oltulū și a Jiulū se află: B. Poleiulū, b. Plemiu și b. Gloiulū.

În prefectura Doljul între gura Jiulū și a Drincei din susū de Cetate se află: gărla Porumbu, b. Nedeia, b. Popei, gărla Rosti, gărla Baba oprita g. Ciobanulū, g. Gaīna, b. Lemnilorū, bălțile Pisca și Tunariī Romāni, l. Sirbescū, b. Sabaciū, b. Puțu lungulița, b. Dacila, b. Radi, b. Flobéla, b. Maglavita.

În prefectura Mehedinții: Garla-mică, Vărla.

Ape Minerale. În România sunt multe izvóre minerale. Constantina, în prefectura Sucevei ocolul Mun-
telui, fântână cu apă fieroșe, la satul Gura-Negrișora pe
malul drept al Negrișorei, sub muntele Piciorul-Lungu,
într'o vale îngustă dară foarte pitorească; ea s'a descoperit
la 1839 de D. Mihailicu de Hodocin.

Borca în prefectura Sucevei, la satul și apa de a-
semenea numire, este în una din cele mai selbatice și
romantice puseturi. Mai în sus de Băile minerale și
munți se află doue cascade numite ale Borcei, dintre
care una are o cădere mai ca de 10, éra cealaltă ca
de 5 stănjini.

Slănicul, în prefec. Bacăului între munți, cu ape de
pucioșe și de feră; prospectul de aici este foarte sel-
batic. Băile de la Slănic sunt cele mai renumite
din România. În sus de băi, se află o cascadă fru-
mósă a Slănicului.

Strunga în prefec. Iassii, la satul Crivescii, cale cu
piciorul de o órá dela târgu Frumos până la ea. Strun-
ga se află pe o înălțime de dealu chiaru spre soșeua
ce duce la Romanu: trii fântăni de apă sulfuróse saú
de pucioșe, așezate într'unu rediu, vindecă mulți pătimași.

Văiluța, spre nord-vestu de la Iași, cale de o órá,
fântână cu apă minerală.

Pungescii, în prefec. Vasluiului, cu fântână minerală,
descoperită la anul 1859.

Deja în prefec. Tutovei, cotuna Buzei, are mai multe
izvóre sulfuróse și serate.

Cișme în Coloniile bulgare, are fântână cu apă minerale. Balta Albă, recunoscută și vizitată de patimași mai cu de osebite dela 1845, apa ei este serată. Balta este în prefec. Râmnicului.

Lopatarii, Nisouă, Cornetă, Brusturașii, Sebiciu, Alunișu, Bobocii și Brăescii se află în prefec. Buseului. Nevoescii, Telega și Breaza în prefec. Prahovei.

Rotunda, Șerbănescii și Puturosa saă pucioasa în prefectura Dâmboviței.

Bugea în prefec. Mușcelului.

Brădețu și Măgura în prefec. Argeșului.

Călimănescii are ună așezemântu micu de băi și Olănescii de a drépta Oltului, lângă Râmnicu în prefectura Vâlcei.

Munții României facu parte din sistemul munților Carpați, érá câmpiile facu parte din șesul celu mare al Europei și din Basenul saă șesul de josu alu Dunărei.

Carpații prelungiți spre médi-nópte se potu socoti ca linie dispărțitoare între șesul celu mare alu Europei răsăritene și între sistemul celu muntosu alu Europei apusane.

Carpații se alcătuescu din 3 părți de căpitenie: Carpații mici saă apuseni, Carpații proprii saă mari și Carpații Transilvaniei; la acești din urmă se numeră și munții României, care începându în susu de Fălticeni încingă tótă țara în partea despre apusu până la munții Giurgiuului și Gorulu din muntele Leucașii; acesta formézá călcăiulu saă unghiulu Carpaților care de a

cole mergu pe marginea de mēdă-nōpte a Munteniei pānă la Orșova.

Carpații în acēstă întindere potrecu prefecturile : Sucēva, Nēmțulu, Bacăulu, Putna, Buseu, Prahova, Mușcelu, Vâlcea, Gorju și Meedinții.

Din Carpații Romāniei se desfacu o mulțime de munți care apucāndu spre mēdi-qi, după unu drumu mai lungu, sau mai scurtu se sevārșescu prin delu și culmi în apa Siretiulu.

Între munții aceștia se însamnă :

Plaiulu dintre riurile Sucēva și Moldova, sau munții dela Baia, care mergu mai pānă la Roman.

Plaiurile dintre riurile Moldova și Bistrița sau munții Neamțulu care se întindu pānă la satulu Galbenii.

Plaiulu dintre Bistrița și Bicasu cu cei mai însemnați munți : Rarăulu, Dorna, Lucașu, Muncelu, Tăitura, Șarulū, Halăuca, Scapețulu, Populu, Ghiblesu mare și Ghiblesu micu, Albile, Pétra-Roșie și Céchlăulu.

Plaiurile dintre Bicasu și pānă la Trotușu cu munții Torogligeni, Crucea roșie, Muntele lungu, Ardelele, Merisoru, Gemine, Tărhăușu chiaru la marginea Transilvaniei, Runcu Stānelorū și Preutesile.

Plaiulu dintre Trotușu la pasulu Ghimesulu și Oituzu cu munții : Anahăușu, Plēșca, Cărunta, Maerușu, Lapoșu și Chinu.

Plaiulu dintre Oitusu pānă la riulu Zabala cu munții : Farca, Nemirea mare, Mușatū, Lacoșă, Giurgiulu, Gu-

rulă, Citanosș și Neharna, facă adevaratulă călcăiă al Carpaților.

Plaiulă dintre Zabala până la Buseă cu munții: Tătaruși mare, Pintileă cu cinci piscuri și Căsóea.

Plaiulă dela Buseă până la Prahova cu munții: Sireiulă, Nerca, Sgheabulă, Peatra corbului, Crucea, Furnica, Cărna, Domnele, Gurgueta, Fruntea lui Vasile, Floreiă acoperită cu flori și verdéță, Ciucașă unde isvorășce Teleajinulă, Babele, Piciorulă-Caprei, Pétra-mare unde isvorășce Prahova, Predală.

Dela Prahova până la Oltă: Raiulă, Bucecea, Bătrăna, Negoii, Surulă.

Plaiulă dintre Oltă și Jiă cu cei mai însemnați: Voineagă, Pétra-Albă, Surlale, Poéna-Muerei, Vărfulă-Caprei, Paringulă, Dolota, Măndrulă, Prejica, Tartărulă, vârfulă Jidovului, muntele Răpedele, Tărnova, Micaia, muntele Păpușa muntele Tolana, Arnota, mun. Boilor, Runculeșă, muntele Porciloră, Negru, Robu, Lupii, și Turnulă Roșă, pe aicea intră Oltulă din Transilvania.

Plaiulă dintre Jiă și Dunărea cu cei mai însemnați munți: Oslea, Ghirdomanulă, mun. Godeană, Morariulă, vârfulă Dobri, mun. Secu, mun. Sulița, dealulă Scărișóra, este punctulă dintre Romănia, Transilvania și Banată.

Între Munții cei mai înalți din Romănia se însemnă: Negoii spre răsărită dela muntele Surulă, are 8,040 urme, Bucecea este al 2^{lea} după Negoii avândă 7,953 urme, cu pisculă seă celă mai de căpitanie numită Omă, aice e și Caraïmanulă. Pionulă saă Ciachlăulă ală căruea

trupū mare se încordéză ca unū semicercū pe
șii ce staū tăbăriși la picioarele lui; elū are la 7,500
me înălșime. Parté Pionului despre răséritū este mai în-
naltă și formează vârful numitū Panaghia saū Fecioara, ca-
re se rădică în forma unui turnū. Partea despre apusū
se numesce Turnulū Butului. Asemine munși înalși suntū:
Păringulū 7,670 urme, Suru 7,259 urme, Craiulū 7,101
urme, Leucașū 6,217 urme, Nemira 5,176 urme, Pin-
teleulū & &.

Délurī. După munși vinū délurī, care încingū partea
despre răséritū saū din-cóce de Siretiū până la Prutu.
Unū lanșū neprecurmatū de délurī se întinde dintr'unū ca-
pătū la altulū alū țerei pe tótă linia Siretiului. Din lan-
șulū acesta mai susū de Hărlăū se desfacū doue ra-
murī, unulū care trece prin prefec. Botoșani și Iași,
iară altulū care desfăcânduse la Poenile-Oancei mai în
josū de târgu Frumosū, trece pela médi-đi dela Iași și
se ramifică în prefec. Vasluiulū, Fălciulū, Tutova și Co-
vurluiū.

Pământulū Romăniei din astānga Prutului este delu-
rosū; dealurile aceste puținū mai în susū de satulū Să-
rășica se desfacū din dealulū care pitrece tótă Ba-
serabia și apoi se totū tragū spre médi-đi până la va-
lulū lui Traianū. Pământulū de pre lângă malulū stān-
gū alū Prutului este mlăștinosū avēndū puținē păduri, în-
tre riuurile Tigheciului, Larga și Ialpuğū.

Din pòele munșilor Romăniei Munténe, se lase o mul-
șime de délurī care o țesū mai până la jumétate des-

cinđinduse în linia Buseului, Ploescilor, Târgovescii, Pitescilor și Craiovei; cele mai lungi suntă acele din giosă de Craiova, și până pela Călugăreni, acele ce'să spre Slobosia.

Șesurile, din partea Romăniei Moldovei, cu câmpiele ei, mai multă saă mai puțină undulate de deluri, cu cătă mergă spre răsărită și mēdi-đi, cu atăta se totă lase în josă, și intră în sistemulă șiesului celui mare ală Europei reseritene. Dunărea de josă cu gurile ei facă așiezetura cea mai mare a pământului Moldovei, acoperindulă de lacuri și mlaștini până la marea Négră.

Între șesurile Romăniei moldovene se însamnă:

Șesulă Siretiului, acesta este celă mai mare și mai mănôsă în privința semănturiloră de cereale; elă se întinde de amăndoue malurile Siretului.

Șesulă Prutului este însemnată pentru mulțimea fânațeloră de pe care se cosescă nenumerate stoguri.

Șesulă Jijiei, șesulă Bahluiului, șesulă Bărladului, aceste vină pe malulă stângă ală Siretului, și suntă mănôse.

Șesulă Moldovei este pe malulă celă dreptă ală apeii de asemine numire.— Este de însemnată că șesulă Moldovei, dă grăne alese și mănôse.

Între șesurile cele mai mari ale Romăniei numită Muntenia, începēndă dela răsărită se însamnă: Șesulă Râmnicului, Buseului, Călmățiuului și Ialomiței, aceste doue

din urmă sunt foarte întinse și pustii. Șesul Arge-
Vedei, Oltului, Jiului și Desnățuului.

Văile. După șesuri urmăză văile care s'au nise șesuri
mici îngustate, fiind prin apropierea munților: așa sunt:

Valea Bistriței, valea Tazlăului și valea Troțului.

Valea Buseului de sus, acesta este una din cele
mai întinse văi ale munților României, și însemnată
pentru rodnicia sa, pentru apele minerale și ambră gal-
bănă ce se găsește în ea.

Valea sau câmpia Argeșului de sus numită și Ra-
dovană care formeză trei alte deosebite văi, precum: a
Danului care se lase spre politia Râmnicului, a Iasu-
lui și a Sasului care se lase în dreapta spre câmpu-Lungă.

Valea Bistriței, Ghilotrului, Jiului, Motrului și Runcului.

Impărțirea. Pământul României după felul țeri-
mului se împarte în regiunea muntoasă, de pe Car-
pați cu pôlele lui, și în regiunea câmpenescă cu șe-
sul de jos al Dunărei, și cu partea din șesul cel
mare al Europei răsăritene.

a) Țerimul dintre Carpați și Siret subîmpărțit:
în regiunea Siretului de sus, regiunea Moldovei, Bis-
triței, Troțului și regiunea Șușiței și Putnei.

b) Țerimul dintre Siret și Prut e subîmpărțit:
în regiunea Jijiei sau de sus, și în regiunea Bărla-
dului sau de jos.

c) Țerimul Baserabiei dintre Prut, Baserabia ru-
siască, Dunărea și marea Neagră subîmpărțit: în re-
giunea de sus sau deluroasă până la valul lui Traian,

și în regiunea de josă saă mlăștinósă, până în Dunărea și marea Négră.

d) Țerimulă dintre Siretiă și Buzeuă cu regiunea Buzeu de susă și de josă.

e) Țerimulă dintre Buseă și Argeșă cu regiunile Dămboviței și Prahovei de susă, și cu regiunea din șesulă de josă ală Dunărei.

f) Țerimulă dintre Argeșă și Oltă cu regiunea de susă îngustă a acestoră riuri, și cu regiunea din șesulă de josă al Dunărei.

g) Țerimulă dintre Oltă și Jiă cu regiunea de susă a acestoră riuri și cu reg. din șesulă de jos al Dunărei.

h) Țerimulă dintre Jiă și Dunărea.

Împărțirele cele mari făcute de apele Romăniei suntă: Prutulă forméză țerimulă Baserabiei.

Siretiulă desparte țerimulă muntosă de celă cămpenesă al Moldovei.

Oltulă desparte Muntenia în doue, în Muntenia mare mai multă plină de șesuri, și în Muntenia mică saă Oltenia mai multă muntose; Jiuulă împarte Oltenia în doue, în Oltenia de răsărită și Oltenia de apusă.

Climatulă. Totă apusulă Romăniei e încunjurată de Carpați, partea de médi-ăi, este scutită de arșițile cele mari prin munții Balcaniloră, cei staă în față; partea de răsărită e dischisă aburiloră mărei Negre, éră o parte nordică vânturiloră friguróse ale marelăi șesă europeanu. Ernile demulte-oră suntă fórte aspre precumă și verile calde; anotimpulă tomniloră este celă mai plă-

cută. Climatul Moldovei în genere e mai friguros decât al Munteniei mai căldurosă.

Producte. România este una din țerile cele mai bine înzestrate cu felurite avuții naturale. În munții, câmpiile și apele țerii se găsesc produsele următoare:

Din *minerale*, în sinul munților se află: aur, argint, fier, aramă, alabastru, marmură, granit, iaspis, var, ipsos, cuarț, mică, arsenic, piatră acru (alumină), sare cu mine foarte bogate la Târgu-Ocnii, fântâni de păcură, rășină, ape-minerale, ceară de pământ negru, cărbuni de pământ la Comănesci, ambră (chirimbari) galbană și negru.

Minile de aur și de argint acum sunt nelucrătoare, înse din vechime în prefec. Sucevei era monetarie; acolo din aurul cules de prin riurile munților de cătră aurari se tăea monedă.

Minerale de sare sau gropile dela Ocnă, de demult încă se lucră și scot pe fie-care an, milioane de ocă, pentru trebuința țerei și pentru comerțul din afară. În anul 1846 sau scos peste 27 milioane de ocă, acum credem că se scot la 35 milioane.

Calitatea sărei dela Târgu-Ocnei prefec. Bacăului, este mai bună decât cea din Muntenia și Galiția, căci la o ocă sare de Moldova respunde 1 ocă, 1 litru și 50 dramuri, de cea din Muntenia și 1 ocă 89 dr. de cea din Galiția.

În Baserabia sarea se scote din lacurile de pre lângă marea Neagră care se numesc tusalale.

Fântănele de păcură încă se lucrăse și dau materialul în de ajuns pentru trebuințele de țară. Păcura astăzi se întrebuințiază și la facerea gazului fotogenul pentru luminatul polițiilor.

În riurile: Motru, Oltu, Topologu și Argeșu se culege aurul. La Corbeni mercuriul, la Baia de Aramă, Crasna și Arifă se află aramă, la Baia de feră lângă Polovraci în prefec. Vâlcei se află feră. La ocna Mare, Telega și Slanica se află sare. În prefec. Dâmboviței, Muscelul, și Buseul se află pucioase. La Câmpu-lung și Geseni se află cărbuni de pământ. La Sibic, Colțu și Satu-boiloră ambră galbănă, ear la Cămpina și Telega ambră negră și păcură. Din vechime se lucrau mai multe minere, astăzi înse numai Ocnele sau minerile de sare și fântănele de păcură se exploatează.

Din vegetale se însamnă: popușoiul (porumbul, maiful, care este nutrimântul de căpitanie al pămînturilor clasei de jos), grău, sacară, malai, ovăș, in, hrișcă, cânepă, tiutiun, fasole, mazere, bob, linte, castraveți, bostani, zemoși, harbuji, s, I, t. Dintre fructe livețile și grădinile, dau: pere, mere, gutăi, persici, zarzare, cireșe, vișine, prune, nuci, alune, castane, pomșoră, smeură, fragi, căpșune; ăra prin florării se cultivă: smochini, migdale și alămăi.

Viile României producă vinațe alese, încăt unele dintre ele, precuță acele dela Odobesci, Cotnari, Greceni și Dragușeni, pot rivalisa cu mai multe din Europa.

Arborii neroditori dau lemne care se întrebuescū la durări de case, de vase și de corăbii, așa este: stejarul și bradul de care munții staū acoperiți, nucul, teiul, cireșul și paltinul se usă la facerea de mobile; fagul, carpănul, ulmul, frasinul și alte lemne se usă pentru foc. Arborii neroditori ăra mai cu samă, bradul, pinul, șneapănul, arinul, molidul, melesul, tisa, stejerul și mesteacănul se află prin munți; ceialalți arbori ămplu pădurile și luncile țerei.

Pe spinarea Pionului crește unū felū de mușchiū ce are putere medicinală ca și lichenul de Islanda, aseminea smeură, iunipere, afine (*vaccinium myrtili*) unū felū de pomușoră neग्रă plăcută la mănecare; merișore numite unğuresci, care sū roșii și samăna cu pomușora de prin grădini; aceste se cocū pela jumătatē lunei lui Septemvrie.

Din Animale se înseamnă: urși, vulpi, bursuci, porci selbatici, cerbi, căprioare, iepuri, neveriți, rîși, jderi; dintre domesnice saū de case suntū: cireși de boi, vaci, și bivoli; turme de oi, capre, porci și ergheli de cai. Dintre cele sburetore și de case: vulturi forte mari, șoimi, uli, dropii, potărnichi, columbi, găini, găinușe, gâsce, rațe, curci, păuni etc.

Dintre insecte se însamnă albinele care de prin câmpii și grădini culegū miere și ceară; aseminea suntū gândaci de turbatū (cantaride) care se usă la lēcuri, și vermi de matase.

Dintre pesci se află în riuri: somnă, moronă, cigă, nisetru, sialău, lină, crapă, știucă, coastrășiu, plătică, carasă, pișcară și raci. Iară în pâraile de pe la munți se găsesc păstrăvi, pescișori mici foarte buni la mănecare.

În iazuri și în apele băltoase se găsesc o mulțime nespuse de lipitori care se usă la bolnavi, spre a le lua sânge, și parte se vëndă pentru alte țeri totu spre acea usare.

Insulele Romăniei din Dunărea sunt:

Golu, Dudași, Șimiană, Corbură (corbu), Țiganași, Ostrovu-mare, Ostrovulă, Gărla, Florentina, Gomotanița, Coșova, Golu, Calafatulă, Chichinetele mari, Chichinetile mici, Bogdană, Canape, Acalic, Somulă, Michinetile, Galaôna, Gatanulă, Alimanulă, Marco, Caranisa, Pruntulă mare, Pruntulă mică, Gărlia, Papadia, Imbra, Ciulinia, Pruntu Popi, Chichinetile, Cileiu, Ostrovulă Sirbiloră, Pruntulă lui Ametă, Islasă, Catina, Cioroiu, Belina, Varsica, Luta, Cingineă I. Cingineă II. Șistovulă, Găscă mică, Găscăle, gura Velaîni, Batinu, Denu în două bucăți, Părgoiu, Nisipu, Cioroiă, Mocanu, Pruntu, Lungu popi, Grindu lui Marină, Flămănda, Becheru, Pruntu, Ostrovu frumosă, Ostrovulă mare, Turtucaia, Nisipu din carulă, Cotirli, Tatina, Pruntu, idemă, Paraschiva, Albina, idemă, Chicu, Strămbu, Tălmia, Nisipu, Șioimu mică, Șioimu mare, Bali, Pacuiu cu 4 insule idemă, Mosaitiu mică, Mosaitu mare, Pacuiu, Niculă, Cernovodă, Troane, Boascicu, Aleonta, Atârnași, Satóea, Găscă mare, Găscă mi-

că Vaca, Duracu, Cetatea, Irecaizei, Picinéga, Titcovu, Pruntu, Iglita, Macinu, Turcu, Chicii, Ostrovul mică.

Trecătorile. Punturile pe unde locuitorii din țară și cei din afară, pot să se iese și se între în România sunt 47; ele stau înșirate pe marginea despre Rusia, Turcia, și Austria.

Pe linia Prutului despre Rusia 3: Rădăuții, Stefănescii și Sculenii. Pe linia uscată totu despre Rusia 4: Cărpinenii, Comradulă, Cubeiu, și Tatatr-Bunar.

Pe linia Dunărei despre Turcia 21:

Așa începându dela apusă sunt: Vărciorova, Severină, Gruia, Calafat, Bechet, Islas, Turnu Măgurilo, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Caiarașii, Gura-Ialomița, Brăila, Vădenii, Galații, Reni, Cartal, Răpida, Ismailul, Chilia și Vilcovul, tocmai la marea Neagră.

Pe linia despre Transilvania, începându totu dela apusă sunt 13: Vulcanu (Buliga), Cănenii (Riulă-Vadului), Giuvala (Dragoslavele), Petroșița, Predeluș, Predal, Tabla-Bușilor, Bratocea, Sovegea, Oituzul, Comănescii, Prisecanii și Bicasul.

Pe linia despre Bucovina 6: Dorna, Cornu-luncii, Nimerniceni, Burdugeni, Mihaileni, și Mamornița.

Drumurile. Doue linii mari de drumuri șoseluite sunt care pitrecă Moldova dela măzi-nopte la măzi-zi, una din cöce și alta din colo de Sireti.

Cea întâie se începe dela Mihaileni și se sfârșesce la Galați. Acastă șosea trece prin Bucecea, Botoșeni,

Hărlău, Podul-Ieloe, Iassii, Vasluiu, Bărlad, Tecuci, Fundeni, Peneu, și se măntue la Galați.

Că a doua sa șosea de pe Siretiu începe dela Nimerniceni, trece prin Fălticeni, Saboani, Romanu, Bacău, Agiud, Mărășesci și se măntuie la Focșani.

Afară de aceste două linii mari se mai însemnă drumurile secundare; linia de șose dela Fălticeni la Cornu luncii, linia de șose dela Iassii prin Podu-Ieloe, la Romanu.

Linia de șose dintre Bacău și Ocnă până la Oitusu.

Linia de șose dela Tecuci la Focșani.

Drumurile de căpitanie din Baserabia anecsată sunt două; unul pe uscat și altul pe apă.

Celul întâiu începe dela Leova și merge în jos la Cagul, apoi trece Valul lui Traianu la satul Vulcanesci și dă în Bolgrad, de aici se îndreptă spre cîda lacurilor: Callabugă, Chitai, Sasicu, și merge pe linia mărginașă despre Baserabia Rusiei; celălalt doilea începe de la Galați pe Dunărea descindînduse la Reni, Ismail, Chilia, și până la Vilcovu în marea Negră.

Drumurile din Muntenia sunt:

Drumul Jiuului începe dela intrarea riului în țară pe la pasul lui Vulcanu, trece pela targul Jiuului, Tințerenii, Craiova și Calarași.

Drumul Oltului începe dela intrarea riului în țară pe la pasul Turnul-Roșu și la Căneni se desface: în celălalt dreapta Oltului, care merge pela Râmnicu, Drăgășani, Mirila, Calarași și Turnu, până în Dunărea; și în

celu de astănga Oltului care merge pela Curtea de Argeșu, Pitesci, Găesci, Bucuresci și Oltenița.

Drumul Prahovei (Drumul Brașovului) începe dela Predală trece pela Cămpina, Ploesci și Bucuresci.

Drumul Focșenilor (Drumul Moldovei) începe dela Focșani trece pela Râmnicu, Buseu, Urdiceni și Bucuresci.

Drumul Brăilei, acestu drum se ramifică în două părți: Unul duce peste apa Buseului la Râmnicu; alu doi-lea duce la Rourei, Urdiceni și Bucuresci.

Drumul din mijlocul Munteniei, elu începe la Cerneșu trece pela Țințereni, Craiova, Slatina, Pitesci, Găesci, Târgovesce, Ploesci, Buseu și Râmnicu.

Drumul Dunărei, acesta este celu mai lungu din țeară, elu începe la Vărciorova trece pela Cerneșu, Cetate, Bechetu, Turnu, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Móra-Saracă, Călarăși, Dudesci, Gura-Ialomiței, Brăila, și Vădeni spre Galați, Reni, Ismail. etc. etc.

Religiunea. Români suntu creștini de biserica ortodoxă; ea este religiunea domnitore în țară; de ea se ținū Grecii, Bulgarii, Sirbii și Arnăuții. Ungurii, Nemții, Polonii, Francesii și Italianii suntu de religiunea lorū catolică. Calvinii, Armenii, și Lipovenii suntu tolerați în totū cuprinsulū țerei, avânduși templurile și Bisericile lorū. Israeliții suntu tolerați ași serba cultulū mosaicu în Sinagogele lorū. Numai turcii după tractatele vechi, nu potū se aibă geamii în pământulū românescū. Este sciutū că Grecii, au venitū în țeară mai cu deosebire în timpurile Domnilorū Greci, de pe la 1716 cândū se

trimitéu de Pórtă. Armeniî suntú așezați în țeară din timpuri străvechi. Unguriî se dicú a fi aduși în Moldova după bataia ce aú datú Stefan cel mare lui Mateas Corvinú. Ei se află așezați mai cu deosebire în ținuturile Bacăului, Romanului și Hușului.

Religiunea Ortodocsă se cărmuesce de unú sinodú cu duoî mitropoliți și șese Episcopi. Mitropolitul din Bucuresci pórtă titlu de primatú alú României și Archiepiscopulú Ungro-Valahiei; acelu de Iassi, pórtă titlu de Mitropolitú și Arhiepiscopú al Moldovei și Sucevei. Partea munteană cuprinde Eparchia Mitropoliei Bucurescilorú, a Râmnicului, a Argeșului și a Buseului; acea moldovană: a mitropoliei Iassilorú, a Romanului, a Hușului și a Dunărei de josú cu reședința în Ismailú.

Industria. Locuitorii României în generalú, se ocupă cu lucrarea pământului, crescerea vitelorú și cu fabricarea lucrurilor de întâia necesitate; acei de prin politii se dedaú la măestrii și comerciú. România vinde: vite, piei, seú, untú, lână, lemne, sare și grăú multú.—Ea cumpără din streinătate articolile cele mai fine, mai bogate și mai lucsóse.

Între fabricile țerii se însémnă: Feresseile din munți, care taie trunchiurile arborilorú făcendú: șindili, draniți, scânduri, dulapí și alte lemnării; Pivile de făcutú postavulú cel mai grosú pentru sumane și șieacú; Morile de apă, de cai și de vântú; Saponăriile, în care se fabrică saponú ordinariú numitú prostú. Dubálăriile pentru dubitulú peilor ordinare.

De cât-va timp cultura vermilor de matase a început a se face mai cu seriozitate; de aceea se și plânteză aguși sau duși mai în toate părțile țerei.

Esportarea și importarea produselor se face atât prin felurile trecători ale uscatului, cât și prin felurile porturi ale Dunărei, dintre care cele mai însemnate sunt: Brăila, Galații și Ismailul.

Guvernamentul României este monarhic constituțional ereditar în ramura familiei Domnitorului Carol I; el se razimă pe Convențiunea dată de cele 7 mari puteri Europene la 1858, cât și pe Constituțiunea votată de Adunarea Constituantă în anul 1866, Iunie 29.

Puterea legislativă este reprezentată prin adunarea electivă și senat. România este autonomă.

Puterea executivă se reprezintă prin Consiliul de miniștri, având de șef pe principele Domnitor.

Justiția se dă în numele Domnitorului, iar Curtea înaltă de Justiție și de Casațiune, privilegiază magistratura.

Puterea armată a României este astăzi de 12,000 oameni regalați, împărțită în 7 regimente de linie, 3 batalioane de vânători, 2 regimente de cavalerie, 8 baterii de artilerie, 1 companie de uvreri, 4 companii de geniu, 2 escadrone de tren.

Afară de aceștia mai sunt dorobanții și pompierii.

— Autoritățile administrative ale fiecăreia prefecturi sunt: Prefectul cu directoarele se, ajutat în lucrările se

de atăția sub-prefecți, pre câte și sub-prefecturi se află în fie-care district.

Până la înființarea judecătorilor de plase, sub-prefecții îndeplinesc însercinarea lor.

Primarii Comunelor urbane și rurale sunt asistați de ajutore și de consilier, carii toți la un loc, compun consiliul comunal.

Legea comunală regulează atribuțiunile lor.

În fie-care reșidență districtuală se află câte un tribunal judecătoresc, care i compus din tr'unu președinte, doi membri judecători, din care unul face și pe judecătorul de Instrucțiune, și din tr'unu supleant — judecătoriu, ajutat de un grefier.

Corpul portăreilor are de misiune, a aduce în împlinire sentențele tribunalului.

Pe lângă fie-care Tribunal se află câte un procuror cu substitutul său, care a de atribuțiune apărarea legilor și a societății.

Marca României este vulturul cu crucea în gură, și Zimbrul, semnul Principatelor-Române-unite a Munteniei și a Moldovei; fie care district își are marca sa proprie. Culoările naționale sunt: galbăn, roșu și albastru.

Naturalmente România se împarte în 4 părți, cea muntănă, în România mică sau apusană în a dreapta Oltului, și în România mare sau mizlocie în a stânga Oltului; cea moldovană în România de jos sau orientală, și în cea de sus, sau septentrională. Împărțirea civilă a

României este în 33 prefecturi din care 17 sunt în România munténă, și 16 în cea moldovană, din aceste 5 sunt în România apusană, 12 în România mare, 8 în România de jos, și 8 în cea de sus, sau țeara de sus; aceste prefecturi cuprind mai multe plăși sau ocóle, și fie-care plase mai multe comune. Numărul plășilor în România e de 164, din care 95 în România munténă, și 69 în cea moldovană. Comune în România sunt 5,500 din care 3,200 în România munténă și 2,300 în cea moldovană. În tótă România sunt 488 politii mari și mici.

A). România mică sau apusană. C). România de jos sau răsăriteană.

1. Mehedinții	cap.	Severinul	18. Putna	cap.	Focșanii
2. Jiul de sus	—	Târg-Jiú	19. Tecuciu	—	Tecuciu
3. Vâlcea	—	Râmnicul	20. Covurlui	—	Galați
4. Jiul de jos	—	Craiova	21. Tulova	—	Bărladul
5. Romanații	—	Caracalu	22. Fălciii	—	Huși
			23. Cahulu	—	Cahulu
			24. Ismailu	—	Ismailu
			25. Coloniile	—	Bolgradul

B). România mare sau miđilocie.

6. Teleormanulu	cap.	Turnulu
7. Oltulu	—	Slatina
8. Argeșulu	—	Piteșcii
9. Múscelulu	—	Câmpu-Lungu
10. Dâmbovița	—	Târgu-Velciu
11. Vlașca	—	Giurgiu
12. Ilfovulu	—	Bucuresci
13. Préuva	—	Ploescii
14. Buzeulu	—	Buzulu
15. Ealomita	—	Calarașii
16. Brăila	—	Brăila
17. Râmnicu Saratu	—	Râmnicu

D). România de sus sau septemtrională.

26. Iassii	cap.	Iassii
27. Vaslui	—	Vaslui
28. Romanulu	—	Romanulu
29. Bacăulu	—	Bacăulu
30. Neamtu	—	Pétra
31. Sucéva	—	Fălțiceni
32. Botușeni	—	Botușeni
33. Dorohoiulu	—	Dorohoiu

Prefectura Mehedinți.

Prefectura Mehedinții numită așa de la Mehadia, se află între Banat, prefec. Gorjului, prefec. Doljului și Dunărea care o desparte de Serbia. Această prefectură se subîmparte în 6 plase, 1 plaiu și are 270 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

Severinul este capitala prefecturei, lângă Dunărea, în dreptul Cladovei din Serbia, are o mică schele, o trecătoare peste Dunărea, o carantină bună și o școală publică primară. Mai în jos pușin de Severin se vedu ruinile podului pe care împaratul Traian ilu zidisă peste Dunărea între anii 104-106.*)—Următo-

*) Eată cea mai esactă descriere și măsurătoare a podul lui Traian, făcută de inginerul politiei Severin în earna anulul 1857 cu ocasiunea estraordinărei scăderi a Dunărei.

„Podul lui Traian de peste Dunărea din dreptul Severinului avea o lungime de 490 stănjini. Albia Dunărei acolo este intreruptă la mijlocu mai multu în apropiere de malul despre Romănia, de o bancă de năsipu lată de 100 stănjini, despărțindu în acestu chipu fundulu Dunărei în doue albi, una despre țeara Romănească, de 164 stănjini, și alta despre Serbia de 326 stănjini.

În albia cea mică se vedu 5 picioare, éra în ceea-laltă 8, și 3 mai aprópe de malu, în totulu 16 picioare sau stălpi. Fie care din rămășițile acestoru picioare are o formă quadrangulară cu o lungime de 9 stănjini și o lățime de 7½ stănjini, departarea unui picioru de altulu este egală de 21 de stănjini lumină. Din această egalitate a picioareloru se poate deduce că pe banca de năsipu mărginită de doue picioare n'au fostu construite picioare, fiind că ea era o insulă rădicată la înălțimea podului, despărțindulu în doue părți.

Estraordinara scădere a apelor din earna 1857 au inlesnitu măsurarea astoru picioare, care din fundu au o înălțime de 2, 5 și până la 9 palme decimale. Adăncimea apei este mai mare în albia cea mică, ea este până la 1, 5, pe cându în ceea-laltă parte până la 0, 8. Banca de năsipu este mai rădicată de suprafața apei actuală cu 0, 3, și se unesce cu insula Simanu.

riul s^{eu} Adrian^u l'a^u stricat^u din pismă, eară Sever^u zidi castelulă acărua nume până astăzi îl p^ortă polit. Severinul^u. Barbarii îl surpară, și împaratul^u Iustinian^u zidi cetățuea Teodora, numind'o așa după numele împărătesei sale; ruinile astei țării se ved^u mai în sus^u de capul^u podului lui Traian^u. În vecul^u de mijloc^u Romanii întăriră locul^u cu ziduri, și avură acole mai multe lupte mai cu samă cu Ungurii. Banul^u de la Severin^u își strămută reședința la Craiova, și episcopul la Rîmnicul de pe Olt^u. După trecere de mai mulți ani, s'a^u ridicat^u pe încet^u de principele Alesandru Ghica la 1837, și acuma Severinul merge crescend^u.

Cerneșii l^ungă Dunărea, mai în jos^u de Severin^u, se numesc^u așa de la riul Cerna, ei a^u fost^u cap. prefec.; drumul^u cel mare la Banat^u trece prin Cerneș^u. Pusătura Cerneșilor^u este între dealuri apr^ope de riul Topolnița, care nu departe de acole dă în Dunărea.

Esaminânduse construcțiunea acestor remășiți neperit^ore ce mărturisesc^u gigantică putere a Romanilor, se vede că'su lucrate de p^otră tare, cioplită și combinată juru împrejur^u cu acurateță, pe c^undu mijlocul lor^u este implut^u cu cărămidă mare amestecată cu sfărmături de p^otră și cimentate cu o mistură idraulică spre a forma unu ce, care se improtivesce cu sumeție infuriatului riu în cursu mai bine de o mie cincisute de ani, fără alu putea mișca din baza lor.

Crescerea apei la cea mai mare înălțime este de 37, la care adăug^unduse și 3, 3 înălțimea capetiloru podului spre potrivire cu malurile, și dă o înălțime de 7 st^unjini, înălțime neândestulătoare, că după lumina juguriloru podului se fi fost^u așezatu pe arcu^uridite cerculară; de voru fi fost^u zidite, a^u fost^u segmentate, eară nu semicerculare; precumu d^ucu mai mulți cari ne cunosc^undu lumina juguriloru și descriindu mărețulu monumentu, au cređutu că arcurile au fost^u cerculare. (Anunțetoirlu Român^u).

B a i a-d-e-a r a m ă este renumită din vechime pentru arama ce o scotea, acuma stă în nelucrare.

P. Mehedinții este cea mai despre apusă dintre toate prefec. României; între produsele sale se înseamnă: miera și ceara ce o scote; acolo s'a găsit și se găsesc mulțime de monede în aramă. Între monastirile din această prefec. se numeră: Motrul, Strehaia, Topolnița și Negoștii.

Prefectura Jiulă de susă sau Gorgiulă.

Prefec. Jiulă sau Gorgiulă se află între Transilvania, prefec. Vâlcei, a Doljului și a Mehedinților; se subîmparte în 4 plase, 2 plăuri și are 259 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

TARGUL JIULUI pe apa de asemenea numire, este capitala prefecturei, are o școlă publică primară, un pension de fete, o grădină publică, în malul Jiului, și o fabrică de farfurii.

Cărbuneștii se află spre sud-ost de la Târgul-Jiului, aici la 20 Iunie se face târg mare (iarmaroc).

Brădiceni spre nord-vest de la Târgul-Jiului, polițoră între munții Arcana și Vulcan.

De acolo tot spre măzi-nopte se află isvorul Jaleșului la satul Runculă, el esă dintr'o singură stâncă care se numesce ca și apa, și de odată se revarsă pe o întindere ca de doi-spre-șce stânjini.

P. Jiulă se însamnă pentru mulțimea mineralilor ce se află în munți, pentru păduri, arbori de castani și

vénatū. Între monastirele din acéstă prefec. se însēm-nă: Tismana renumită pentru frumuseța și tăria pusetu-rei sale, ea este între délurile Geronū și Cornetū, a-cole Tudorū Vladimirescu desfășurā stindardulū nea-tărnărei. Împrejurulū monastirei se află mai multe gro-te, în una din ele însă se ȕice că aū trăitū Sântulū Nicodimū, al căruea mormîntū este lângă amvonulū bi-sericeii de astānga. Mai despre mēdi-nōpte suntū schi-turile: Cioclovina-din-vale și Cioclovina-din-délū saū la Sulițe.

Prefectura Văleea.

P. Vălcei se află între Transilvania, prefec. Argeșului, Oltului, Romanașilorū, Doljului, și Gorjului; se împarte în 5 plase, 2 plaiuri și are 198 sate.

Locurile cele mai însemnate suntū:

RAMNICUL este capitala prefec. și numele sēū se crede a veni de la Rîmū (Roma); politia stă dea-dreapta Oltului unde se varsă și riulū Rămnicū, din as-tă parte se rădică dealulū Capela, eară din astānga sa peste Oltū dealulū Guranulū. Acéstă capitală este re-ședința episcopului care se numesce al noulii Severinū, pentru că mai nainte la Severinū fu scaunulū epis-copului, de acolo se mută la satulū Oltenii în susū pe Oltū, și mai apoi la Rămnicū, unde aū remasū până as-tăȕi. Aice se află unū seminariū. Spre nord-vestū de la politie este unū dealū astăȕi cu o bisericuță pe el, eară mai nainte cu o citadelă în care fu ucisū Radul

de la Afumați. Spre sud-vest înșă este dealul numit Cămpul lui Traian, pe dinaintea acestuia trece și Drumul lui Traian.

Olaneștii se află spre apus de la Râmnic ceva mai în jos, și se înseamnă pentru băile de acolo. Riurenii politie pe malul Oltului însemnată pentru târgul (iarmarocul) ce se face la 8 septembrie, care-i cel mai însemnat din România, aici sunt și ruinile cetății Ruconi.

Ocnă-mare însemnată pentru minele de sare; aici se află o casarmă unde postează un mic garnizon pentru paza criminaliștilor, ce lucrează în grăpă. Acestă salină numai, din Principatele-Unite, se lucrează după un chip sistematic; adâncimea ei este peste 40 de stâjnini, se împarte în strade regulate, are mai multe galerii susținute de stâlpi colosali, și preste care se rașină boltiturile minei de sare.

Cănenii se înseamnă pentru trecătorea sa de la Turnul-Roșu în Transilvania, pe aici merge și drumul cel petrit al lui Traian, pe care l'a mai lungit și lăștit Carol al VI al Austriei, despiciând munții cu cheltueli mari la 1715, după cum arată inscripțiunea ce se află până astăzi la Căneni.

Drăgușenii lângă Olt pe un deal renumit pentru vineturile sale, care scot cel mai bun vin din România.

P Vâlcea, se numește astfel de la vâlcea Ol-

tului, el se înseamnă pentru sălinele sale cele bogate și pentru mulțimea apelor minerale.

Între monastirile din această prefec se înseamnă:

Urezul fundat de Domnul Matei Besarab, ea stă între dealurile: Arnoșalul și Doroșul. Monastirea Bistrița este într'una din cele mai frumoasă și mai tare pusetură renumită în totă România; aici se află relicvile sf. Gregorie: monastirea este fundată la 1498 de Banu Craiovescu. Pe la apusul ei curge în cascade apa Bistrița. Spre apus între munții de acolo, se află o grotă de cea mai mare întindere; unii zic că ar corespunde în Transilvania. De la m. Bistrița spre apus e m. Polovracii, eară spre mești-nopte schitul Păpușa; mai în sus și spre stânga de la acest schit se află stâncă Dagnei, renumită pentru ecolu se. Mai în sus apoi este Arnota, aici se află mormântul Domnului Matei Vodă Besarab. Arnota cu zidirile ei cele nou pe la culmea muntelui, e un castel înfiorător ridicat cu 13,000 galbeni în anii de la 1850 încóce. Această temniță este făcută după sistemul celular, adică fie care osindit pitrece singur într'o celulă (chiliuță) îngustă, unde lumina vine numai din sus; de aceste chilii sunt trei-șeci și șese. Spre răsărit e m. Cozia, ea stă pe malul drept al Oltului încunjurată de dealurile Priboenii și Urloaele, eară în fund spre dreptă muntele Peatra și spre stânga munții Cozia. Monastirea e fundată de Mircea Vodă, cel mare, în care i se află și mormântul. Între clopotile de acolo unul e

varsatū din timpulū lui Mircea la 1398, si altulū la 1413 de Mihaiū fiul seū; spre meadi-nōpte de la Ocna mare în vârfulū muntelū este m. Titireciū, m. De-unū-Lemnū, Slătioarele și Govora, m. Surpatele se află peste apa Otăsăulū în fața cu m. De-unū-Lemnū.

Prefectura Doljului.

P. Doljului numită așa de la riulū Jiulū de josū, se află între prefec. Mehedințilorū, Gorjului, Vâlcei și Romanașilorū; se împarte în 7 plase, și are 260 sate.

Locurile cele mai însemnate suntū:

CRAIOVA de a stānga Jiulū și lângă dēnsulū, este capitala prefecturei și a Olteniei saū Romāniei micī. În vēculū de mijlocū în Craiova era reședința Banilorū, aice astăzi se află scaunulū unū episcopū, o seminarie, un gimnasiū și doue scoli primare: acēstă politie este a doua după Bucuresci în Romānia. Prin suburbiulū Beli-vacă din Craiova trece valulū lui Traianū.

Calafatulū se află în fața Vidinulū, are schele și carantină la Dunărea: loculū acesta e vrednicū de însemnatū prin luptele urmate între Ruși și Turci la 1829 și 1853. Mai în josū de Calafatū lângă Dunărea încă se vēcū ruinile unei cetăți romane Rașaria, care fu capitala Daciei ripensă (ripoasă).

Cetatea, satū spre meadi-nōpte de la Calafatū tocmai în malulū Dunărei pe cōsta unū dealū, acēstū locū ajunsă a fi însemnatū prin crāncina bătălie ur-

mată acole în ajunul crăciunului, din 24 Decembrie 1853, în care Rușii fură bătută de Turci.

Bechetul cu o carantină se află de astănga Jiului și la varsarea sa în Dunărea, stândă față'nfață cu Rahova din Bulgaria.

P. Doljului este foarte bogată în pășcării; între monastiri se înșamnă: Jitianul, Bucovățul și Sadova, eară în politia Craiova m. Obedeantul și Vladoianul.

Prefectura Romanașii.

P. Romanașilor se numesce așa de la Romana-nație, acărora colonii ținându cursul Dunărei, pe acole se așazară mai întâi; ea se află între: prefec. Vâlcei, Oltului, Teleormanului, Dunărea și prefec. Doljului; ea se împarte în 5 plase și are 145 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

CARA CALULU este cap. prefec. ea se numesce astfel de la împaratul Romanilor Antonin Caracal, care rădică acole la 215 cetatea, ale căria ruini încă se vedd; mai spre meadi-nópte pe Olt se vedd ruinile cetăței Antina, zidită de Antonin, între care s'aă aflată multe monede antice, statuete și monumente Romane.

Celeiu cu trecătoare peste Dunărea, se află la răsăritul lacului Bistrița, aice se vedd ruinile cetăței Sicibida, la capul podului făcut de Constantin cel mare. Planul Sicibidei este un patrat lung de 600 și lat de 500 pași, fundamentul murilor și al

șanțului încunjurătoriū se cunoaște încă prea bine. Pe malul celū dreptū al Dunărei în față cu Celeiū încă se vedū ruine multe.

Mircea a portū pe Dunărea, mai la vale de Celeiū. Acestū locū până în 1859 se numea Corabia (satū); locuitorii din Caracalū simțindū trebuința de a redeschide portulū acesta, ce fînția încă din timpurile Romanilorū, aū cerutū învoire ca în loculū satulū Corabia, se rădice o politie și unū porū dāndūi numile de Cuza Domnulū Principatelor-Unite, însă, el decisă a se numi Mircea, în memoria strălucitulū Domnū al Romāniei.

În prefec. Romanații cresce multū grū; între monastirile de acolo se însamnă: Brāncovenii.

Prefectura Teleormanulū.

P. Teleormanulū numită așa de la apa Teleormanul se află între prefec. Argeșulū, Vlașcāi, Dunărea și prefec. Oltulū; se împarte în 4 plase și are 167 sate.

Locurile cele mai însemnate suntū:

TURNUL-māgurile, numitū așa de la turnulū ce se păstrează între niște ruine vechi, se află de astānga Oltulū și aprōpe de varsarea sa în Dunărea, el este cap.prefec. și stă în față cu Nicopoli din Bulgaria. La Turnū aū urmatū mai multe bātālū între Romāni și Turci, aice astāđi se află o carantină și trecētore peste Dunăre. Spre meadi-đi-apusū de la politie și într'o departare ca la o sută stānjini de malulū Dunărei suntū ruinele vechei cetāți romane Romula; între ele s'aū

pastratū mai bine numai unū turnū care se încunjură de unū șanțū largū de doi stânjini; în lăuntru cetăței se mai vede încă unū altū șanțū încunjurătorū tării de căpitenie.

Zimnicea aprópe de Dunărea și la capătulǎ despre meadi-đi a laculǎi Zimnicea, până la 1852 dănduse numirea sa prefec. care astăđi se numesce Teleormanulǎ. Zimnicea se află în fața Sistovulǎi din Bulgaria, are o carantină și este însemnată pentru comerțul seǎ.

Roșii-de-Vede lângă riulǎ Vede, și de adreapta sa, până la 1832 aǎ fostū cap. prefecturēi.

Alesandria mai în josū de Roșii-de vede.

Mavrodinulǎ ceva mai spre sud-ostū de la Alesandria, politióră.

P. Teleormanulǎi este cunoscută pentru pășunile sale cele frumoase.

Prefectura Oltulǎi.

P. Oltulǎi numită așa de la riulǎ Oltū, se află între: prefec. Argesulǎi, Teleormanulǎi, Romanașilorǎ și Vălcei; se împarte în 4 plase, și are 153 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

SLATINA pe malul dreptū al Oltulǎi este capitala prefec. aice se află unū podū de lemnū stătătorū pres-te Oltū.

În prefec. Oltulǎi crescū grăne frumoase; schituri se află: Clocociova. Stribarișu și Sgaca.

Prefectura Argeşului.

P. Argeşului numită astfel de la riul Œrgeşu se află între Transilvania, prefec. Muscelului, Dâmboviţei, Vlaşcei, Teleormanului, Oltului si Vâlcei; se împarte în 6 plase, 1 plaiu si are 216 sate.

Locurile cele mai însemnate suntu:

PITESCII de adreapta Argeşului este cap. prefec. ei s'aũ ziditũ de Negru Besarabũ unde aũ şi domnitũ, astãdi se înseamnă pentru negoşulũ seũ.

Argeşulũ saũ curtea-de-Argeşũ, se numesce astfeliũ pentru cã aice aũ fostũ adoũa curte (reşedinşã) domneascã a lui Negru Besarabũ dupã ce s'aũ strãmutatũ de la Cãmpu-lungũ; acolo astãdi este scaunulũ episcopului de Argeşũ si are o seminarie. Argeşul este lângã riulũ de asemine numire de astãnga sa, încunjuratũ fiindũ de dealuri; în politie se aflã biserica domneascã st. Neculai alui Radu Negru, mai veche de cãtũ episcopia, în trãnsa se pãstreazã relicviile Sãntei Filoteie.

În pãretilẽ bisericei de afarã este aşazatũ unũ sarcofagiũ (secriũ), cu trupulũ întregũ ce înfãşosazã figura unui omũ sculpatũ în peatrã. Lucrulũ cel mai vrednicũ de însemnatũ de aice este monastirea de Argeşũ, aşazatã ceva cãtrã meadi-nõpte a politiei; ea fu ziditã de Neagu Vodã Besarabũ si sfinşitã la 1517 în care la 1521 se şi îmormãntã. Împrejurimea bisericei este mai de 250 paşi şi înãlşimea la 20 stãnjini; pe deasupra ei se rãdicã patru turnuri, doue mai mari în fãşã şi doue mai mici; tõtã zidirea pe dinafarã, de susũ

pană jos e de marmură, împodobită cu felurite săpături de o ghibăcie și frumuseță rară; în năuntru bisericeii sunt douăsprezece colone de deosebite sculpturi; această biserică este cel mai mare și mai frumos monument al României.

Căpăținenii, satul către cursul de sus al Argeșului, unde este și muntele Albina; către poalele acestuia într-o înfundătură de munți și pe vârful unei stânci stă cetatea lui Țăpeșu, pe la acăria piciorului într-o profunzime adâncă curge sgomotosul Argeșu. Stânca e cu anevoe deapropietă, forma cetății este un pătrat lungăreț având la fie care unghi câte un turn, care la mijlocul zidurilor celor mai lungi câte unul mai mic. Cetatea este lungă de 60 pași, largă de 20, eară murul nalt ca de 12 stânjini, și gros de 2 pași.

În prefec. Argeșului se face poposiu (porumb) mult, și are monastirile: Tutana, Vălenii și schitul Berislăveștii.

Prefectura Muscelului.

P. Mușcelul numită așa de la muntele Mușcelul, se află între: Transilvania, prefec. Dâmboviței și Argeșului; se împarte în 3 plase, 2 plaiuri și are 103 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

CAMPULUNGU, pe riul-Tîrgului, este cap. prefecturei; pusetura sa este într-o câmpie lungă dară îngustă, și de acolo poate că ș'a luat numirea ce pörtă; acesta este

celu întâiū locū unde aū descălecatū Radu Negru pe la 1241 venindū de la Fagaraşū; acēsta fu întâia capitală a Romăniei. Climatulū acestuī locū este fôrte senătosū. În marginea politeiei se află nişce ruine pe care locuitorii de aici le numescū Jidava sau Jidova.

P. Muşcelu e cea mai muntôsă în Romănia, şi dă o mulţime de lemnării; în elū suntū monastirile: Cămpulungū, Flămănda, Viersu, Negoestiū şi Valea-închinată.

Prefectura Dămboviţa.

P. Dămboviţei, numită aşa de la riulū Dămboviţa, se află între Transilvania, prefec. Prahovei, Ilfovuluī, Vlaşcei, Argeşuluī şi Muşceluluī: se împarte în 5 plase, 2 plaiuri şi are 212 sate.

Locurile cele mai însemnate suntū:

TIRGOVISTEA de adreapta riuluī Ialomiţa este cap. prefec. Dămboviţa, aceasta fu vechea reşedinţă a Domnilorū în timpū de vară până la 1698, eara petreceaū în Bucureşci, de la 1700 părăsind'o cu totul, cădu din strălucirea ei cea veche, şi acumū este plină de ruine, pe care poetulū Cărlova le-aū nemuritū prin versurile sale întitulate: Ruinile-Tărgoveşcei. Monumentulū care mărtariseşce încă mărirea acestei capitale este Mitropolia Sântuluī Gheorghe.

Găeştiū fu cap. prefec. Vlaşcei până la 1834, care prefec. apoi intră în rotundimea altora.

P. Dămboviţei este însemnată: pentru fructele, vènaturile sale cele multe, pentru varulū şi petrele cele

tari de móră care suntu de o calitate aleasă, însă nu ca cele de la Hărlău din Moldova. Între monastiri se înseamnă: Monastirea-Dealului în care se află părinți călugări; întrânsa este înmormântat Eroul României Mihaî Vitézul; mai spre nordu este unu schitu Golgota, de acolo în susu Viforăta, și de aici spre apusu sch. Albinei. În partea de amédi-nópte a prefec. se află m. Bucecii, eară spre médi-đi-apusu de la ei este peșterea Ialomitei cu unu schișorú începutu pe la 1800 și sfârșitu la 1819. Peșterea are 7 mari bolți dintre care întâia e fórté înaltă, afară de aceste mai suntu și altele din care se scurge o apă ce se đice vindecătóre de bólă de ochi. Într'o altă grotă de totu albă, curge o apă albă pe care o numescú *L a p t e - d e - p é t r ă*.

Prefectura Vlașca.

P. Vlașcei numită așa de Bulgari, adică Vlascescu saú Romănescu, se află între: prefec. Argeșului, Dâmboviței, Ilfovului, Dunărea și prefec. Teleormanului; se împarte în 4 plase și are 168 sate.

Locurile cele mai însemnate suntu:

GIURGIULU lângă Dunărea în față cu Rușciucul (vechiul Trimaniu) din Bulgaria, este cap. prefec. aici se află o carantină și unu portu care e al doilea dupa cel al Brăilei. Giurgiul e făcutu de unu comisú a lui Basarabú Negru numitú Giurgiu, saú chiar de Domnulú acesta pe la 1210; politia este departe de Bucuresci cale

de 12 ore, ea până la 1828 a fost sub Turci, de cându s'a redat României.

Călugărenii se află pe drumul Giurgiului spre București; pusetura lor este într'o câmpie, aparată la apus și mēdi-ți de Neaslov, eară la răsēritu de Argeș. Preste apa Neaslovului se află un pod de pētră, și o cruce monumentală care arată data facerei lui la 1683 de cătră Domnul Șerban Cantacuzin. Călugărenii sunt memorabili în istoria României prin strălucita biruința câștigată de Mihai Vitezul asupra Turcilor la 13 August 1595, cându cu 16,000 Români bātu pe Sinan pașa, ce comanda 200,000 de Turci.

Nedații sau Netoții, de adreapta Teleormanului ce dă în Vedea, este un sat însemnat prin ruinile unei cetăți într'o întindere de 2,240 stânjini patrați; acesta se crede a fi vre o cetate dacică, căci nimică din rămășițele ei nu dovedește lucrul zidurilor romane. Mai în sus pe Vedea la satul Răca, lângă apa Valea-Chinolui încă este o asemine cetate, și mai josu totu lângă Vedea la satul Orbescade-sus earăși una; aceste trei cetăți staă pe malul dreptu al Vedei preste vârvuri de dealuri mai în egală departare: ele se credu a fi țăriile, în ale cărora câmpii, Decebalu orându armatele sale pentru întâia bătălie generală cu Traian, în care dacul fu învinsu. Istoricii dicu că astă luptă a urmatu la Tapesu, pōte satul Talpă de astădi, ce este aproape de aceste cetăți, eară de București cale de patru poște spre apus.

P. Vlașcei scôte lemnării multe; în ea se însamnă monastirile: Glavacioculă și Comana.

Prefectura Ilfovului.

P. Ilfovului numită așa de la apa Ilfovulă, se află între prefec. Dâmboviței, Prahovei, Ialomiței, Dunărea și prefec. Vlașcei; se împarte în 6 plase, și are 277 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt :

BUCUREȘCI pe Dâmbovița este cap. prefec. Ilfov și a României. Numele de București îl are de la un moșineană Bucură, stăpânul locului unde se ridică politica, ajungându a fi capitala țerei de pe la 1393, cândă Domnul Basarabă făcu Curtea-veche; aici petrecéu domnii iarna, eară în timpă de vară reșideau la Târgovești. Astăzi în București este reședința Domnului, a Mitropolitului, a consulilor, a episcopului catolică ce pörtă titlu de Nicopoli, și scaunul înalteloră tribunale. În București se adună și deliberează asupra intereselor Statului, Adunarea și Senatulă. Cei șapte Miniștri cu Primulă Președinte, și anume: Ministrul de interne, acel de Finanse, al lucrăriloră publice, de esterne, al resbelului, al instrucțiunei și al justiției, sprijină proiectele de legi, înaintea corpurilor legiuitoare.

Bucureșcii se împartă în 5 quartale (plăși saă vâpsele) numite așa de la vâpselele saă colórele cu care'să însemnate. Quartalul Roșă este în centru și are 14 suburbii (mahalale). Quar. Galbănă e spre mēdi-nopte cu 12 sub. Quar. Negru e spre răsērită cu 18

sub. Quar. Albastru e spre mēdi-đi cu 15 sub. Quar. Verde e spre apusū cu 17 sub. care în totul facū 85 suburbii. Bucureșcii aū 4 strade mari: a Mogoșoaei spre mēdi-nópte, a Moșilorū spre rāseritū, a lui Șerban-Vodă spre mēdi-đi și a Craiovei spre apusū; 14 bariere, 14,000 case, 121 biserici ortodoxe, 1 armană, 2 catolice, 1 luterană, 1 reformată (calvină) și 2 sinagogi; numărul locuitorilorū din Bucureșci este la 140 mi.

Între zidiri mai însemnate suntū: Mitropolia, biserica Sarendariul, biserica Radu-Vodă, Curtea-veche cu biserica în care se ungū Domniī, biserica Sf. Gheorghe, biserica mitropolitului Antimū; apoi vinū: palatul Statului, palatul Bibescu, ziditū de principele Constantinū Brancovēnu pe la 1700, palatul Stirbeiū și Teatrulū noū.

Între așēdiemintele publice se află: Colegiulū naționalū, Colegiulū din Sf. Sava cu o bibliotecă, unū muzeū și o tipografie, mai multe scóle elementare, o scólă de medicină, o scólă-modelū de infanterie, cavalerie, artilerie și geniū, care daū instructori armatei din Principatele-Romāne-unite. Cazarma Sf. Gheorghe lângă monastirea Cotroceniī și Cazarma din dealulū Spirei. Unū Institutū pentru creșcerea fetelorū, mai multe pansióne de băeți și fete, spitalulū de la Colța, spitalulū Brāncovinesei, institutulū filantropicū; o mașină idraulicā de curățitulū apei din Dămbovița, mai multe grădini dintre care douē mari: Cișmegiul și grădina de la șose. Aice suntū mai multe tipografii.

În Bucureșci la Măiu 1812 s'aū închiētū pacea între Ruși și Turci, prin care Moldova aū pierdutū Basarabia

cu șese ținuturi: Soroca, Bălțile, Orheiul, Galbina, Codru și Grecenii; totu atunci s'aŭ luatŭ și cetățile: Hotinul, Benderul, Achermanul, Chilia, Ismailul și Timarova (Renii), punându-se apa Prutului de frontieră între Rusia și Moldova.

Oltenița se află de a stânga Argeșului, și la varșarea sa în Dunărea, stă față'nfață cu Turtucaia din Bulgaria. La Oltenița se află carantină; locul acesta este renumitŭ prin bătălia urmată acole la 1853 între Ruși și Turci, în care cei din tăi remaseră biruiți.

P. Ilfovului este foarte roditoare în grâne și popușoi; între monastiri se înseamnă: Cernica spre mēdi-đi de la București și Căldărășeni spre mēdi-nópte, aceste doue monastiri suntŭ locuite de călugări; monastirile Paserea se află spre sudŭ-ostŭ de la București și Țigănești aproape de Sneagovŭ; ele suntŭ locuite de călugărițe; asemenea suntŭ monastirile: Tătărăștii, Vacăreștii, Marcuța spre mēdi-đi de București, eară spre nord-vestŭ Sămurcăștii.

Prefectura Prahova.

P. Prahovei numită astfel de la apa Prahova se află între: Transilvania, prefec. Buzeului, Ialomiței, Ilfovului și Dâmboviței; se împarte în 5 plase, 2 plaiuri și are 258 sate.

Locurile cele mai însemnate suntŭ:

PLOESCII capitala prefec. se înseamnă pentru vânzarea de lână ce se face acole și pentru stradele sale cele bine pavate.

Filipeștii spre nord-vest de la Ploești, polițioră.

Bucovul spre răsărit de la Ploești, poliție care fu cap. prefec. Secuenii, ce s'aun desființată la 1847.

Urlații spre răsărit de la Bucovă.

Vălenii spre mēdi-nōpte de la Urlați.

Cămpina se află pe unū podișū la confluintul Prahovei cu Dolfana, și se înseamnă ca depozitū al mărfurilor ce vinū din Transilvania în România, aicea este vamă și trecētoare pe la pōlele Bucecilorū preste Carpați. Spre nord-ostū da la Cămpina se află puțurile (fântānile) de păcură cu care se face comerciū mare în țeară.

Telega se află spre nordū de la Cămpina într'o înfundătură încunjurată de patru munți, din care doi se acopērū de verdēșă și arbori, eară doi suntū sterpi și goli. Ocnile de sare de la satul Telega suntū bogate, aice postēză unū garnizonū micū pentru paza osindițiilor ce lucrează minele, acolo se află și puțuri de păcură.

Slănicul spre nord-vest de la Telega, locū renumitū pentru minele sale de sare.

Délul-cel-mare, locū însemnatū pentru vineturile sale ce producū vinū multū și bunū.

Șirna, locū cunoscutū în România, pentru varul cel bunū care se fabrică acolo.

P. Prahovei e renumită pentru : vinațiile, vēnaturile, sarea, păcura și varul sēū. Între monastiri se însēmă : Ghigiul, Mărginenii, Mislea, Vrăbu și Vorbila.

Prefectura Buzeu.

P. Buzeuului numită așa de la riul Buzeu, se află între: Transilvania, prefec. Râmnicului, Brăilei, Ialomiței și Prahovei; se împarte în 3 plase, 3 plaiuri și are 207 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

BUZEULU lângă riul Buzeu de adreapta sa, este cap. prefec. scaunul unui episcop, are un seminariu, școli publice primare și o tipografie. De la 24-29 Iunie la Buzeu se face un târmăroc mare numit Dragaica, el este al doilea în Muntenia după acel de la Riurenii.

Mizilul poliție mică, lângă Buzeu, dară însemnată totu pentru târgul din 24-29 Iunie.

Vălenii se înseamnă pentru drumul și vama despre Transilvania.

În prefec. Buzeuului se află: aur care se poate culege din riuri, ambră (chihrimbariu) și cărbuni de pământ. Între monastiri se înseamnă: Ciolanu, Ventilă-Vodă, Gavanul, Răteștii și Bobocii.

Prefectura Ialomița.

P. Ialomiței numită așa de la riul Ialomița se află între: prefec. Brăilei, Dunărea, prefec. Ilfovului și Prahovei; se împarte în 4 plase și are 132 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

CALARASII numiți și Stirbei, de la fostul Domn Stirbei, sunt cap. prefec. a carantină și schele la Dunărea; această poliție stă în fața Silistrei (Dorostor) din Bulgaria, și este așezată între lacul Calarașii, ce

stă la apus și între capul Borcei, de acolo esă din Dunărea și apoi iarăși în ea se varse la gura Ialomiței.

Urziceni de astănga Ialomiței și nu departe de ea au fostu mai nainte cap. prefecturei.

Slobozia cale de doue poști de la Calarași spre međi-nópte, stă de astănga Ialomiței preste care are unu podu umblătoriu.

Pioa-Petrei (Cetatea de Floci), se află la gura Ialomiței, care acolo dă în Dunăre, aici este carantină; politia stă față'nfață cu Hârsova (Carsiu) din Dobrogia.

P. Ialomiței este cea mai cămpenósă și cea mai mănósă a României, în privința grânelor și a pesceriilor, înseși cea mai puçinú împoporată.

Prefectura Brăila.

P. Brăilei numită așa de la capitala sa se află între: prefec. Râmnicului, Dunărea, prefec. Ialomiței și a Buzului; ea se împarte în 2 plase și are 59 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

BRAILA pe malul stângu al Dunărei, mai în față cu Macinulú (Trosmi) din Dobrogea, este cap. prefec. această cetate tare jucă roluri însemnate în istoria României, ea de la 1544 fu mai multú în puterea Turcilor până la 1828, cândú după tractatul de Andrianopoli, (Ducele Mihailú cu armata Rusască îi surpase fundamentele), se re'nturnă iarăși României. Politia acumú este regulată, înfrumusețată cu grădini publice, tipografie, scolii publice și strade largi, portulú eí este celú mai mare și mai însemnatú al României după acela al Galașilor.

P. Brăilei este câmpenósă și báltósă producéndü multime de pește.

Prefectura Râmniculü.

P. Râmniculü numită așa de la riul Râmnicul-saratü, se află între: prefec. Brăilei și a Buzeului; ea se împarte în 6 plase, 1 plaiü și are 140 sate.

Locurile cele mai însemnate suntü:

Râmnicul-saratü pe apa de asemenea numire, doue poște în josü de Focșani, elü este acumü cap. prefec. și de la acéstă politie prefec. pórtă numirea de Râmnicü. Pământurile sale suntü bune de pășuni. Între monastiri se înseamnă: Dălhăuțulü spre apusü de la Focșani, mai în josü este m. Poeana-mărului, iară spre médi-nöpte de la Râmnicü m. Băbenii, m. Dăduleștii, Vărzereștii, Colțereștii și Rogozu.

Prefectura Putnei.

Prefectura Putnei numită așa de la apa Putna, se află între prefec. Bacăului, Tecuciului, Râmniculü și Transilvania, se împarte în 5 subprefecturi, are 6 politii și 159 sate.

Acéstă prefec. s'aü întrupatü la Moldova de cătră Stefanü celü mare după ce aü biruitü pe Radu Domnul muntenilor la 1475. Linia mărgineană mai nainte era Trotușul, apoi se făcu Milcovul, și de la unirea ambelor țeri surori, numai esistă nici o linie demărcătore.

Locurile cele mai însemnate suntü:

F O C Ș A N I I pe unü canalü al Milcovului într'o câmpie

întinsă, suntă capitala prefec. aice aũ fostũ reședința Comisiunei Centrale, așezată la 1859, după tractatulũ de Parisũ; în Focșani se află unũ gimnaziũ cu mai multe scõle de ambe-sexe, o curte de Apel și doue tipografii, în una se publică gazeta de Focșiani.

În Focșani la 1772 s'aũ făcutũ congresul între plenipotenții Austriei, Rusiei și Turciei, iară la 1789 Suvarovũ comandantul armatei Rusești și Coburgũ al acelei Austricești aũ capatatũ în împrejurimile lorũ, o strălucită biruință asupra Turcilorũ.

O dobeștii de astãnga Milcovului, mai în susũ de Focșani, are o scõlă publică primarã de băieți și una de fete. Prejmetele acestei politie suntă dealuri coperte cu vii, acãrora vinũ și cu celũ de la Cotnari este celũ mai renumitũ din Moldova.

Panciu pe Șușița politioarã.

Agiudul la revarsarea Trotușului în Siretiũ are o scõlă primarã.

Domnești in josũ de Agiudũ, politioarã.

Nãmolósã pe malulũ dreptũ al Siretului.

În prefec. Putnei se află monastirile: Sovejia și Miera, aice se află mormintul Domnului Constantinũ Cantimirũ; asemenea schiturile: Lãpușa, Valé-negrã, Bulucul, Tarnița, Pervești, Cãrgibașa, Orgoești, Crãngul de susũ și Vizantia.

Prefectura Tecuciului.

P. Tecuciului numitã așa de la apa Tecucelul, se află între prefec. Tutovei, Covurluiului, Putnei și Bacãului, se împarte în 4 subprefecturi, are 8 politii și 136 sate.

Locurile cele mai însemnate suntu:

TECUCIUL pe apa Bărladului, este capitala prefec. are o scôlă publică primară de băieți și una de fete.

Nicoreștii în susu de Tecuciū, are o scôlă publică primară; prejmetele politiei suntu coperite de vineturi ce dau vinu bunu.

Podu-Turcului în josu de confluintul Zeletinului cu Berheciul, Pușeni, Biserica-Florei, Coloneștii, Răiceana și Stănișăștii.

În acéstă prefec. se află monastirea Răchitoasa și schiturile: Poglățul, Săhastru, Buciumeni și Scănteia.

Prefectura Covurluiului.

P. Covurluiului se află între prefec. Tecuciului, Tutovei, a Cagulului de care se desparte prin Prutu, și între Dunărea și Siretu; se împarte în 3 subprefecturi, are 8 politii și 82 sate. Prefectura pôrtă astă numire de la apa Covurluiului.

Locurile cele mai însemnate suntu:

GALATII pe malul stângu al Dunărei, este cap. prefecturii; scaunul dregătoriilor civile, a unui tribunal de comerciū și a unei garnizone militară. În Galați se află o scôlă publică primară, o scôlă reală, doue scôle de fete și mai multe pansiune, doue tipografii, o cazarmă, unu spitalu pentru sărimani și o carantină. Între lucrurile vrednice de însemnatu din Galați este biserica Precistei, cu mormintul lui Mazepa, acesta ajutându, pe Carol al 12^{le} al Svedilor în contra lui Petru, fură învinși în bataia de la

Poltava, și se retrase amândoi la Varnița unde muri Mazepa, trupul lui fu apoi mutat la Galați.

Portul Galaților este cel întâi al Dunărei și locul cel mai însemnat pentru comerț; aici se adună toate produsele din Moldova și se transportă în streinătate, de unde iarăși totu pe acolo se impoartă cea mai mare parte a mărfurilor streine. Galații staș așternuși pe un deal înalt acăruia poale acoperite de zidiri se spală de Dunărea; din astănga sa este întinsul lac al Brateșului cu Prutul, spre apus Siretul, iară în față Dunărea. Nu de parte de Galați ca o jumătate de oră spre Sireti, pe malul stăng se află ruinele unei cetăți pe care locuitorii o numesc Țiglina sau Ghertina; între ruinele acestei cetăți mai cu samă la 1837 s'a găsit o mulțime de anticități precum: monete, statuete de bronz și cărămiți.

Pe chea pe părăul Sociului, Foltești, Golășii, Drăgușeni pe părăul Geru, Berești, Vlădești și Rogojeni, politioare.

Prin prefec. Covurluiului trece valul de pământ numit alui Traian, care vine din Muntenia și se întinde în Basarabia.

Monastiri sunt: Mavromolul, Precista, și schituri: Pănușești și Zimbrul.

Prefectura Tutovei.

Prefectura Tutovei numită așa de la apa Tutova, se află între prefec. Fălciului, Covurluiului, Tecuciului, (o parte mică din a Bacăului, Romanului) și între prefec. Vas-

luiului; se împarte în 5 subprefecturi, are 4 politii și 153 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

BARLADUL pe apa de asemenea numire, este capitala prefec. scaunul dregătorilor civile, are o școală publică primară de la 1832, un Liceu, o școală de fete, panșionate, un spital pentru serimani și o grădină publică. Politia Bărladul se osebește în privința industriei prin saponăriile și morile de vânt; ea arsă mai multă de jumătate în Aprilie 1851. În apropiere de Bărlad se află ruinele unei cetăți vechi ce de abe se cunoscă, și care de cătră locuitorii se numește: cetate a de pământ.

Puești i în sus de Bărlad pe apa Tutovei, politie mică.

Plopana mai în sus de Puești, politioară.

Murgeni i politioară mai mare de cătă cele-lal-te doue.

În această prefec. este monastirea: Adam și schiturile: Grăjdenii, Magariul, Bogdănița și Cruciana.

Politia Bărladului cu ținutul său în véculă al 12^{le} forma republica Bărladului, ea avea o flotilă mică în marea Négră cu care negoța și făcea piraterii asupra vaselor genoveze și venețiene. Politia comercială Oleșia din gura Niprului, republica ș'aă fostă supus'o.

Prefectura Fălciului.

P. Fălciului se află între prefec. Cagulului de care se desparte prin Prut, prefec. Tutovei, Vasluiului și

Iassilor, se împarte în 4 subprefecturi, are 7 politii și 122 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

Huși nu departe de Prut este cap. prefec. scaunul dregătoriilor civile, reședința Episcopului de Huși. Biserica Episcopiei cu curțile Domnești isă zidite de Stefan cel mare la 1495, are o școlă primară înființată la 1833, un seminariu la 1857, o școlă primară de fete la 1859.

La Huși s'a închietă pacea din 1711 Iulie 11, între Petru cel mare și Turci.

Prejmeturile politiei sunt acoperite cu vineturi, care produc vin mult.

Fălciu pe malul drept al Prutului, de la această politie totă prefectura pörtă numire de a Fălciului sa Hușului.

Urdești, Goțești, Hoceni, Răducăneni și Docolina, politii mici:

Mai în jos de Huși pe Prut la satul Stăniilești a urmată bataia între Petru cel mare al Rusiei și Vizerul turcesc Mehmed; lupta aș ținută cincă zile până în 11 Iulie 1711 în care Turcii aș fostă învingători. Puțin mai în sus este și movila Răbăe, loc însemnat tot în astă bătălie.

Pe apa Bărladului la Docolina se află un pod așternut pe cincă arcuri de peatră, el fu ridicat la 1844.

În acest loc în vadul Docolinei, țeara aș întimpi-

nată pe Petru Rareșu ce vinea cu carele cu pește de la Galați, și'l proclamă de Domn al Moldovei la 1527.

În această prefec. se cultivează mai cu deosebire vermi de matase, agușii și tiutiuulă acăruia calitate este foarte tare. Între locuitorii de acolo se înseamnă mulți Unguri și Bulgari.

Prefectura Cagulului.

P. Cagulului saă a Tigheciului, este o parte din Basarabia anecsată cătră Moldova la 1856, ea se află de astănga Prutului și începându de la Cotul-Morei se desparte de cela-lal-tă pământă ală Basarabiei prin semne statornicite, prin părăul Ialpușel, apa Valé-Carceu și prin riul Ialpușă, la médi-și se mărgineșce cu prefec. Ismailului de care se desparte prin valulă lui Traian de josă. Cagulul se împarte în 3 subprefec. are 2 politii și 97 sate.

Locurile cele mai însemnate suntă:

CAGULUL saă Frumoasa pe malulă stăngă ală Prutului este cap. prefec. și scaunulă dregătoriiloră civile. Pusetura politieiă este într'ună locă frumosă, stradele și zidirile făcute pe plan regulată; în mișilocolulă unei piețe patrată se redică biserica catedrală de o arhitectură frumósă. Între locuitorii din Cagul se află mulți lipoveni, carii aă o biserică de ritulă loră.

Le o va pe malul stăngă ală Prutului, cale ca de șese jumătate ore de la Cotul-Morei, politia astăși nu are nici o însemnătate, afară de nișce zidiri remase de la Ruși, care mai nainte de 1856 servéu de carantină și vamă.

Prin acéastă prefec. începéndu de la Liova spre răséritu, valulú lui Traianú de susú, trece pe la Căușeni și ajunge până la Nistru în față cu Tiraspolul. Acéastă parte a Moldovei din vechime era însemnată pentru codrii sei, căci în tótă țeara, doi codri erau mai renumiți, a Cotnarilorú și a Tigheciului; acestú din urmă servia ca unú murú de apărare în contra năvălirii Tatarilorú din Bugeagú.

Prefectura Ismailului.

P. Ismailului se află între prefec. Caguluiú, Basarabia Rusă de care se desparte prin semne statornice, și prin valul lui Traian, asemenea între Maré-Négră și Dunărea; se împarte în 3 subprefec. are 6 politii și 65 sate.

Locurile cele mai însemnate suntú:

ISMAILUL, Smilulú, pe brațul stângú al Dunărei numitú Chilia, este cap. prefec. aice'i Episcopia Dunărei-de-josú, cu unú seminariú, postulú unei garnizóne, o scólă primară de băieți, înființată la Aprilie 1858 și una de fete în limba Románescă, o scólă de comerciú în limba greacă, și o scólă armană; suntú trei biserici ortodocse, trei lipovene, una armană și una catolică, astă din urmă până la tradarea Basarabiei atărna de eparhia Tiraspolului, iară acumú de episcopatulú catolicú din Iași. Politia este regulată în zidiri și strade, are patru grădini și'i încunjurată cu vii și livezi; zarzarii de acole suntú de o mărime rară, agudii și vermi de matase se cultivéză cu deosebire; în 1858 s'aú

vëndutü milióné de coconü (gugoși). Ismailul se află așternutü pe unü locü înaltü care înse se plécă până în malul Dunărei, aice'i carantina, alătura unü postü militar și ceva mai în susü, portulü de comerciü care astădi aü căđutü cu totulü. Cetatea Ismailului stă departe de poliția ca 1000 de stänjenü, ea este förte însemnată în istoria țerei, fu a Moldovenilor, Turcilorü și Rușilor; la 1789 aice urmă una din cele mai crunte bătălii, sub Suvarov Rușii aü atacatü cetatea care se apara de 50,000 de Turci, ea pică în mâna învingătorilorü cariü trei ñile o pradară și'i șterseră murii. După tractatul din 1812 Basarabia remăindü la Rusia, ea aü ridicatü cetatea întărind'o förte puternicü; tractatul de Paris redădu Moldovei o parte din Basarabia în care vinü cetățile Ismailul și Chilia, însă din țăriile aceste ale Dunărei, astădi nu se vëdü de cătü ruine, căci iarăși Rușii le-aü ștersü din fundamentele lor. Pe malulü Dunărei remase din Ismail numai casamatele. În lăuntru cetăței se află preste 50 de așiezeminte publice precumü: cazarme, spitaluri, scoli, magazinuri, grajdiuri ș. a. despre Dunărea este o geamie, prefăcută în biserică ortodocsă, zidirea e frumósă și bogată; în clopotnița ei se află 12 clopote făcute din tunurile luate de la Turci. În portul Ismailului de la 1860 s'aü așieđatü flotila Romăniei.

Chilia pe brașul Dunărei numitü chilia, se ñicea și Ahilea, iară pe la finitulü séculü de miđilocü o numea și Licostomonü. Acéstă cetate este förte veche și subzidurile ei s'aü făcutü mai multe bătăi crunte. Chilia

la 1400 se întări cu ziduri, de Iuga Domnului Moldovei, Mircea Domnului Valahiei o luă, apoi pică din nou în mâna Moldovenilor, iară Vlad al V al muntenilor o reluă: în fine Stefanul cel mare ajutorat și de Turci apucă Chilia la 1462 Iulie 22, și o întări cu ziduri puternice punându în ea părcalabul de Isaia. Din toate bătăliile ce avu eroul Stefan, numai în acesta de la Chilia fu rănit la glesnă de o pușcă. La 1484 Chilia pică în mâna Turcilor, iară la 1538 Petru Rareșul a ars-o ucigându toți Turcii din ea. Solimanul cu 120,000 Turci apucă cetatea, o întări și i adaosă Bugeagul, adică pământurile dintre Prutul, Dunărea și Nistru. Rușii încă avură bătălie cu Turcii la Chilia. După tractatul de Paris ea a revenit iarăși la Moldova; înse Rușii iaș rasul țăriele ca și la Ismail; Chilia este încunjurată din toate părțile cu apă, în ea se află o biserică ortodocșă.

Politia Chilia este 500 stănjăni departe de cetate, are ca 6000 locuitori, doue biserici din care Sf. Ión e zidit de Mateiul Basarabul, aice este o evanghelie manuscrisă în limba sîrbescă. La 10 Aprilie 1858 s'a înființat o școlă publică română.

Renii, aprópe de varsarea Prutului în Dunărea, mai înainte se numea Timarova, aice se află o carantină, zidire frumósă remase de la Ruși, trei biserici și o școlă publică română înființată la 1, Sept. 1858. Renii stau într'unul punctu strategic făcendu una din cheile Dunărei, căci la apusul e aparatul de gura Prutului, la răsăritul de lacul Cățelei (Ceaceli), la mēdi-đi de lacul Cagul și Dunărea.

Prefectura Coloniilor.

P. Coloniile Bulgare se află între prefec. Ismailului și Basarabia rusască. Afacerile administrative se dirigează de niște statute vechi confirmate și de guvernul României.

Locurile cele mai însemnate sunt:

Bolgradul, în cînda despre mîdi-nîpțe a lacului Ialpuș, este reședința coloniilor bulgare din Basarabia, care s'au așădiatî acolo venindî de preste Dunărea de pe la 1812 în cîce. Bolgradul are 1077 case și 18,000 locuitorî; politia este regulatî ziditî, și stradele largî; în mișilocul unei pîețe mari se află catedrala, biserică de o arhitectură frumîsă cu trei altare, și încunjuratî cu unî îndoitî rîndî de arborî. În fașa pîeței suntî tîte zidirile publice precumî: casa intendinței coloniale, poliția, scîla publică de băieți și de fete, locuința profesorilor și a servitorilor bisericeî. Afară de politie spre răsăritî și mîdi-și se află țintirimulî într'unî locî spațiosî și încunjuratî cu arborî; aice e monumentul generîlului rusî Inzofî, care fu întemeitorî și intendentul coloniilor. Grădina publică este fîrte mare, împodobitî cu tei, plopi, frasinîși arborî producîtori de cele mai frumîse fructe.

Tobacu spre mîdi-nîpțe de la Bolgradî satî fîrte vechiî romînescî, unde s'au așădiatî și Bulgariî; aice este capulî unghiului liniilor despărțitîre Basarabiei Romîne de cea rusască.

Vîlcîneștii satî curatî romînescî înfîințatî de patru frași Vîlcînești pe la sfîrșitul vîcului al 17^{le}, stă

spre apus de la Bolgradă și sub valul lui Traian-de-jos; satul este regulat, bine zidit, cu piață și biserică frumoasă; de acolo la vale se încep coloniile bulgare. Afară de sat pe un deal se află monumentul ridicat în amintirea bătăliei urmată aici între Ruși, Turci și Tătari, în care generalul Romianțov cu 17,000 bătu 150,000, neamici, de sub comanda vizirului Halil, aice cădu și puterea ianicerilor.

Vilecovul poliioră în cea mai de pe urmă cotitură a brațului Chilie, ce se varse în Maré-Néagră, acestu loc se însemnă pentru pescăria care este cea mai mare din totă țera, aice se fac multe icri moi și peșcele afumat numit batog.

Cișme-Văruită între Vălcănești și Reni, sat însemnat pentru apa sa minerală.

Vechita între lacul Cagul și Dunărea, loc însemnat pentru pescăria.

Cartal între lacul Cartal și lacul Cagul, în apropiere de acestu sat la 1846 s'a găsit petre de marmură cu inscripțiuni grecești și latinești, care s'a depus în muzeul de la Odesa.

Necrasnă i-veche spre răsăritu de la Ismail, iarăși loc însemnat pentru pescăria.

Tuzla sat între lacurile Agi-Ibrahim și Baziran, acestu loc este însemnat pentru sarea ce se scote din lacuri, aice se află și satul Baziran-de-jos carele este punctul cel mai despre răsăritu al pământurilor Moldovei.

De la Vălcovă ceva mai în sus începe Țermul Mărei-Negre ce este al Romăniei, și merge până la lacul Burnu-sola ce se află lângă Agi-Ibraim.

Prefectura Iassi.

P. Iasii se află între prefec. Botoșanii, Basarabia, prefec. Fălciului, Vasluiului, Romanului și Sucevei, se împarte în 7 subprefec. are 8 politi și 209 sate.

Locurile cele mai însemnate suntu:

IASSI din vechime numiți Municipium Iassiorum pe apa Bahluiului a fost capitala Moldovei de la 1565 cândă Domnulă Alessandru Lăpușneanu a stremutat acole scaunul Domniei de la Suceava. Aice este reședința Mitropolitului, a Dregătoriilor înalte, a Consulilor puterilor streine, și a unui Episcopu catolicu. Între zidirile cele mai însemnate din Iasi suntu: Monastirea Sf. Tri e r a r h i de arhitectură gotică; partea din afară a bisericei de sus până jos este sculptată în arabescuri; acesta este cel mai frumosu monumentu din țeră, în el se păstrează și reliquiile (moaștele) Sf. Paraschive, aduse aice de Domnulă Vasile Lupu la 1644. Biserica Sf. N i c o l a e e cel mare, saū biserica Domnăscă, pentru că în ea se ungū (miruescū) Domniū la întronarea lor. Ea este zidită de Stefan cel mare la 1474 după trei biruinți care le-aū câștigatū totū într'un anū, la Racova asupra Turcilor, la Râmnicul-Saratū asupra Muntenilor, și la Grumăzești asupra Cazacilor. Biserica are trei oltare, al Sf. Nicolăi, al Sf. Varvare și

al Sf. Stefan. Pe turnul acestei biserici încă se păstrează mărimea stânjinelui numitū gospodū. C a t e d r a - la Sf. Mitropolii, zidire de totū mărēșă, înse nefinită. Monastirea Sf. Spiridon. Mon. Golia însemnată astăđi prin turnul cel mai înaltū din țēră, care numeră 27! stânjâni până în vârvul crucei; înalțarea istui turnū s'aū stărșitū în 1854. Curtea saū P a l a t u l D o m n e s c ũ, zidire mărēșă, așternută pe un feliu de promontorie, acăreia parte despre mēđi-đi este curmată de o vale profundă. Palatul din vechime era încunjuratū cu zidiri și turnuri tari de jurū împrejur, astăđi înfășoșază o pīeață deschisă, avēndū cazarmile în față, iară în dosū se desfășură o privire mărēșă, căci la piciōre îi stă așternută o parte a politiei, șiesulū Bah-tuiului și dealuri. În palatū astăđi staū tribunalele.

Între așēđiemintele publice se însēmă: C o l e g i u l n a ț i o n a l ũ cu unū cabinetū de F i z i c ă. Stabili-mentul acesta se alcătueșce din douē zidiri mari, care se leagē prin unū arcū de stil ionicū, ce trece peste o stradă. Șcōla V a s i l i a n ă din Treierarhī fundată de Domnul Vasilie Lupu la 1644, asemine mai multe școli filiale pentru băieți. Unū Institutū pentru învățarea fetelor, o șcōlă secundară de fete, și mai multe școli totū pentru dēnsele. Un C a b i n e t ũ de istoria naturală. O universitate, o șcōlă de pictură cu o galerie de tablōne, și o bibliotecă. Unū T e a t r u națio-nal. O șcōlă de m ă e s t r i i de la 11 Iunie 1841, Spitalul Sf. Spiridonū pentru saraci, în monastirea de asemine

numire, este una din cele mai frumoase zidiri din Iasi. Spitalul Pașcanu; Spitalul Militar și Spitalul Evreiesc, Orfanotrofia pentru pruncii lepadați; Ospiciul pentru bătrâni, care se află la Galata; amândouă aceste așezăminte s'au întemeietate de Domnul Grigorie A. Ghica. Un spital pentru Alienați (nebuni) în monastirea Golia: aici se află și Rezervoarul apei, sași casa apelor, de unde se împarte prin apă-ducuri de feră în politie. În Iasi se află 6 Tipografii, și trei litografii.

Iasi are 9 bariere, se împarte în 5 quartaluri, 4 foburguri mari, 15 strade mai însemnate, 47 Biserici ortodoxe, 2 armene, între care una e făcută la 1395 de către soția Domnului Gaspar, iară alta la 1616; bis. catolice 2, cea din ulița-mare este făcută de preoți catolici la 1379, 1 bis. luterană sași evangelică zidită la 1812 de un capitan rusesc, pentru că acole s'au fost înmormântați tatăl său generalul Staedter, 1 biserică lipoyană și 58 sinagogi; în Iasi sunt 9000 case și preste 80,000 locuitori.

Pusetura Iasilor este foarte pitorescă fiind așezată pe trei deluri: Dealul Copoului ce vine la măzi-nopțe și se întinde ca o limbă de pământ; pe acesta se află zidirile cele mai frumoase și vatra târgului, asemenea grădina publică, o cazarmă mărăță, însă nefinită și încă o altă grădină. Copoul este locul de preumblare al Iășenilor.

Dealul Ciricului ce vine la răsăritu despărținduse de cel întâiu prin părăul și valea Căcainei. Peste va-

lea această profundă se ridică unŃ zidiu înaltă care este apăducul ce transpoartă în politie apele strănse de la Șapte ómeni, Șorogari și alte locuri departate. Pe acestŃ dealŃ se află foburgul cel mare numitŃ Tatarășii cu mai multe grădini; în partea cea mai de susŃ a foburguluŃ la locul numitŃ Móra-de-věntŃ este țintirimul saracilor, a căđușilor de ciumă și de holeră, iară în partea cea mai de josŃ este țintirimul vechiuŃ jidovescŃ, încunjuratŃ cu zidiu și acuma îndoitŃ în mărime prin adaosul unui noŃ.

Dealul Gălășei vine spre mēdi-đi de la cel din tăiu, de care se desparte prin apa și șesul Bahluiului, această parte a politiei se numesce Tărgusorul. Pe deal se află monastirea Galata, aice venindŃ Domnii Greci mai cu seamă de la Constantinopoli petreceau câteva ڃile mai înainte de a intra în capitala Moldovei.

Împrejurimile Iasilor suntŃ de totŃ frumoșe, fiindŃ numai dealuri plântate cu vii si liveđi, preste crestitele căroră se rădică biserici; așa începēdu de la mēdi-đi-apusŃ: este dealul Miroslavei, dealul Gălășei cu monastirea de asemine numire; de sub acestŃ dealŃ isvorășce cea mai bună apă de băutŃ; dealul Cetășuei în vărful căruia este monastirea numită Cetășue, întărită cu zidiuri, aice si'n vale la 1716 añ urmatŃ o bataie între Domnul Mihai Racovișă, ajutatŃ de Tatară, și între Nemși, acești din urmă fură de totŃ bătuși, căpitenia lor Franșu, ucisŃ și imormăntatŃ cu ceilalți morți ai sei pe dealul Gălășei, chiar pe drumul unde se intră în politie,

acole li s'aũ ridicatũ unũ monumentũ ce se pãstreazã pãnã astãdã. La pãlele Cetãtuei se aflã monastirea Hlincea, tinterimũ de ciumasã; Monastirea Frumosa, apoi mãi spre rãseritũ dealul cu vineturile si monastirea Socola, dealul Repedei este cel mãi înaltũ, pe el trece soșeoa spre Galați, si tocmai în vârful dealului suntũ bãi de apã rece; dealul Petrãriei sau al Pãunului, scõte mulțime de pãtrã pentru zidiri, dealul viei Domnului Sturza; aceste patru dealuri se leagã între ele formãndũ o ãrfundãturã amfiteatralã ãmpodobitã cu vii, grãdini, curți de varã și sãtișore. Dealul Bucimilor și Tomeștilor; de aici se deschide șesul Bahluiului, Jijiei și Prutului; despre rãseritũ și mēdi-nõpte a Iasilor vinũ dealurile Șorogarii, Aron-Vodã cu monastirea de asemine numire, ziditã la 1593 și Cãrligul.

Podul-eloaei spre apus de la Iasi pe Bahluiul locuitũ mãi multũ de evrei.

Tãrgul-frumosũ, politie mãi mare de cãtũ precedentã are scõle publice primare; în ãmprejurimile politie crescũ cei mãi frumoși harbuji (pepinã) din țearã.

Sculenii Moldovei, pe malul dreptũ al Prutului într'unũ șesũ ãntinsũ are trecẽtõre în Basarabia, și este locũ de comerciũ cu mãrfurile ce se trecũ și care se aducũ din Rusia. În Sculenã posteazã unũ comandantũ de margine, și vara acolo se facũ bãi de Prutũ. Lorul acesta se ãnseamnã pentru luptã urmatã între eteciștii Greci cu Turcii la 1821. În fața Sculenilor pe

dealurile ce încădrează șesul Prutului din partea Moldovei, se înseamnă satul Stăncă, într'una din cele mai frumoase puseturi, de unde privirea domnează preste pământurile Moldovei și ale Basarabiei ce se despartă de Prut.

Bivolarii politie mică nu de multă înființată lângă Prut.

Căminăreștii (Țiganașii) pe malul stâng al Jijiei, Țibana și Dimanii.

Poenile pe drumul cel mare de la Iasi spre Vaslui.

Miroslava Gălăței. Socola, târgușor care este lipit cu Iasi.

Mai în jos de Hărlău se află satul Cotnarii unde domnu Vasilie Eraclide pronumit Despot a fundat la 1563 Academia numită de la Cotnari, o bibliotecă, și o biserică luterană, aice încă până acum se vedu ruinile palatului Domnesc și ale stabilimentului de învățetura; iară, mai după trei sute de ani, în 26 Oct. 1853 s'au deschis o școlă primară pentru băieți și fete. În acest sat se află trei biserici din care una e catolică. Cotnarii astăzi se înseamnă numai pentru vineturile ce dau cel mai bun vin din țară. Vița de vie se dice a fi aduse de la Toca din Ungaria de către Stefan cel mare; pe dealul Sarată e plântată cea mai bună viță.

Prejmetile Cotnarilor pe câtă suntă de frumoase pre atăta și tari; spre măzi-nópte de la acéstă veche reședință domnească se află un podiș apărăt de răpi și stânci poncișe care se numeșce Catelina, împărținduse

în Catelina mare și mică ; pe cea din tăi se vëdă remășiți de cetate precumă : zidiri, fântăni, cărămiți, urme de podă de comunicațiune ș. l. Cam în prejma Catelinei se află ună locă numită Chicera (Catelina și Cicero ai Romanilor).

Țuțora nu departe de Iasi pe malul dreptă al Prutulăi, locă însemnată pentru drumul și pusetura sa unde se așeză în mai multe rânduri tabere moldovene, rușești și turcești ; aice la podul Țuțorei în Septemvrie anulă 1552 Stefan Vodă, fiul lui Petru Rareșă, fu strepnusă și ucisă în cortul sēu de cătră boeri și țeară, pentru fără omenirea și rēutatea lui.

În acēstă prefec. se află monastirile : Galata, Cetățuea, Bărnova, Frumosa, Socla, Aron-Vodă, Zagavia ; schituri suntă : Stavnicul și Tărăță.

Prefectura Vasluiului.

P. Vasluiului se află între prefec. Iasilor, Făleiiului, Tutovei și Romanului, se împarte în 5 subprefec. are 5 politii și 177 sate.

Locurile cele mai însemnate suntă :

VASLUIUL pe apa de asemine numire care aice se varse în Bărladă, este capitala prefec. scaunul dregătoriilor, are o scolă publică primară de la 1841 și una de fete. În acēstă politie se vëdă ruinile unui palată a lui Stefan Vodă care căte odată pitrecea acolo, zidi și biserica Sf. Ión Botezatoriul la 1475. Ceva mai spre mēdi-ți de Vasluiă pe creștitul unui deal înaltă,

aparatu la sud și vestu de șanțuri, se dice a fi fostu o cetate, în locul căria astăzi crește o vie frumoasă.

Pungești spre apus de la Vaslui, polițioră însemnată din anul 1859 pentru băile sale cele vindecătoare, mai cu deosebire de răni vechi și ologire.

Negrești, polițioră pe Bărlăzelu.

Codăești polițioră pe Vaslueșu care acolo se varse în Vaslui.

Boroșești totu pe Vaslueșu în susu de Codăești.

Se mai înseamnă iarăși :

Poenă cu cetate, satu într'o pusetură foarte tare, acolo ș'au găsitu arme de rebelu.

Podul-naltu pe apa Racovățului mai în susu de Vaslui, aice Stefan Vodă comandându patru-șeci mii de Moldoveni, doue mii de cavaleri Poloni și cinci mii Secui, ce'i veniseră în ajutoru, bātu la 10 Ianuarie 1475 armia Turcească de o sută doue-șeci mii, afară de Tatară și Românii munteni, comandați cu toți de Hadimă Sulimanu : astă biruință fu una din cele mai strelucite ale lui Stefanu.

Din toate părțile țerei, albinele se cultivează mai cu deosebire în prefec. Vasluiului și miera sa este renumită pentru calitatea ei cea bună.

În această prefec. suntu monastirile : Florești, Dobroșul, Făstăci, Păpăuși și schiturile : Fundul-Crașiței, Mălinești, Cetatea-mică, Lipova, Rafailă și Mera.

Prefectura Romanului.

P. Romanului se află între prefec. Sucevei, Iasilor, Vasluiului, Bacăului și Neamțului, se împarte în 4 sub-prefec. are 5 politii și 125 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

ROMANUL, pe malul stâng al Moldovei, care în jos de politie se unește cu Siretiul; aici este scaunul dregătorilor civile, reședința Episcopului de Roman, statornicită la 1401 de cătră Alesandru cel bun și fiul lui Roman I; se află o școlă primară de la 1832, un seminarium de la 1858, o școlă armană, pansionate private și un spital pentru seraci. În fața Romanului peste Siretiu se vedd rămășiile unei cetăți vechi ale căria împrejurimi sunt ca de 90 stânjini; această cetate se numește de Cantimiru Smirodava, unii îi dicu și a Sf. Dumitru, pe care o întărise Stefan cel mare. Din curtea Episcopiei unde se află ruini de țării și până la astă cetate pe sub Siretiu, se crede a fi un drum de comunicare.

Buceștiu, Dămieniștiu, Băra și Onișcanii sunt politiore mici nu de mult întemeiate.

Alte locuri vrednice de însemnat în această prefec-tură sunt: Scheea în susu de Romanu, pe malul stâng al Siretiului într-o câmpie întinsă, aici la 1486 în 6 Martie a următu o luptă cruntă între Stefan cel mare și Hroiotu rebelul ce venise cu ajutoru ungurescu. Moldovenii învinsera; Croiotu peri, iară în bataie s'au

leosebitu aprodul Purice, căruia Stefan de atunci îi schimbă numele în Movilă.

Nu departe de Romanu la satul Cuciuțații s'a găsit mai multe anticități, iară în ruinele unei biserici un mormântu cu două trupuri de aprodi, care se cunoscură de pe bumbii de argintu suflați cu auru ce stă pe pieptu și pe la mână, asemenea unu feșnicu cu epigraf alui Stefan Vodă, o lampă antică, o săgeată ș. a. Locul acesta din vechime era coperitu cu codri nestrăbătuți.

În prefec. Romanului se află monastirea Dulcești și schiturile Dealul-mare și Giurgenii.

Prefectura Bacăului.

P. Bacăului se află între prefec. Neamțului, Romanului, (o mică parte din a) Tutovei, Tecuciului, Putnei și Transilvania; se împarte în 5 subprefec. are 7 politii și 163 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

BACAUL pe Bistrița, este scaunul dregătoriilor ținutale, și are școle publice primare; aici este o biserică catolică făcută la anul 1380.

OENA, de astânga Troțușului cu mine bogate de sare, din care pe fie ce anu se scotă la 40 milioane de oca cu care se face mare comerț cu țerile vecine; sarea se trece în cătime însemnată peste Prutu, Dunărea și în Transilvania. În politia Oena se află o școală publică primară. În apropiere de saline saū grăpa

Ocnei, la 1856 s'aũ ziditũ unũ castel, în care s'aũ stre-mutatũ și pitrecũ toți criminaliști, pentru acãrora guardã posteazã unũ garnizonũ de soldați.

Moinești din adreapta Tazlãului saratũ, spre mÃdi-nõpte de la târgul Ocnei, are fãntãni multe de pã-curã. Minerale de sare și de pãcurã pentru înavuțirea lor suntũ cunoscute mãi bine de 200 ani.

Cãiuțu de adreapta Troțușului spre mÃdi-đi de la Ocnã, politie micã.

Valea-rã, Pãrincea și Glodurile polițiore; pe lângã aceste se înseamnă: Cașinul pe apa de ase-mene numire, renumitũ pentru iarmarocul de acolo ce se ține în 15 Augustũ și care este al doile în țearã dupã acel de la Fãlticeni. Satul Comãnești se pare a fi fostũ locũ de ședere a Comanilor, care dupã mãi mul-te bãtãi, se statornicirã în Moldova pe la 1075, nu-minduse pe atunci țera: Comania. În acẽstã prefecturã suntũ doue pasuri mari prin Carpați, pasul Ghimeșului și al Oituzului; asemenea suntũ: Monastirile Bogdana, Fru-mușica, Berzunțu, Precista, Rãducanu și schiturile: Mã-gura Ocnilor, Muntele Savul și Aseu.

Prefectura Neamțului.

P. Neamțului se aflã între prefec. Sucevei, Romanu-lui, Bacãului și Transilvania; acẽsta este partea cea mãi muntenoșe a Moldovei; se împarte în 5 subprefec. are 5 poliții, și 133 de sate.

Locurile cele mãi însemnate suntũ:

PEATRA numită din vechime Petrodava, stă pe malul stâng al Bistriței, este capitala prefec. scaunul dregătoriilor, are școli primare, și este cel întâiu deponitoriu său schele de lemnăriile ce se aducă cu plute pe Bistrița din fundul munților. Între zidirile de acolo se înseamnă Biserica Sf. Ión făcută de Stefan cel mare. Peatra, se află îndosită de doi munți nalți: Peatra și Petricica cari se ridică la intrarea despre răsăritu a politeii și staă ca o barieră a acestei politiu muntene; ea se pitrece de Cuejdii care acolo se varse în Bistrița. Lângă Peatră pe malul drept al Bistriței se află o fabrică de hârtie pe locul numit Cetățuea; acēsta este o ridicătură firească de pământu așternută pe stânci și apărată despre apus de muntele Bolovoaea, iară lă răsăritu de apa Bistriței: aice s'aă gășitū și câteva anticități.

Neamțul pe malul stâng al apeii de asemenea numire, are o școlă primară, și unū spitalū de o arhitectură frumósă, care s'aă rădicatū la 1848, lângă târgū se află și o fabrică de postavu, aședimintū de industrie, care mineșce unū viitorū frumosū politeii și țerei; în apropiere de acolo se află și Cetatea Neamțului, locū foarte tare, pe vârful unū munte de totū riposū în partea de mēdi-đi. Acestū locū servea de retragerea și apararea Moldovenilor în timpuri de năvălirile streinilor. În acestū cuibū de munte numai 49 plăeși (vânători) Moldoveni respinse unū asaltū de 3 đile a întregii armate a lui Sobieschi, după care spre cea mai mare mi-

rare a regelui și a armatei lui, au văditu eșindū cu toate onorele militare 6 plăeși cu 3 răniți ce capitulase, căci 10 murise. Ei retrăgēnduse din cetate, au întemeiatū satul din apropiere ce până astăzi de la denșii se numescū V en ă t o r i i; acēsta au urmatū la Sept. 1686.

B u h u ș o a e a pe malul stângū al Bistriței tocma la marginea despre mēdi-đi a prefec. este o politie mică.

B o z i e n i i spre răsăritū de la Peatră în drumul Romanului, politie mică, are petre de mōră.

B i c a z u l spre apus de la Peatră, de adreapta Bistriței și lângă apa Bicazului.

Locū încă vrednicū de însemnatū din această prefectură, și care figurează între puncturile istoriei Moldo-Romānilor, este R e z b o e n i i sau Valea Albă din adreapta riului Moldovei, care se numește așa de la resbelul și de la mulțimea óselor ce înălbiră acest locū, rămāindū în urma bătăliei dintre Turci sub Mahomedū al III-le și dintre Moldoveni sub Stefan cel mare la 26 Iunie 1476. Aice astăzi este unū satū cu 75 de case.

În ținutul Neamțului se află așezate prin miđilocul munților cele mai mari monastiri ale Moldovei, care suntū monumente ale credinței Domnitorilor și evlavioșilor țerei. Între aceste se înseamnă : Monastirea N e a m ț u l u i lângă politia, cetatea și apa de asemenea numire într'un locū frumosū. Chinoviul acesta adumbrează peste 600 de călugări; aice se află o tipografie, o spișerie și unū spital de nebuni. A g a p i e a în apropiere de politia Neamțului, chinoviū de călugărițe care suntū la 400. V a-

raticul iarăși de călugărițe, cu un număr de vr'o 600. Durăul pe apa de asemine numire, la piciorul desprăpus al Pionului într'o pozițiune încântătoare. Hangul său Pionul pe apa de asemine numire, de astângă Bistriței nu departe de muntele Pionu cam spre mēdi-nop-te, acēstă monastire se zidi la 1640 de Hațmanul Gheorge, fratele Domnului Vasilie Lupu. Pionul se întinde spre apus uninduse cu muntele Priscul care-i unul din cele mai înalte vârfuri ale Carpaților. Pe valea Bistricioarei între muntele Peatra Corbului și rădăcina Pionului, este pasul Tulgheșului. Mon. Bisericanii pe malul stâng al Bistriței asupra muntelui Scăricica acoperit de o pădure de stejari la pōlele căreia curge riul. Monastirea Bistrița totu pe acēstul mal, spre nord-vestu de la politia Peatra, într'o înfundătură a munților; aice se află mormintele familiei și a domnitorului Alessandru numit cel bun; aice se păstrează încă până astăzi palatul în care pitrecea vara acēstul domn. Mon. Pângarații pe malul stâng al Bistriței. Mon. Buhalnița mai în susu de Bisericanii și Mo. Tazlăului. M. Secul pe riușorul de aceeași numire întărită cu ziduri în forma unei cetăți patrăte; aice la 1821 aș urmatu bataie între voluntirii Greci și Turci. Apoi mai sunt schiturile: Horaița, Ciubucanii, Ciribucul, Dumbrăvile, Mărăței, Almașu și Vânătorii lângă Peatră, Nechidul, Ciolpanu și Răpciunii, Resboeni la satul de asemine numire; aice este schitu de călugărițe. În prefec. Neamțului se află cele mai multe așeșieminte religiose.

Prefectura Sucevei.

P. Sucevei, se află între Bucovina, prefec. Botoșanii, Iasi, Romanului și Neamțului. Din această prefec. se încep pământurile muntenoase ale Moldovei; ea se împarte în 4 subprefec. are 3 politii și 127 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

FAL TICENII, sunt capitala prefec. scaunul dregătorilor, are școle publice primare, și pansionate. Aice la 20 Iulie de Sf. Ilie se face cel mai mare iarmaroc din Moldova; ține până la trei săptămâni, și se adună negușitorii din Bucovina, Galiția, Basarabia, Transilvania și Ungaria. Vânzarea constă mai cu deosebire în vite cornurate, cai, trăsuri, și felurite articule din țără și streinătate.

Lespeđii pe malul stâng al Siretiului, politie mică, dară însemnată pentru petrăriile ce se află în prejmetele ei, precum: lespeđi alese, de la care și locul ș'aŭ luat numirea, și petre de mori renumite pentru calitatea lor.

Pașcanii pe malul drept al Siretiului.

Pe lângă aceste trei politii, locul cel mai vrednic de însemnat este Baia nu departe de intrarea riului Moldovei în țără: satul acesta se află pe malul stâng al apei, el din vechime fu una din cele mai însemnate politii ale Moldovei, sub deosebire privinți, căci se dice a fi întemeiată de Bogdan Dragoș care și rezedui acolo; la Baia din vechime se culegea aur din arina riului și se

țâia bani; la Baia Stefan cel mare bătu pe Unguri în 14 Dechemvrie 1467, în care luptă chiar regele Mateesă Corvină, fu rănită de aprozii Moldoveni. Baia astăzi nu păstrează din vechia ei strelucire, decât numai nisce ruini și bogățiile mineralele ce le are în sinul pământului.

Cornu-luncii locă de trecere în Bucovina.

Borca de adreapta Bistriței pe părăul de asemenea numire nu departe de marginea țerei, este renumită pentru apele sale minerale, pusetura acestor locuri este de totă frumósă: mai în susă de băi se află doue cascade una cu o cădere ca de 10 stănjini, și alta ca de 5.

În acéstă prefec. se află monastirile: Slatina, cu o scólă începătore, Rîșca și Probota; asemenea schiturile: Rarăul, Brăteștii, Bourenii și Giurgenii.

Prefectura Botoșanilor.

Pref. Botoșanilor se află între pref. Dorohoiului, apa Prutului, pref. Iasiloră, a Sucevei, și Bucovina: se împarte în 6 subprefecturi, are 7 politii, și 180 de sate.

Locurile cele mai însemnate suntă:

BOTOȘANI, capitala prefect. de asemenea numire, scaunul dregătoriilor, are o scólă primară de la 1832, ună gimnasiu înființată la 1859, mai multe pensionate private, ună spitală pentru sermană, și este întâiulă punctă de comerčiă în partea de susă a Moldovei. Una din

bisericile armene ce se află în Botoșani este ridicată la anul 1350.

Sulița politicoară pe malul stâng al lacului Dracșanii prin care trece pârăul Teișoara, care apoi la satul Todirenii dă în Jijia.

Stefănești pe apa Bașăului nu departe de Prut, întemeieși de cătră Stefanu cel mare după cum se dice, și alu cărnea nume îl și poartă, aice este ș'o trecătoare peste Prut. Nu departe de acolo se află satul Stencuța, vrednicu de însemnatu pentru ezătura cea urieșă de pe Prut.

Bucecea politicoară pe drumul celu mare care duce la Mihaileni; ea aū fostu proprietate a răposatulu Dimitrie Raletu, care prin testamentul său din 1858 aū hărădit Statulu în folosul așădiemântulu de învățatura publică pentru fetele României.

Burdujăni la marginea despre Bucovina cu o trecătoare ce duce la Suceava.

Frumușica politicoară.

Hîrlău lêngă apa Bahluiulu, până la 1834, fu capitala ținutulu Hîrlău, care apoi s'aū întrupatū la Iași și la Botoșani. Această politie este însemnată pentru pusetura sa cea frumoasă și pentru ruinile ce se vedū împrejurui. Aice se află biserica Sântulu Dimitrie, zidită de Stefanu celu mare; ea fu zugrăvită a fresco pe din năuntru și din afară. În Hîrlău este unū spitalū.

În această prefectură se află monastirele: Coșula,

Vorona și Todirenii, asemenea schiturile: Cosancia, Delenii, Omiaga, Grigoreștii, Giosi, Agaștonu, Orășanii, și schitul lui Baloșu.

Prefectura Dorohoiului.

Prefectura Dorohoiului este cea mai despre miadinoapte parte a Moldovei; ea se află între Bucovina, Basarabia și pref. Botoșanilor; se împarte în 6 subprefecturi, are 7 politii, și 180 de sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

DOROHOIUL lângă lacul de asemenea numire, este capitala prefecturii; aici este scaunul dregătoriilor civile și are școli primare.

Mihaileni numiți mai înainte Tergul-nou, pe Molnișă, s'au întemeiat pe un plan regulat de Domnul Mihael Sturza acărui nume îl poartă, și de la 1834 până la 1850 au fost cap. prefecturii Dorohoiului. La Mihaileni este cea întâie trecătoare de pe uscată a țerei: aici este depozitoriul de mărfurile ce se espoartă și importoartă în țeară; aici se află o școală publică primară, și postul unui comandant de margine.

Herța politioară aproape de Prut.

Darabani spre resăritu de la Herța, are o școală elementară.

Rădăușii la o cotitură a Prutului în fața Lipcanilor, are trecătoare în Besarabia.

Săveni pe Bașău și Mamornița.

În această prefectură se află Monastirea Mogoșăștii și schitul Gorovei.

BASARABIA.

Pusetura. Basarabia se află între $45\frac{1}{2}$ și $48\frac{1}{2}$ grade lățime nordică, și între $44\frac{1}{2}$ și 48 grade lungime o-
stică. Basarabia se mărginesce la apus cu Bucovina
și Moldova; la miăzi-nópte cu o parte mică din Galiția
și cu Podolia; la resărită totă cu Podolia provincie rusa-
scă; la miăzi-đi cu Marea-Négră și Basarabia Moldovei.
Basarabia în aceste margini cuprinde la 700 m. p. ge-
ografice saú 2,683,430 fălcă de pământ.

Idrografia. Basarabia se află între doué ape mari,
între Prută la apus și Nistru la răsărită.

a). Ape curgătoare:

Apele Basarabiei care se varsă în Prută de pe malul
seú stângă pēnă la Cotul-Morei sunt:

Răchitna, este riulă cel mai despre apus al Ba-
sarabiei care o desparte de Bucovina și dá în Prută
la satul Mărginiți în fața cu Noua-Suliță.

Lopatnicul (părēđ) la satul Bogdănesciă dá în Prută.

Racovățulă cu afluintulă seú de adrépta Dra-
biscă dá în Prută la satul Cărpaciă.

Ciugurulă isvorăscé din st. Ocița și dá în Prută
la st. Costești.

Caminca isvórescé la st. Borusceni-vechi, apoi la st.
Căldērușa primescé de adrépta sa pe Valea-Dan (căldă-
rușa) și Valea-Iazulă (Calmuscoi), eară mai apoi pri-
mescé părēele: Valea-Uța, V-Obreja, V-Panțaronei și
cu ele la satul Căuceniă dá în Prută.

Isvoara și Gărlişoara păraie dau în Prut la Sculenii vechi.

Gărla-mare părăie la s. Petreștii da în Prut.

Valea-Vladnicului la st. Zagarnica da în Prut.

Doljița cu Valea-Flămânda dau în Prut la st. Ungheni.

Mănica p. da în Prut la s. Oprișanii.

Valea-mare la st. Costulenii da în Prut.

Brătuleanu p. la s. Costulenii da în Prut.

Valea-Blotureștii la s. Frăsineștii da în Prut.

Marinec, Șișcan și Bujor, păraie, la st. Leușanii dau în Prut.

Tristenun, la s. Cotul-lui-Chiriac da în Prut.

Apele Basarabiei care se varsă în Nistru de pe malul seil drept sunt:

Cernaia p. da în Nistru la st. Cernaia.

Răzării-valea la st. de asemine numire da în Nistru, valea Midonca, v. Silitra.

Mărzeștii p. da în Nistru la s. Zara-srednaia.

Răutul, isvorăște la s. Rediu-mare și la s. Ustia în fața Dubăsarilor da în Nistru.

Afluintele Răutului de adrepta sunt păraiele: Valea-Pogorului, p. Copancanca care la st. Strimba în sus de Bălți da în Răut, p. Răuțelul la Bălți da în Răut, p. Culuccu, V-Crucenii, p. Milovata și p. Cula.

Afluintele Răutului de astăga sunt: riul Cobolț cu care unii numesc pe Răut, el isvoreaște la s. Lip-

nicu în linia Mohilăvului și se perde lângă s. Putinești dându în Răuț.

Cichilu isvorăște la st. Mănzăștii primind de astănga sa v-Teleşului, v-Persecenii, eară de adrépta p. Voinova, Zubrescii și la st. Vadul-lui-Vodă unde i cea mai mare cotitură a Nistrului se varsă în el.

Băculu, riū isvorăște la s. Rădenii, trece, prin Chișinău și la s. Gura-Băcului se varsă în Nistru prin doue guri.

Afluintele Băcului de adrépta sunt: p. Sadova, p. Ricatiu, p. Cobacu, p. Ticoveciul, p. Morelariu care tôte într'uninduse dau în Băcu la st. Vorniceni. V-Cociușna, Isnovățul cu v. Surucea dau în Băcu la st. Singerea în gios de Chișinău. p. Calendariu etc. etc.

Afluintele Băcului de astănga sunt: p. Șipotenilor, p. Vărzăreștii.

Botna, isvoreaște la st. Vorniceni primind de adrépta sa pe: p. Torodca, p. Botnișoara, v. Vălicica, eară de astănga pe p. Larga, p. Bucceliala și p. Ursoaia, cu aceste tôte la s. Chișcanii în față cu Tiraspolul se varsă în Nistru.

Apele Basarabiei care se varsă în lacurile din Basarabia Moldovei sunt:

Alcalia, r. isvoreaște la s. Gura-Roșie spre apus de la sinul Nistrului, el se varsă în lacul Burnu-Sola.

Lugidere se alcătuesce din: Agidere și Ca-

planu care confluează la st. Cairu și se varsă în lacul Agi-dere deasupra l. Ali-Beiu.

Sarariu dă în l. Abaciolu deasupra de Ali-Beiu. Magala se varsă în l. Saganu.

Sarata, r. primesce în sine pe p. Mirza, Saicu, Branza, Copciacu, Loscina-Babei, Zalariu secu și Curudere, cu care la st. Salva se varsă în l. Cunducu.

Sasicu seu Cunducu r. mare se varsă în coda lacului de asemenea numire. Acestu riu se formează din:

Cogalnicu, care isvorăște la schitul Hancu mai susu de Chișinău primesce de adrepta pe p. Genaru, p. Cimcelia, eară de astanga pe p. Cojdamgalia, p. Carșinu, și p. Spinoasa, — și din:

Cunducu care primesce pe p. Saca, Ciaga cu afluintele sale: p. Comurzu, p. Tocuzu, p. Acaciu și p. Frumușica. Cogalnicul și Cunducu se întâlnescu la st. Brienscaia de unde mergu spre reseritu pe gradul lășimeii 46, până la st. Bacancă, unde se varsă în el și p. Lucidere, de aice apucă dreptu în giosu vărënduse în lacul Sasicu.

Nerușa p. și Dracu p. se varsă în mlaștini-le Dunărei.

Ali-aga cu afluintul seu Taslicu se varsă în coda l. Chitai; totu în acestu lacu pe malul seu stangu se varsă p. Furmanca.

Chitai, r. primind pe r. Cărgăzu cu afluintele

sale: p. Perja, și p. Orac ū-m ă n z a se varsă în c ă d a l. Chita ū.

C a t l a b u g u l - m i c ū și mare într'uninduse la st. Catlabug ū da ū în c ă d a l. de asemenea numire.

I a l p u g u l ū, r. isvoresce l ă n g ă H ă n ț e ș t i și se varsă în l. Ialpu g ū.

Afluintele Ialpu g u l ū de adrepta sunt: p. Deschin-ț i i, p. H ă r ș ă u - m a r e, p. I a l p u g e l u l, p. B o r c e ș t i i, p. S a m a n l i, p. C h i a t u, p. A c b o t a, p. G h i c e i, p. S a l i t a cu afluintele sale: O l u n b e i și G i u n t ū.

Afluintele Ialpu g u l ū de ast ă n g a sunt: p. S e d i m u, p. L u n g a și O d o r m a.

b). Ape stătătore:

În Basarabia rusască se însam n ă m ă i g i o s ū de H o t i n ū b ă l ț i l e: R ă c h i t n a, S ă n g e r u; D o l j o c u, M ă l i n e ș t i i, S ă n c ă u ț i i, C o l i n ț a, C o ș u l e n i i și B ă l c ă u ț i i. B a l t a C h e t r o t r o s ū - d e - g i o s ū pe R ă u t ū, b. C e c i u - n o ū și C e c i u - v e c h i ū l ă n g ă p o l i t i a B ă l ț i, b. C ă l d ă r u ș a, b. T i n g i r e n i i, b. M ă l ă e ș t i i și l a c. O r h e i u l ū l ă n g ă p o l i t i a de asemenea numire, aceste trei din urm ă î s ū f o r m a t e din apele R ă u t u l u i, b. S ă n g e r a și L u c e n i i (T i n ț e r a n i i) în g i o s ū de C h i ș i n e ū pe a p a B ă c u l u i, l a c u l l u i O v i d i e l ă n g ă A c h e r m a n, și b. C a t a r g i u l ă n g ă ț e r m u l m ă r e i N e g r e, c a l e d e o p o ș t ă s p r e m e a ț i - d i d e l a A c h e r m a n.

c). Ape minerale:

În apropiere de Chișină ū la piciorul unui deal ū se afl ă

unŭ isvorŭ cu apă sulfurösă. La Oneŭcani lëngă Nistru și în gïosŭ de Crăulenï se află isvoro minerale.

Orografia. Pămëntul Basarabiei este unŭ tărëmŭ așa dicëndŭ de abea undulosŭ, el face parte din șesul ŭ său câmpia sarmatică, care se ține de marea împărțire a Europei resăritene, seŭ de gïosŭ, și din urmele deluröse ale Carpaților ce se perdŭ in acestŭ șesŭ.

a). Partea delurösă.

O cömă de delŭ din munții Carpaților întră pintre cursurile de susŭ ale Prutului și Nistrului, ea se întinde mai cu samă pe lëngă malulŭ stängŭ al fluyului din urmă și se sfărșesce într'o cotitură a Nistrului spre reseritŭ de la Orheiŭ. Din acëstă cömă principală se desface o alta care trece pe la Bălți, apoi se lasă spre Prutŭ până la satele Vărzărești și Lăpușnița la nord-vest de la Chișinăŭ, unde se desface în mai multe ramuri ce pe la al 46 gradŭ de lățime nordică se perdŭ mai în susul lacurilor de la Dunărea.

b). Partea cămpenösă.

Cea mai mare parte a Basarabiei și mai cu samă cea sud-ostică este șesŭ, alcătuiinduse din câmpii întinse sau sterpe coperite de pășuni grase, precumŭ acele din Bujagŭ : acesta este pămëntulŭ dintre Nistru de gïosŭ care se lasă spre marea Négră și Dunărea.

Basarabia după așăzătura firëscă a pămëntului seŭ pe împarte în trei părți de căpitenie : 1. regiunea Basarabiei de susŭ, cuprinsă între Bucovina, Prutu și Nistru sănë în dreptulŭ Lipcanilor și a cotului-Calios, punturŭ

de unde amândouă apele apucă spre miăși-și; — 2 regiunea Răutului său de mijlocu a Basarabiei până pe la Chișinău; și al 3. regiunea Sasicului (Cunducului) său de giosu a Basarabiei până în Dunărea.

Producte. Pământul Basarabiei are foarte puține păduri și lemnul este rar: locuitorii din partea ei de giosu se servesc la focu cu stuh și gunoiu uscatu. Prejmetele Orheiului sunt renumite pentru varul ce produc. Dintre grâne cresce: popușoiu, sacară, orz, ovăș și grâu foarte frumos; via în unele locuri dă viud bun; pomele arborilor roditori sunt alese mai cu samă în partea despre Dunărea. Dintre animale se cresc: vite albe, turme de oi, porci, herghelii de cai cu care se face comerț însemnat, cu Moldova și Austria, acéstă din urmă, de acolo își face remonta unei părți din cavaleria armatei sale.

Locuitorii. Partea cea mai mare a locuitorilor moșineni din Basarabia sunt Români, așădiază în aceste locuri ca și acei din Moldova și Muntenia; afară de dânșii se află Ruși, Bulgari, Armeni și Jidovi.

Pe la 1261, Nogaii seminție tartară năvălind din Asia se așădiază pe la țermurile mării-Negre și până la Dunărea ocupându mai cu samă Bugégul, pământu de la cursul de giosu al Nistrului; ei făcură mai multe pustiiri în Moldova; căci sta în necontenite lupte cu pământeni, până pe la începutul sutei a 18-a, cându prin biruințele armatelor rusești se respinseră peste Dunărea. Pe la 1812 începură așădierea coloniilor

Bulgare și Germane. Locuitorii Basarabiei sîntă aproape de 1. milion, între cari Români cu acei de peste Nistru se socotă la 600,000.

Religiunea. Români, Ruși, și Bulgarii sîntă de religiunea creștină ortodocsă: Armenii credă în ritul lor, pușinii catolici credă în biserica apusului, Evreii în legea lui Moisi

Impărțirea. Basarabia era atreia parte din vechea împărțire a Moldovei, care se alcătuia din: Țeara de sus, țeara de gios și Basarabia.

Basarabia proprie era pămîntul dintre cursul de gios al Prutului, Nistrului și Dunărei, pămînt cu totul cîmpenos și lipsit de codri și păduri. Basarabia se împărția în patru ținuturi: Bugeagul și Achermanul spre nord'est, Chilia și Ismailul spre sud-vest. După tratatul de la București din 1812, Ruși luară tot pămîntul dintre Prut și Nistrul de sus pînă în gurile lor la Dunărea și Marea-Neagră, sub nume de Basarabia, și mai după o gîmătate de secol, la 1856 după tratatul de la Paris, au înapoetă erăși Moldovei o parte din Basarabia proprie.

Basarabia rămasă în stăpînirea Rusiei, se împarte în 7 ținuturi.

Ținuturi

Capitale.

1. HOTINUL
2. IAȘI
3. SOROCA

- HOTINUL.
- BALȚI.
- SOROCA.

- | | |
|---------------|-----------|
| 4. ORHEIUL | ORHEIU. |
| 5. CHIȘINEUL | CHIȘINEU. |
| 6. BENDERUL | BENDERU. |
| 7. ACHERMANUL | ACHERMAN. |

Ținutul Hotinului.

Ț. Hotinului, așa numită de la cetatea Hotinul, este cel mai despre meăzi-noapte al Basarabiei, el se află între Bucovina (care se desparte prin p. Răchitna, de Basarabia) între Nistru, ț. Sorocei și Prutul.

Locurile cele mai însemnate sunt:

HOTINUL este cap. ținutului de asemenea numire, și se află pe malul drept al Nistrului. Hotinul fu una din cele mai mari și mai tari cetăți ale Moldovei, eară astăzi una din cele mai tari ale Rusiei de mi-ăzi-și; el a jucat un rol însemnat în istoria Moldovei, căci acolo se făcură mai multe bătălii între: Moldoveni, Leși, Cazaci, Tatarî, Ruși și Turci. Între acești din urmă la 1712 Turcii biruind pe Ruși aș surpat țăriile vechi ale cetății despre apus, și aș fortificat o puternică despre resărit, unde este apărată de malurile cele nalte, ripose și stâncose ale Nistrului. Hotinul, pe când se afla sub domnia Moldovei se cărmuia de un pârcalab, sub Turci de cătră un pașă cu un garnizon, eară astăzi sub Ruși de un administrator civil și un comandant militariu. Dincolo de Nistru nu pre departe în Pololia, se află ce-

tatea Camenița, renumită pentru luptele dintre Moldoveni, Leși și Turci.

Lipcanii la o cotitură a Prutului, polițioră. Bricianii spre nord-ostu de la Lipcani, polițioră.

Noua-Sulița spre nord-ostu de la Briciani, polițioră. Săcurenii polițioră spre malu Nistrului.

Edinții lângă păreul Racovățu care face marginea Ț. Hotinului.

Ținutul Iașului.

Ț. Iașiloru numitū așa de la cap. Moldovei, eară astădi numitū și al Bălților, de la politia Bălți, se află între Ț. Sorocei, Orheiului, Chișinăului și Prutu.

Locurile cele mai însemnate sunt :

BALTII pe Răutu, suntū cap. ținutului și reședința administratorului ; aice în luna lui Augustu se face unū iarmarocū mare de vite.

Foleștii la giământatea drumului de la Sculeni spre Bălți, polițioră.

Sculenii pe malul stângū alū Prutului are trecătoare la Sculeni Moldovei, carantină și vamă ; acesta este punctul cel mai însemnatū pentu comerciulū ce'l face Rusia cu Moldova. Sculenii rusești suntū multū mai mare de cătū ai Moldovei și staū așădiași într'o cotitură a Prutului, partē pe șesū parte pe delū.

Suta-de-Movili mai în giosū de Ciuhuru spre malulū Prutului este o grupă de movili împrăștiete ; de bună samă aū fostū locuri de apărare.

Ținutul Sorocei.

Ț. Sorocei numită așa de la vechea cetate Soroca, se află între Ț. Hotinului, Nistru, Ț. Orheiului și Ț. Iașului. Locurile cele mai însemnate sunt:

SOROCA într'o colitură mare a Nistrului stă în față cu Cerinovca, ea după spusa lui Cantemir, se numea și Olhionia; aceasta era una din cetățile cele mai de frunte despre Polonia, dreptu care și paza ei sta încredințată la doi comandanți. Soroca astăzi este cap. Ținutului d. a. n. aice se vede unu castel vechiu întăritu cu cinci turnuri, și făcutu după cum se dice de către Genovezi. Spre măzi-nópte de acolo pe drumul ce duce la Otacú se află unu monumentu ridicatú în memoria generalului polonú Zolchevski, care pică acolo într'o luptă cu Turcii la 1620.

Otaculú spre măzi-nópte de la Soroca, la malul Nistrului față'nfață cu Mohilevulú, are trecétore.

Vadulú-Rașcovului, satú mare în giosú de Soroca totú pe Nistru, are trecétore și stă față'nfață cu politia Rașcovú din Podolia.

Ținutul Orheiului.

Ț. Orheiului așa numitú de la Orheiu se află între Ț. Sorocei, Chișenăului și Iașului, el se întinde mai cu samă pe linia Nistrului.

Locurile cele mai însemnate sunt:

ORHEIULU este cap. ținutului și se află pe malul stângú al Răutului, aice este reședința administratorului de Ți-

nută. În prejmetele Orheiului se fabrică cel mai bună vară cunoscută pe la Nistru, Prutu și în Moldova; cu el se face comerț însemnat ducându-l prin țerile vecine. Ca la o postă mai în giosă de acolo și de adrepta Răutului se văd ruinele Orheiului vechiu. Între alte lucruri se află o biserică teietă în stâncă. Asemine monumente ale seclelor trecute se potă vede în mai multe locuri pe țermurile cele ripose ale Nistrului.

Te leneștii politióră în susă de Orhei, și nu departe de confluintul Ciulucului mare cu cel micu; ei staă déadrépta Ciulucului mică.

Cră ulenii politióră aprópe de vărsarea Răutului în Nistru, stă mai în față cu Dubasarii, pe acolo este drumă și trecétóre în Podolia.

Ținutul Chișenăului.

Ț. Chișenăului așa numită de la Chișenă se află între ț. Iașului, Orheiului și Benderului.

Locurile cele mai însemnate suntă:

CHISENEU lângă apa Băcului este cap. ținutului și a Basarabiei; aici este reședința guvernatorului, a unui arhiepiscopă de ritul ortodocsă, și a unui arhiepiscopă armeană.

Între așađiămintele de învățătură suntă: ună gimnasă, ună seminară, ună lancastru, o scólă armană și alte scoli în numără de 18. Politia e bine đidită și ulițele regulate. Catedrala se află în miđilocul grădinei publice, afară de care mai este grădina împărătéscă, cea din

tăie mai frumoasă. Palatul guvernatorului și palatul D. Nicu Catargiu, sunt ȳidirile cele mai mărețe. Chișenăul are 4 foburbii mari: a Rușilor, Bulgarilor, Nemșilor și Rășcăi.

De la Chișenău puțin ȳ spre apus ȳ pe apa Băcului se află Cheile-Dracului său a Băcului, ele'su un ȳ fel ȳ ezătură sa ȳ barieră de stânci mari ce precurmă cursul riuului, lăsindu'i o mică trecere, ș'apoi se întinde până în Nistru. Despre această ezetură geograful Maltbriun ȳice : „că de la Chișenău până la Taurida se întinde rămășiȳile unui mur ȳ gigantic ȳ făcut de Romani cu scop ȳ pȳte de a apăra politiile maritime.“ Pe la 1420 prin timpurile lui Alessadru cel bun ȳ, în vecinătatea Chișenăului se afla o monastire ridicată pe ruinile unui castel ȳ vechiu ce era pe malul ȳ Băcului și pe vărvul ȳ unui del ȳ. După surparea acestei monastiri, boerul Mazarachi făcu tot ȳ în acel loc ȳ, altă monastire care până astăȳi se numesce după numele se ȳ. Acastă monastire veche ce se numea Chișenău-Varzar ȳ, nu trebuie a se confunda cu monastirea Vărzereștii de lângă satul ȳ de asemine numire, făcută la 1770 și departe ca patru poște de Chișenău.

Ca la doue poște din Chișenău spre meadı-nopte pe la isvorul ȳ Isnovăȳului se află monastirea Ciprienii sa ȳ Capriana, despre care se amintesce într'un ȳ document ȳ de la 1559, asemine este și un ȳ sat ȳ Ciprienii.

ȳ Tuȳora politiȳră de astănga Băcului și pe drumul ȳ Sculenilor ȳ cătră Chișenău. Lângă acest ȳ drum ȳ și lângă satul ȳ Milescu, se află un monument ȳ la piciorul unui del ȳ

pădurosă pe unde curge Băcul, acesta este monumentul
princepelui rusă Potemchină, mortă acole de naprasnă
la 1791 în drumul ce făcea de la Iași la S. Petresburgă;
locuitorii Basarabiei numescă monumentul: Stălpul lui
Sfeclișă, sau mai bine Svetliși, adecă al pre lumnatului.

Lăpușna, politiură pe malul stângă al apei de ase-
menea numire, din vechime era cap. ținutului Lăpuș-
nei de care atărnase și Benderulă. Lăpușna se cărmuia
de cătră doi părcalabi rânduiți de la Domnia Moldovei.

Hănțăștii politiură mai în giosă de la Lăpușna pe
malul dreptă al Cogălnicului.

Ținutul Benderului.

Ț. Benderului său al Tighinei se numesce așa
de la cetatea Tighina pe care Turcii o numiră Ben-
der; el se află între ț. Chișenăului, Nistrul, ț. Acherma-
nului și al Cagulului din Moldova.

Locurile cele mai însemnate suntă:

BENDERU (Tighina) este cap. Ținutului, se află la
malul Nistrului, și mai din vechime se numia Ofiusa
adică cetatea șerpiloră; ea în cursă mai de 360 de ană
apără țerile Romăne de năvălirea Tatarilor. La 1400
Iuga Domnul Moldovei o întări cu Țidiuri, administrând'o
cu doi părcalabi. Aronă Vodă tiranul pentru ca săși
recapete Domnia Moldovei o dăruie Turcilor cu 12 sate
din pregiură, de atunce începu a se schimba numele
seă de Tighina în Benderă. La 1709 Carol XII rege-
le Svediei bătută fiindă de armata lui Petru Împaratulă

Rusiei aŭ fugitŭ în Tighina, unde petrecu patru ani. La 1770 Rușii sub Panin luară de la Turci Tighina cărora la 1774 le-aŭ dat' o îndărăptŭ. La 1778 Potemchin o bătŭ opt luni de zile până o luă: la 1790 Decembrie 29 încheinduse pace la Iași, Benderul rămasă al Turcilor, eară Nistrul se făcu hotarŭ între Rusia și posesiunile turcești din Europa. La 1806 Rușii apucără din nou Benderul și apoi prin pacea de la București din 28 Maiu 1812 statornicinduse în locul Nistrului, Prutul de margine între Rusia și țerile năstre, cetatea rămasă în stăpânirea Rușilor.

Benderul numeră astăzi la 6000 locuitori, este cetate tare, între ale căria ruini se află o moschee turcescă acăria minare este stricată. Benderul se însemnă prin dubălăriile, și ferăriile ce fabrică cu care face comerțiu însemnatŭ.

Față'nfață cu Benderul într'unŭ ungiu al Nistrului se află întâia tabără întărită alui Carol; acolo nenorociți companioni ai regelui ridicară curândŭ mai multe locuinți, numinduse locul de cătră dănșii: S t o c o l m u l - n o ŭ. Ca la o mie stănjăni mai în susŭ lângă satul Varnița se vedŭ urmele unei adoua tabere, în care Svedii se așezase la 1711 după ce o revărsare a Nistrului li sfărmasc pe cealaltă. În acéstă de adoua, regele cu o mână de ómeni numai se încercă înzadar de a se împrotivi miilor de Turci și Tatarî la 1713 care îl prinsără. În împrejurimile acestorŭ locuri, ca întărituri de tabără, se află S u t a - d e - m o v i l i, așa suntŭ: Movila Sve-

dului, Movila Dragaicilor, Movila lui Suvarov, Movila Hanului, Movila Germanilor, ș. l. t. acăroră înălțime variază până și peste trei stănjăni.

Căușeni i în giosu de Benderu, sub valul lui Trăian și de adrepta Botnei astăzi este o polițioră, din vechime și subu Tataru fu cap. Bugégulu; în împrejurimele sale pe malul Botnei se vedu ruinele Chișenăului-vechiu, numitu mare, ce se sfărma de Tataru.

Ținutul Achermanu.

Ț. Achermanului, numitu așa de la cetatea Acherman, se află între ț. Benderului, Marea-Negră, ț. Ismailului și Cagulului din Moldova. Ținutul Achermanului după 1856 s'aū maī adaosu cu o parte din a Ismailului ce aū rămasu, anecsănduse ceēlaltă parte la Moldova.

Locurile cele maī însemnate suntu :

A CHERMANU cap. ținutului, pe o promuntorie ce se întinde în golful Nistrului, are la 18,000 locuitori: Ruși, Greci, Armeni și Jidovi. Aice se înseamnă portulu care face comerciū cu Marea-Negră, cetatea care este tare, maī multe moschee, o biserică grecescă forte veche, biserica Sf. Ión ce'i dus la Sucēva, o biserică arminescă, ruinele unu feredu turcescu, și doue băi (feredee) publice. La Acherman în 6 Oct. 1826 s'aū încheietu tractatul între Rusia și Turcia prin care s'aū asiguratū emanciparea Principatelor: Moldova, Muntenia și Serbia.

Achermanul se crede a fi aşzarea unei colonii Milisiene, unde mai în urmă se ridică politia Aspron saş albă; autorii Bizantini din timpurile din urmă ale imperiului îi dică: Aspro-Castron şi Leuco-polihi-nion ū, marinarii Italiani din contra o numeă: Mavro-castron, Mocaastro, Moncaastro şi Mancaastro. Moldovenii o numescă Cetatea-Albă, Ungurii Feiervar ū, Ruşii Belgorod ū, eară Turcii Acherman care însămnă tot ū cetate albă.

Cetatea-Albă este una din cele mai renumite cetăţi ale Moldovei, ea pe la 1400 se întări din nou cu ūiduri de luga Domnului Moldovei; Mircea al Munteniei prinsă pe luga şi luă cetatea, după mórtea lui Mircea reintră earăşi în mâna Moldovenilor. Vlad ū V al Munteniei o smulsă din nou din mânilor, eară la 1461 Stefan cel mare a ū cuprins'o şi o întări puternic ū, aşeđind ū în ea pârcalab ū pe Buntă. La 1475 Turcii a ū atacat ū cetatea şi după o luptă nătângă a Moldovenilor o capitulără, eară Turcii a ū sfărmat'o. Stefan ū înfuriat ū o smulsă din mâna lor punănd ū sub sabie pe to ū Turcii, apoi dregēnd ū murii aşzē pârcalab ū pe Gherman ū. La 1484 Baiazet ū II. o luă în 5 August, Stefan cu agiutorul lui Casimir ū al Poloniei atacă pe Turci, însă nu i putură scóte. La 1540 Soliman cel mare a ū declarat ū Cetatea-Albă de cetate turcēscă, adăogēnd ū şi împregurimele. La 1574 un ū număr ū de 3600 Moldoveni, a ū bătut ū pe Turci cari eşiseră din cetate în agiutoriu l Tatarilor sfarmaşi de Ionaşc ū Domnul Moldovei. La 1770

Generalul rusescă Panin luă cetatea-Albă de la Turci în 30 Septemvrie pe care după tractatul de Cainargi earăși le-aū înturna'to. La 1789 Rușii o cuprinsă din noū și după tratatul de Iași mai veni în mâna Turcilorū pentru cea mai de pe urmă dată, căci la 1806 îi goniră din ea pentru totū deauna, și prin tratatul de Bucuresci din 1812 rămasă a Rusiei; aceasta fu soarta Cetăței-Albe.

P o s a d a - ș a b a gi umătate de postă mai gios de Achermanū lângă țermul mării-Negre, este unū satū al unei colonii din Svițera franceză. Ceva mai în giosū chiar lângă gurile limanului Nistrului, de curândū s'aū aflatū rămășițile unū turnū rotundū, pôte că acesta este farul ce l'aū vădută unū călătoriū rusū în seculul al 15-le și pe care marinarii italieni de pe atunce îl numea F a r c o n a r e sau Falconare.

P a l a n c a, satū la țermulū Nistrului și la fundul golfulū său, se însamnă prin urmele de pétră ale unei vechi descălicătore.

Ciuburcī, satū totū pe malul Nistrului în susū spre Căușani, se însamnă prin rămășițile unei țării numite Huseinū, pe care aū sfărma'to Cazacii.

BUCOVINA.

Pusetura. Bucovina se află între 47 și 48 $\frac{1}{2}$ grade lățime nordică, și între 42 $\frac{1}{2}$ și 44 lungime oștică. Bucovina se mărginește la apusū cu Transilvania, Mara-

mureşul şi Galiţia, de care se desparte prin cõmele Carpaţilor şi apa Ceremuşului; la miădi-nõpte se mărginesce cu Galiţia de care se desparte prin semne înadinsũ statornicite şi prin Nistru; la resăritũ cu Basarabia de care se desparte prin Răchitna şi semne înadinsũ statornicite, asemenea cu Moldova de care se desparte prin Molniţa şi munţii Carpaţi; la međi-đi earăşi cu Moldova despărţinduse de ea totũ prin Carpaţi. Bucovina în aceste margini cuprinde o întindere de 180 m. g. patrate sau la 694,800 de fãlcĩ,

Idrografia. Apele Bucovinei suntũ.

a) Ape curgõtore :

Nistrul, el face marginea despre meădi-nõpte a Bucovinei din împregurimile Horodincei, pãnã la satul Onutũ, în această cale are trei cotituri mari.

Prutul intrã în Bucovina mai în gĩosũ de politiã Snétin la satul Orosceuii, apucã dreptũ în gĩosũ şi dupã ce face unũ unghiũ dreptũ taie înainte, trece pe din susũ de Cernãuţi şi intrã în Moldova pe la s. Boianũ.

Ceremuşul, r. este afluintul Prutului în care se varsã în unghiũl Prutului la s. Berbestie. Ceremuşul se alcătuesce din doue ape, din Ceremuşul-albũ şi Ceremuşul-Negru care confluezã la s. Steni de unde se şi măresce. Ceremuşul albũ face frontiera Bucovinei şi primescce apele : Ialoviciara, Lãpuşna, şi Putila, această din urmã cu afluintele sale: Ripenu şi Dihteneşu se varsã în Ceremuşul la s. Ustia-Putila. Siretiulũ isvorėsce mai în inima Bucovinei din sinul

Carpaților la satul Pursuceu, se ridică spre nord până către politia Vișnița, de acolo apucă spre resăritu și întră în Moldova pe la s. Chindeștii.

Afluintul Siretiului de adreapta este: Sirețelul care isvorăște în linie paralelă cu Siretiul și cu care se într'unesce la s. Tomeștii.

Afluintul Siretiului de aștanga este M i h o d r a.

Suceava isvorăște din Carpații Bucovinei la s. Isvoru, trece pe la politia Rădăuți de la care mai în giosu primesce de a dreapta sa pe Sucevița, pe Solca și pe Solonețu, și apoi adăpând politia Suceava întră în Moldova pe la s. Litenii.

Moldova isvorăște din Carpații Bucovinei mai în susu de Cărlibaba pe la satul Moldovi, trece pe la politia Câmpu-lungu și apoi pe la s. Băeștii lângă Fălticeni întră în Moldova. Ea are afluinte de a stanga pe p. Moldovița care la s. Vama dă în Moldova pe p. Humora care la s. gura-Humoarei dă în Moldova.

Bistrița adapă puținu la miădi-qi pământul Bucovinei și în cursul ei primesce părăele: Dorna și Negrișoara.

b) Ape stătătoare :

Lacul Toporuțu mai în susu de Sadagură spre marginea Basarabiei, l. Zastavna, l. Stavcean, l. Iujinețu tocma la meădi-nopte a Bucovinei ș. l. t.

c) Ape minerale :

În Bucovina se află mai multe izvoare minerale, între aceste se înseamnă :

La s. Baia-Negrișoara doue oare departe de la Dorna se află izvorul mineralu cu apă feruginoasă.

La s. Vatra-Dornei suntu mai multe izvoră minerale.

La Sântul-Onufrei este izvorul sulfuros.

Orografia. Pământul Bucovinei mai totu este muntosu, alcătuitu fiindu din poalele Carpaților ce se totu lasă spre șesul cel mare al Europei reseritene care cuprinde Polonia și Rusia. Feliuritele ramuri ale Carpaților întretășute de cursurile apelor facu din Bucovina unu pământu foarte frumosu.

Cele mai însemnate vărvuri din Carpații Bucovinei suntu : m. Foterescu și m. Vărvul-Samaluului spre miadi-đi de la pol. Câmpu-lungu, m. Șesul, m. Runcu și m. Cioranulu pe marginea despro Maramureșu. Plaia cel mai însemnatu din Carpații Bucovinei este acela care pleacă din m. Șesul și desparte regiunea Prutului de a Siretului. Celalaltu plaiu care formeză regiunea Prutului și a Nistrului este cu multu mai giosu, el porcede din muntele Cerbului.

Producte. Bucovina este acoperita de păduri și codri între a căroru lemnu se înseamnă mulțimea fagiloru care au și datu numirea pământului, căci Bucovina în limba slovană însamnă Făgina sau țeara Fagiloru. Din minerale are : auru, argintu, aramă, plumbu, feru, și sare. Pături de pământu ferosu și de sare se întindu prin mai multe părți ale munților. Din vegetale : grău,

popușoiu, orză, ovăsă, sacară, hrișcă. Din animale: cai buni, vite albe, eară albinele se cultivează cu mare îngrijire.

Locurile minerale din Carpații Bucovinei:

La **Țara-Dorna** se află aură, la **Cărlibaba** pământă de argintă și plumbă, la **Iacobeni**, **Stulpicani** și **Berhameda** pământuri feroase, la **Pojorăta** și **Fundul-Moldovei** pământuri de aramă, la **Băbeni** pucioasă, la **Pohorluț** alabastru, la **Voroneț** pământă de porțelană unde aă și fostă fabrică, la **Cațica** cărbuni de pământă.

La **Iacobeni** este o fabrică renumită de feră, la **Crasna** o fabrică de stecă.

Locuitorii Bucovinei ca și ai celorlalte provincii Române suntă totă de acelu neamă, veniți acole cu coloniile lui Traiană pe la 106 după Hristosă, ei se numescă Moldoveni, afară de dășii suntă: Rusniaci, Poloni, Germani, Armeni, Unguri, Lipoveni și Jidani. Lipovenii acărora traiă e cunoscută pentru frugalitate și liniște aă dobăndită ospitalitate în Bucovina din timpurile împăratului Iosifă II. Locuitorii Bucovinei în totul suntă la 500,000 dintre care mai multă de giământate suntă Români; ei ocupă singuri 183 de sate, eară în alte 35 suntă amestecați cu rusniaci.

Relegiunca. Români și Rusniacii suntă creștini ortodocși, Polonii, Germanii, Ungurii catolici, Armenii, și Lipovenii creștini de ritulă lor. Jidani credă legea lui Moisi.

Biserica creștină ortodoxă din Bucovina are un episcopat cu reședința episcopului în Cernăuți și 8 dicaniaturi (protopopii); Biserica catolică are 2 dicaniaturi; Rusniacii uniți 1 dicaniat, Evangelicii 2 pastorate; Evreii care s'au peste 15,000 au un rabinat mare la Sadagura.

Între monastirile Bucovinei mai însemnate s'au:

Putna pe părul d. a. n. care nu departe de aici da în Suceava, această monastire se făcu de cătră Stefan cel mare și s'au sfințit la 1469, în urma unei biruinți purtate asupra tatarilor la Dumbrava. Lipnița lângă Nistru. În această monastire apoi s'au și înmormântat iroul Stefanu. În m. Putna se păstrează Evangeliile scrise frumos în sirbește de mână lui Stefan Vodă.

Sucevița pe părul de a. n. doue oare spre meadi-ți de la m. Putna.

Dragomirna pe părul d. a. n. în sus de Suceava și la marginea țerii, această monastire este fundată la 1611 de mitropolitul Atanasie Crămca, ea este cea mai mare și mai naltă dintre toate monastirile din Bucovina.

Volonițul spre reserit de la m. Sucevița și pe părul Volovățu ce da în Sucivița, este însemnată prin mormântul lui Dragoșu; biserica de astăzi s'au făcut de Stefan cel mare, în locul acelei de lemn ridicată de cătră Dragoșu, prin urmare este cea mai veche biserică din Bucovina.

Impărțirea. Bucovina au fost o parte din pământul Moldovei până la 1777 cându se dădu de cătră

Turcia Austriei în timpurile Domnului Moldovei Grigorie Ghica, ea de atunci se prefăcu în provincie Austriacă, lipinduse de regia Galiției din care făcea ună cercă (ținută).

Bucovina la 4 Martie anul 1849, prin constituțiunea Austriei se ridică la rangă de Ducatul Bucovinei.

Bucovina se împarte în 6 cercuri:

1. COSMINULUI.
2. CERNAUȚILOR.
3. RADAUȚILOR.
4. SUCEVEI.
5. CAMPULUNGULUI.
6. VIȘNITEI.

Bucovina are 3 politii de căpitanie, 2 mai mici, 4. Tărguri de iarmaroce și 278 sate.

Locurile cele mai însemnate sunt:

CERNAUȚII capitala Ducatului, eî staă așternuți pe un deal înalt ală căruca plană este înclinată, și pe la poalele lui trece Prutulă fiindă politia pe malulă sêă dreptă. În Cernăuți este reședința guvernatorului, a Episcopului românescă de ritulă ortodocsă, care până la darea Bucovinei își avea scaunul la Rădăuși, și a unui comandantă militară. Aici acum se află stațiunea drumului de fieră ce vine de la Lembergă. El aă dată ună sboră comerțului și înflorirei Cernăuților.

Politia are zidiri frumoase, ună gimnasă, ună seminariă, o școală reală și la 14,000 locuitori. Pe cândă Bucovina sta subă Moldova, Cernăuții era cap. Ținutului Cernăuților, care se întindea pe marginea despre țeara Leșască, cărmuinduse de spatarilă cel mare.

Siretiul de adreapta riului de asemenea numire este la marginea Bucovinei în faţă cu Mihaileni din Moldova; această politie e veche, în ea rezidui principele Lascu și mitropolitul Moldovei pe la 1370, astăzi este scaunul unui giudeț de cerc său ținut.

Suceava pe malul drept al riului de asemenea numire și în faţă cu Burdujeni din Moldova, fu cetate veche făcută de cătră Daci, care se numea Sucidava. Din timpurile lui Alesandru cel bun 1404 până la Alesandru Lăpușneanu 1565, Suceava a fost capitala Moldovei și una din cetățile ei cele mari, fortificată fiind cu muri și șanțuri: ea numera pe atunci la 40 de biserici și la 16,000 case, când astăzi ea de abea numeră peste 1,000. Între ținuturile cele mai vrednice de însemnat este biserica Sântului Ioan cel noș, ținută de Alesandru cel bun unde se păstrează relicviile acestui sânt aduse de Domn, de la Acherman. Împrejurul politiei de astăzi se vedă până acuma ruine vechi, între care se cunosc ale palatului Domnilor. Suceava astăzi este reședința administraturii și a tribunalului de ținut. Peste apa Sucevei acolo este un pod de peatră făcut de cătră împaratul Austriei Iosif II.

Suceava sprijini cu bărbăție un asediū de trei luni în contra regelui Albreht al Polonilor, și la 19 octomvrie 1497 se încheie o armistiție cu Stefan cel mare. Polonii retrăgândușă nu țin drumul ce li s'a fost însemnat, dară aș apucat spre codrii Cosminului, cătră

Prut. Stefan cu ai sei îi bătă acolo așa de cumplită, în cătă de abia putu scăpa regele Albrehtă, perđindă 20000, de Poloni prizonieri; pe acestia Stefan îngiugăndui ară fi arată și sămănată cu ghindă locul numită Dumbrava Roșie.

Rădăuți nu departe de apa Sucevei, în ei aă fostă cea întâie episcopie din Bucovina, întemeietă de Alesandru cel bună pe la 1404, după ce însă acestă parte a Moldovei s'aă lipitu de Austria, reședința episcopală de acole s'aă strămutată la Cernăuți. În Rădăuți este scaunulă administraturei cercului Rădăuților; ei se însămnă pentru fabricarea de trăsuri, pentru grajdurile împărătești cu cai de remontă,, unde se află peste doue mi, și prin scoala sa de călărie.

Cămpulungă în partea de ameađi-đi a Bucovinei, și de adreapta riului Moldova este reședința administraturei cercului de asemine numire. Cantimiră đice „că locuitorii din trei ținuturi petrecău ca în republică: Vranceii, Tighicenii saă Codrenii despre Bugég și Cămpolungenii din ținutul Sucevei. Cămpu-lungă se află ocolită de vărveri de munți nalți fiindă întrănsul ca vre o cinci-spredece sate și fiesce care aă obiceiuri și giudecăli deosebite; locuitorii nu lucră pământul ce se ocupă numai cu păstoria oilor, și plătea biră căt făgăduia ei la intrarea Domnilor în scaună.“ Nu de parte de aici spre s. Vama este ună monumentă de 2 stănjăni amintitoră biruinței purtată asupra tatarilor de Mihał Racoviță la 1716.

Vișnița este scaunulă cercului de asemine numire,

ea stă pe malul drept al Ceremuşului şi la marginea Bucovinei despre apus în faţă cu politia Cutea din Pocuşia.

Sadagura politoară spre reseritū de la Cernăuţi, în ea se fabrică trăsuri uşoare. Aice se fac iarmaroace mari.

Afară de locurile mai sus citate din Bucovina, Moldova aū mai stăpănită şi parte din Pocuşia, care mult timp fu loc de ceartă între Domnii Moldovei şi regii Poloniei. Aceste locuri sunt:

Cutea de astănga Ceremuşului în faţă cu Vişniţa, e reşedinţă de administratură.

Sneatinul nu departe de Prut, earăşi reşedinţa de administratură; lângă el se află lacul Colacin, din care esū doue ape, riul Colacin şi Sarafineţ.

Colomea de astănga Prutului reşedinţa de administratură. Deleatinul, Orodencia şi Obertinul spre apus de la Orodencia pe drumul cel mare care merge de la Stanislav la Cernăuţi. Toate locurile aceste sunt din Pocuşia care se ţine de Galişia, la care regie până la 1849 se numera şi Bucovina.

Drumurile. În Bucovina sunt patru drumuri mari: Drumul din mişloc care taie de la meşti-noapte spre meşti-zi; el începe de la Zalişca, trece Prutul, merge pe la Cernăuţi, apucă cam spre apus, apoi trece peste Siret, Suceava şi la gura-Humorului dă în drumul de mişti-zi.

Drumul de la meşti-noapte începe de la Sneatin, merge spre Cernăuţi, apoi se urcă spre Sadagura şi trece

înainte dându în Moldova pe la Mamornită și în Basarabia; el ține mai multul malul stângul al Prutului.

Drumul de la resăritul său de margine, vine de la Cernăuți, trece Siretul la politia de asemenea numire și dă și în Moldova; de la Siretul merge totul pe marginea Bucovinei până la Suceava unde eară intră în Moldova, de acolo apucă spre apusul și la satul Capu-Codrului dă în drumul de meădi-đi.

Drumul de la meădi-đi său margine vine desre politia Bistrița, trece pe la Dorna-Condreni, la Valea-Dornei apucă în sus, merge pe la Iacobeni, Câmpulung și totul pe lângă apa Moldovei când de o parte când de alta de ea, până ce la Capu-Codrului se unesce cu drumul de la resăritul.

TRANSILVANIA.

Pusetura. Transilvania se află între $15\frac{1}{2}$ și $47\frac{1}{2}$ grade lățime nordică, și între 40 și 44 grade lungime ostică. Transilvania se mărgineșce la meădi-nopțe cu Marmoroșul de care se desparte prin ape și côme din Carpați; la răsărit și meădi-đi cu Principatele Romăne-unite, de care se desparte prin Carpați; la apusul cu Temișiana și Crișiana de care se desparte totul prin Carpați. Transilvania în aceste margini cuprinde 1100 m. g. patrate său la 4,460,000 fălci de pământ.

Idrografia. Cele mai însemnate ape ale Transilvaniei sunt:

a) Ape curgătoare:

Mureșul, el isvorășce aproape de pasul Ghimeșului de sub muntele Ostarosă, apucă spre apusul Transilvaniei și pe la Soborșia intră în Temișiana și face margine între ea și Crișian, iară în fața Seghedinului se varse în Tisa.

Afluintele Mureșului de astănga sunt: Boza nul-mare, Boza nul-mic, Ceves-patac, Polar-pataca, Roman, Lelio, Chighios-pataca, Ezen-pataca, Martanoca, Calmomare, Calancea, Maghiaros, Marsinetu cu Pogeva-undă, Măgura-mare, Sebisculig, Sisculigu și Ideșul, toate părae.

Gorgheni riș la satu Imbru, se varse în Mureș.

Cicland iarăș riș, se varse în Mureș la Târgul Mureșului.

Tărnova care se numeșce și Cochel riș mare, se alcătueșce de Cochel mare și cu Cochel mic care se într'unescă la Blaj și apoi la st. Mihalosflava mai în sus de Carlsburgă dă în Mureș.

Din Carpații Romăniei isvorășc: Săbeșul, Vinerea și Streiul (Sargeșul) cu Streiul putred, care se varse în Mureș.

Afluintele Mureșului de adrépta sunt:

Solocța p. Drega p. Lățer. Valea-Lupu-lui. Cel mai mare afluintă al Mureșului de adreapta es-

te riul Aurariul (Aranioșu) care se alcătuește din Aurariul mare ce isvorăște din muntele Boțana și din Aurariul micu care isvorăște din m. Biharu.

Sameșul adapă partea nord-vestică a Transilvaniei, el se alcătuește din Sameșul mare și micu, cel din tăiu isvorăște de sub m. Piatra cătră pasul-Rodna spre Bucovina, cel de al doilea din munții Crișianii, Flighia și cu aflinții sei Sameșul r e c e și S. c a l d ū spre apusū de la Clujū. Amëndoue aceste ramuri se într'unescū la Deșiū și intră în Marmoroșū aprōpe de politia Erdeudū-sada, iară lângă politia Olciua se varse în Tisa.

Afluintulū cel mai mare alū Sameșului din stānga sa este : riul C r a s n a care trece prin lacul Esced și apoi la Olciua dă în Tisa.

Afluintul cel mare al S. din adreapta este riul L a p o ș ū care isvorăște de sub muntele Porculū și se varse în Sameșū la Totfalu în fața Erdeur-Sadei.

O l t u l numitū din vechime Aluta, isvorăște de sub muntele Locavășū în josū de politia Gherghio-săn-Micloș; de ceea parte de munți suntū isvōrele Mureșului: O l t u l apucă dreptū în josū și aprōpe de politia Prasmari primește de astānga sa pe r. F e c h e t e (Negru), de aice apucă puțin spre apusū până la Fedioara, de unde se ridică spre mēdi-nōpte până la p. Chepecī (aice primește pe r. V a r g h i a s - p a t a c și mai la vale pe H o m a r e d ū), de acolo se îndreptă spre apusū în linie înclinată până la Turnul-Roșū pe unde intră în România; chiarū la intrarea sa primește riușōrele : Sibiul, Cio-

dul și Riul-mare, cu apele aceste și cu acele din România se varse în Dunărea la Turnul-măgurilor.

b) Ape stătătoare:

În Transilvania nu sunt lacuri, ce numai bălți, care se află mai cu samă pe lângă cursul de mijloc al Mureșului.

c) Ape minerale:

Între isvórále minerale care s'au o mulțime în Transilvania se înseamnă: V a z a, A l i o - g i o g i, Z a i z o n, E l i o - p a t a c a în cotitura ce mare a Oltului lângă Iliefalva, B a s e n, B o r s e c a în față cu Pionul din Moldova, R o d n a lângă isvorul Sameșului aproape de Pasul-Rodna spre marginea Bucovinei.

Orografia. Tótă partea de răsărit și mēdi-đi a Transilvaniei este încunjurată de munții Carpați, numiți Alpii-Transilvani, orientali și meridionali. Aceștia o despart de Principatele-Române-Unite încingēnd'o ca un ūemicerc. Părțile acestui lanț de munți sunt cele mai gigantice, mai compacte și mai neapropiabile din toți Carpații; înălțimile lor nu s'au cu multă mai jos de câtă acea a muntelui Tatra dintre Ungaria și Galiția, care numeră peste 1200 stān. Munții despre răsărit se înseamnă pentru vārvurile lor conice și pentru stāncile vulcanice care se întind de la muntele Petrosu până la pasul Bodza.

Pământul Transilvaniei încunjurat fiind din tóte părțile cu munți înformă un podiș înalt, ridicat pe pólele și ramurile mici ale Carpaților. Munții cei mai în-

semnați sunt, despre Maramoreșu: Petrosul Bistra, Putredul, Peatra, Piscorul, Breazu și Ancu. Despre Moldova: Roșu, Boda, Locovășu, Ostaroscu, Neagul și Lacolțu. Despre Muntenia, Tartahova, Predalu, Bucecii, Surul, Vulcanul și Retezatul. Despre Temișiana: Vărvul-Petrei, Știubeiū și Poeana-Rusca. Despre Crișiana: Măgura, Biharu, Boțana, Flăgeasa și Posto. Bazele munților înalți sunt granitice, acelor-lalți calcarice. Din cauza adunăturii aceștia de munți, clima Transilvaniei e mai mult rece și schimbăcioasă, cu toate aceste senătăței nevătămătore.

Producte și Industrie. Pământul Transilvaniei întreșesutū de munți și de riuri, are și văi îndestul de roditoare.

Dintre vegetale se înseamnă: popușoiu, grău, sacară, malaiū, orzū, linte, inū, cânipă, fasole, pepeni, cartofe, tiutiunū; viile producū vinū. Arburi roditori dau: mere, pere, prune, persice, nucī, cireșe, vișine, gutăie, iară munții sunt acoperiți cu felurimi de arbori neroditori, bunī pentru totū feliul de construcțiune.

Dintre animale, are: boi, bivoli, oi, capre, porci, cai, catări, asini, urși, lupi, vulpi, răși, porci selbatici, cerbi, căprioare, iepuri, multe paseri domestice, apoi albine, și în riuri pești gustoși.

Dintre minerale: pământul Transilvaniei este cel mai bogatū din Europa în privința minelor de aurū. Acestū metal se află mai cu deosebire în munții dintre Transilvania și Crișiana; la Abrudū, Roșia, Opena, Zalatna,

(Aurario), Ondelu, Boița, Sacarămă și Crișă; din riuri încă se culege aură, apoi este argintă, aramă la Domnică, feră la Uniedoara, plumbă, mercură, pucioase, păcură, sare la Biza lângă Sibiu, la Ulioara lângă Mureș, la Turda, Clujă și Deșiă.

În 1850 s'aș scosă peste 4000 marce (640 ocă) aură, 6000 m. de argintă, 700,000 cantare metrice de sare, 51 cantare metrice de mercură, 1,308 c. m. de aramă, 23,119 c. m. de feră brută, 1,386 c. m. de feră varșată, 56 c. m. de vitriol. În acestă timpă Transilvania ave 14 fabrici de porcelană și faianșă, 7 steclării, 59 uzine de feră, 9 fabrici de articole în metală, 14 fabrici de hărtie, 8 fabrici de cotonadă, 86 f. de postavă și pânză, 7, f. în articole de produse animale, 45 f. de produse hemice, 38 velniși, 2 f. de zahară, 12 tipografii și litografii, 571 f. de cărămidă;—Iar maroțe de cereale pe ană se facă 28, de animale 127 și de alte articole deosebite 300. Transilvania vinde feră multă în cöse, hărlețe, feresee, topóră, cuie și alte ferării, lemne în felurite articole și măi samă: lăđi próste, cergi și abale. Cea măi mare parte a articlilor sale le vinde în Principatele-Romăne-Unite.

Locuitorii din Transilvania după recensimăntul imperiului Austriacă făcută în 1854 era 2,285,872 loc. din tr'aceștia Romăni curași se aflaă 1,226,998, ceea-laltă parte o alcătuescă: Maghiarii, Secuii, Sasii, Țiganii, Armenii, Slavonii, Grecii și Jidovii.

Religiunea. Romăni, Grecii și Țiganiii suntă cre-

știni, ei înse se împartă în uniți, care se țin de biserică apusului său catolică, și în neuniți care se țin de biserică resăritului său ortodoxe. Ungurii, Secuii, Germanii parte sunt catolici, parte calvini, Sasiu sunt protestanți (luterani). Armenii sunt uniți cu biserică catolică.

Românii neuniți au Episcop la Sibiu; românii uniți sau Catolici au un Arhiepiscop la Blaj și un Episcop la Alba-Iulia; Protestanții, reformații și unitarii își au superintendenții lor.

Impărțirea. Transilvania din vechime alcătnea Dacia centrală, în secolul de mijlocu ave principii Români. Ungurii venind pe acole o supuse Ioruși. Numele de Transilvania adică dincolo de păduri, îl căpătă de la pădurile care la apus o despartă de Ungaria, ea se mai numește și Siebenbirgen sau șapte burguri, nume ce i s'au dat de coloniile Germane veniți acole de la Rinul de jos pe la 1143, întemeind șapte politii de căpitanie în țără. Transilvania la 1526 deveni liberă, cărmuinduse de principii indigeni până la 1692, cându cădu sub Austria. La 1765 se ridică la rangul de mare Principat cărmuinduse până astăzi de un guvernatoriu cu putere civilă și militară. Transilvania în privința administrativă se împarte în 5 districte:

SIBIULUI, MURUȘULUI, ALBEI, CLUJULUI, DEȘIULUI.

Fie care se împarte în cercuri, și aceste în sub-cercuri. Districtele se administrează de un președinte gu-

bernia și fie care cerc de un comisar. În privința județiară Transilvania are un tribunal înalt și cinci tribunale presidiale.

Locurile cele mai însemnate sunt:

SIBIUL (Hermanstadt), lângă riul d. a. n. care se varse în Olt; este cap. Transilvaniei și a districtului de a. n. reședința guvernatorului împărătesc, al unui comandant general, al administrațiilor centrale din țară, afară de cea a minilor, asemenea este scaunul Episcopului Român neunit. Politia se alcătușește din partea de sus, și de jos, din foburgul Iosif și alte două foburguri; toate încunjurate cu întărituri vechi. Pământul Sibiului este frumoasă și împodobită cu statue și fântâni, stradele regulate și bine pavate. Între zidiri se înseamnă: catedrala protestantă cu cel mai înalt turn din Transilvania, palatul municipal al Sasilor, palatul Bruchental, teatrul, și arsenalul. Între așezăminte se află: O academie de legi, un gimnaziu protestant, un gimnaziu catolic, o școală mercantilă, o școală normală, mai multe școli primare, două școli de fete, o școală de gimnastică, un seminar pentru Românii neuniți, un spital militar, un ospiciu pentru saraci, o case de corecțiune, și tipografie.

Bătălia dintre Sibiul și Șelimeru câștigată la 28 Oct. 1599 de Mihail Vitezul asupra Transilvanilor, Ungurilor și Polonilor îl făcu Domn și peste Transilvania.

Brașovul (Cronstadt) este cap. distric. de a. n. care se numește și al Bărsei. Partea de sus a po-

litiei, se locuește de Romăni, partea de mijloc de Sasi, foburgurile vechi și Bulmenaș de Secui. În partea despre nord-ost a politiei pe un deal, se ridică citadela Brașovului care odinioară era întărită, astăzi înseși în decadență. Politia se țice că ar fi lînțindu de pe la suta a 13-a, iară pe la suta a 14-a era vatra mișcărilor protestante. Între așădemintele de învțetură se află: un gimnasiu protestant, unulu catolic și unulu românesc. Brașovulu este politia cea mai comercială din Transilvania și vinde Principatelor-Române- Unite: hărtie, lăși, ploști, șele, pălării, cergi, cöse, seceri, sfredele, seceli, cuie, perii, vase de feru smălțuite și alte articule de trebuința comună.

Alba-Iulia (Carlsburgu) de adreapta Mureșului unde se varse Ampoșulu, este cap. distric. Albă, reședința Arhiepiscopului român unit, el înse petrece la Blaj, și a episcopului catolic; aice se află un gimnasiu catolic, un seminariu, un turnu de astronomie și o monetărie, patru biserici, doue sinagoge, o bibliotică și un arsenal; afară de politie se află fabricile de praf. Alba-Iulia este cetate forte veche numită Apul pe timpul imperiului roman. În secululu de mijloc era reședința principilor Transilvaniei, ea se întări de Carol VI. În forterea care stă pe un deal deosebit, se află mormintele familiilor: Huniad și Racoți. În Istoria Romănilor Alba-Iulia e vrednică de însemnat prin aceea că Mihaș Vitezul după biruința de la Sibiu și după aceea din 6 Maiu 1600 asupra Polonilor și Moldovenilor

de sub frații Ieremia și Simionu Movilă, elu s'aŭ proclamată de „Principe al Munteniei, Moldovei, Transilvaniei, statornicindu'și capitala în Alba-Iulia.“

Tărgul-Mureșului (Maroșu-Vașiarheli) de adrépta Mureșului este cap. distric. de a. n. Aice se află unŭ colegiŭ reformată, unŭ unitară, unŭ cabinetă mineralogică și o bibliotică cu 60,000 volume a comitelui Telechi, asemine suntă saline și spălătore de aură.

Clujulă (Coloșvară, Clașenburgă) pe riul Sameș, într'o câmpie frumose, este cap. distric, de a. n. Politia se compune din parté veche și noue, cu 5 foburguri, încunjurată fiindă cu zidiuri vechi; piéșa și câteva strade suntă frumose. Catedrala Sf. Mihailă este unŭ monumentă al arhitecturii gotice. Între aședeminte se află : unŭ liceu, o bibliotică, unŭ colegiŭ de nobili, unŭ seminariŭ, unŭ gimnasiŭ catolică, unŭ reformată, o case de orfelină, trei spitaluri și mai multe așezeminte de bine-facere. Clujul este zidită pe locul politiei Romane Claudiopolisă; în împrejurimele lui se găsescă anticități. Castelulă vechiŭ zidită de Carol VI la 1721 se află pe loculă unei țării Romane. În timpul revoluțiunei maghiare din 1848 Clujul aŭ fostă centrul mișcării, și generalul Bem căre l'aŭ fostă cuprinsă de la Austrieni în 25 Decem. 1848 îlă păstră până la finitul insurrecțiunei; aice și făcu principalulă depozită de arme, de proviziuni și recruți. Clujulă până la 1848 fu capitala Transilvaniei pe care apoi o stremută la Sibiu.

Bistrița lângă riul de a. n. care se varse în Sămășul mare, mai înainte făcea comerțul cu Moldova.

Deșul la confluența Sămășului mare cu cel mic este cap. distric. de a. n. are un colegiu reformată, vineturi frumoase și depozit de sare.

Gherla (Napoca la Romani, Samoșuivară la Unguri), lângă Sămășul mic este reședința unui episcop român unită, aici este întâiul castel de închisore al Transilvaniei; mai totă politia e locuită de Armeni.

Turda lângă riul Aurariu (Aranioșu) are un colegiu reformată; aici încă din timpurile Romanilor sunt saline. În castrele (tabăra) de lângă Turda la 19 August 1601, Mihaiu Vitezul fu ucis de germani și valoni.

Blajul la confluența Tărnavelor sau Cochelor, este scaunul Arhiepiscopului Român, are un gimnaziu și un seminariu pentru clerul Român unită.

Cetate-de-Baltă castel lângă Tărnava mică, acesta în secolul de mijloc fu proprietate a Domnilor Moldovei.

Fagarasul între Brașov și Sibiu este însemnată prin un pod mare făcut peste Olt, asemenea pentru grămăditura Carpaților cari formează lanțul munților Fagarași. În privința istoriei Românilor locul acesta este vrednic de însemnat, căci la 1241 de la Fagaras Ducele Românilor Negru Basarab merge și așază Domnia României la Câmpu-lungu, și apoi la Curtea-de-Argeș.

MARMUROSULŪ.

Pusetura. Marmurosul se află între $47\frac{1}{2}$ și 49 grade lățime nordică și între 39 și 42 grade lungime octică. La méđi-nópte și răséritŭ se mărginește cu Carpații, prin care se desparte de Galiția și Bucovina; la méđi-đi cu Transilvania de care se desparte prin Carpați și Sameșŭ; la apusŭ cu Crișiana și Ungaria. În aceste margini Marmurosul are la 300 m. g. p. 1,200,000 fálci. Numele de Marmuroșŭ astăđi îl pórtă numai unŭ ținutŭ ce are 154 m. g. p.

Idrografia. Apele Marmuroșului sŭntŭ:

Tisa fluviŭ mare, isvorășce despre munții Galiției și Pocuției. Obărșia lui se alcătuește din Tisa-Negră ce ese de sub muntele Ciorna (Negru) și din Tisa-Albă ce ese de sub m. Petrosu, amândoue confluează la satul Acnorabo și mai în josŭ primește pe riul Vizo, apoi apucă spre apusŭ până la Tarpa, de acolo o iewa în susŭ până la sán-Martinŭ și de aici plécă spre apusŭ și totŭ în josŭ până ce la Titeaŭ se varse în Dunărea.

Afluintele Tisei de adreapta sŭntŭ: riuurile Taraciŭ, Talaborŭ, Agulŭ, Borsova, Bodrogol și alte multe care vinŭ din Ungaria.

Afluintele Tisei de astंगा sŭntŭ: Iza isvorășce din m. Muncelul și Mara din m. Pleșa, ele confluează la po. Segetŭ unde se și varse în Tisa, r. Batarŭ și Turulŭ.

Orografia. Pământul Marmuroșului mai cu samă în parté sud-ostŭ este de totŭ muntosŭ. Carpații se

întindă în toate părțile țerii, ei suntă acoperiți de păduri cu felurime de arbori, iară în sinulă lor se află : aură, argintă, feră, aramă, sare multă și marmură. Între munți se însamnă : m. Popadia (preutésa), m. Cîorna (Negru), m. Turbata, m. Plasca, m. Grobu și m. Petrosu.

Locuitorii Marmoroșului suntă Romăni, Rusniaci și Unguri. Ceî din tăi și al doile suntă creștini uniți cu biserica catolică, ceî de al treilea suntă parte reformați parte catolici.

Marmoroșul face parte din Comitatul Casovei și este sub stăpânirea imperiului Austriei.

Marmoroșul se însamnă în Istoria Romănilor prin aceea, că de acolo la 1341 Dragoșul Duce Romănu merge în Moldova de așadă domnia țerei la Suceava.

Locurile cele mai însemnate suntă :

Sigetul lângă Tisa are doue gimnasiuri, este reședința unui vicariu Romănu, și face comerciul însemnată cu sare.

Muncaciul pe r. Latorcea este scaunul unui episcopă unită ; aiceî depoșită de sare, se fabrică puciósă, eară în prejmete se produce vină bună, se află mine de feră și de alună. Nu departe de politie pe o stăncă se ridică fortereața Muncaciă care astăzi servează de închisoare a Statului, ea aă jucată ună rolă însemnată în toate resbelele Ungariei.

Ungă (Ungvar) pe malul dreptă al riului d. a. n. este depoșită de sare și de vinațe.

Rona în parté de susă a Tisei are mine bogate de sare, ce daă pe ană peste 40 milioane ocă.

Cămpulungă, Ticeulă, Visculă, Hustul poltioare.

Vinariculă (Seoloşă) pe Tisa, se însamnă pentru iarmarocul seă de vite şi pentru vineturile cu vină bună. Baia-mare la marginea despre Transilvania are minere şi monetarie.

Baia-de-susă cu minere de aură şi argintă.

CRİŞIANA.

Pusetura. Crişiana se află între 46 şi 48 $\frac{1}{2}$ grade lăţime nordică şi între 38 şi 40 grade lungime ostică. Ţeara se mărginesce la reserită cu Marmuroşul şi Transilvania, la meădi-ăi cu Temişiana de care se desparte prin Murăşă, şi la apusă şi miaăi-noapte cu Ungaria de care se desparte prin Tisa. În aceste margini Crişiana cuprinde la 560 m. g. p. saă 2,161,600 fălcă.

Idrografia. Crişiana este ună pămîntă adăpată de ape mari şi de lacuri.

a) Ape curgătoare suntă :

Tisa fluvii mare o încungiură despre meădi-noapte şi apusă, ea primesce din astănga sa pe Sameşă care mai în susă de Tociu se varsă în ea.

Crişul, riă mare isvorăscă în munşii Transilvaniei şi se alcătuesce: din Crişu repede, din Crişu Negru şi Crişu alb, vărsănduse în Tisa în faăa poltiei Ciongradă. Crişul-repede isvorăscă sub muntele Giacmare mai în giosă.

de m. Flagiașu și confluează cu Crișul propriu mai în giosu de satul Taresa, ceva mai în susu se varsă Biunchiușu. Crișul-negru isvoresce la Cucurbata între muntele Bihar și Moma, eară la Bicheșu confluează cu Crișul-albu. Crișul-albu, isvorăște din muntele Hegieșu și Fagulū-popi, eară la Bicheșu confluează cu Crișul-Negru.

Afluintul Crișului propriu de adreapta este riulū Be-retru care isvoresce între munții Poleșa și Răusū, el dă în Crișu mai în susu de politia Cervasū.

În Tisa se mai varsă: Tere-Valer-Aderu, Corochi-A-deru și Tere-Aderu.

b) Ape stătătoare suntū:

Pe malul stângū al Tisei între Mandoc, Bacta, Batoriu și Hodoș suntū o mulțime de bălți mari și mici. Pe lângă cursul Mureșului de giosu încă se află mulțime de bălți. Cătră varsarea Mureșului în Tisa se află lacul Hodoșū, mai spre meadi-noapte l. Ludasū.

Orografia. Pământul Crișianei în partea despre răsăritū e muntenosū și în partea despre apusū cămpenosū, pînū de puste (câmpii întinse). În munți se află aurū, argintū, aramă, ferū. Unile din pământurile despre Tisa suntū foarte roditoare în grăne. Numele de Crișiana țeara îl are de la apele Crișului, ea se numește astăzi districtul Urbei-mari, face parte din Ungaria și prin urmare din Imperiul Austriei.

Locuitorii. Din Crișiana suntū la 1,400,0000 parte Romāni, parte Unguri. Romāni în privința religiunei suntū uniți cu unū episcopū la Urbea-mare, și neuniți cu

unŭ episcopŭ la Arad. Ungurii suntu parte reformaŭi, parte catolici, iŝti din urmă aŭ episcopŭ la Urbea-mare ŝi la Sat-mare.

Locurile cele mai însemnate suntu:

DEBRETZINUL după Pesta, este cea mai mare politie a Ungariei, ŝi tipulŭ unei adevărate politii ungu-reŝti; ea este aŝădiată într'o câmpie năsiptoasă ŝi lip-sită de apă. Între aŝezeminte se înseamnă: colegiul protestanŝilor care 'i cel mai vechiu ŝi mai renumitŭ din Ungaria. Industria ŝi comerciul acole este mare, suntu fabrici: de saponŭ, pipe, pânzării, pei, berării, vel-niŝi ŝi o fabrică împărătéscă de pucioasă. Debreŝinul aŭ suferiŭ multŭ în resbelele cu Turciŭ, eară în 1849 de la 9 Ianuarie până la 30 Maiu fu scaunul dietei ŝi a guvernământului revoluŝionarŭ.

Urbea-mare (Grosvardain) pe Criŝul repede, se află într'o câmpie frumósă dar nu pre sănătósă. Politia se alcătuesce din patru părŝi avânduŝi fie care municipalita-tea sa. Între aŝădiăminte se înseamnă: Catedrala ca-tolică cu relieviile Sântului Stanislas, catedrala uniŝilor ŝi închisóra celulară, o academie de legi, unŭ gimna-siŭ, unŭ seminariŭ catolic, fabrici de matasă ŝi de vase.

În apropiere de politie se află minere de marmură, ŝi lêngă satul Hagio băi minerale. În timpul scaunului guvernământalŭ de la Debreŝin, la Urbea-mare s'aŭ fabri-catŭ bancnotele ŝi armele revoluŝiuneŭi ungare din 1849. În Urbea-mare aŝi e reŝedinŝa districtului.

Aradul pe malul dreptŭ al Mureŝului este reŝedinŝa:

episcopului Român neunit, aici este un gimnasiu, un seminariu, o școală pregătitoare și o fabrică de titiu.

Satu l-mare (Nemeti-Zatnar) pe Sameșu este cap. comitatului său districtului d. a. n. scaunul unui episcopu catolic, are un gimnasiu, un seminariu, fabrici de pânză, mine de sare și face comerț însemnat cu vinațe.

În comitatul Satmar crește: popușou, grâu, cânipă, in, fructe, castane, vin bun, vite cornorate, oi, porci, albine ș. l. t.

Beliușul pe Crișul Negru are un gimnasiu Român, întemeietă de episcopul Vulcan.

TEMIȘIANA.

Pusetura. Temișiana se află între $44\frac{1}{2}$ și 46 grade lățime nordică, și între 38 și 40 gr. lungime ostică. Ea se mărginește la meadi-noapte cu Crișiana, de care se desparte prin Mureș; la reserit cu Transilvania și Principatele-Unite de care se desparte prin Carpați; la meadi-zi cu Dunărea, la apus cu Ungaria de care se desparte prin Tisa. În aceste margini țeara are la 500 m. g. p. sau 1,930,000 fălci de pământ.

Idrografia. a) Ape curgătoare:

Temeșul își isvorăște în Banat din munții Semeni-cu, apucă spre meadi-noapte și apus până la politia Temeșvar, de aici pleacă în gios și la Panciova în fașă

cu Belgradul se varsă în Dunărea. Apa Temeşului a dat numire ţerei de Temeşiana.

Afluintele Temeşului de adreapta sunt: Hideul, Sebeşul, Bistra.

Afluintele Temeşului de astênga sunt: Teregova, Bogone, Birda, Berzova.

Aranca riş se varsă în Tisa.

Afară de apele aceste mai sunt canale de comunicaţiune precum: canalul Bega, c. Verşeş, c. Temeşu ş. l. t.

b) Ape stătătoare:

Spre m-noapte de la politia Verşeş se află un lac, apoi pînre ramurile Temeşului sunt mai multe mlaştini.

c) Ape minerale:

Mehadia cu isvoare termale sulfuroase, cunoscute şi renumite încă din timpurile Romanilor, numite Băile lui Ercule; isvoarele sunt 22 la număr cu o temperatură de la 32 până la 42 grade Reomiură.

Orografia. Pământul Temeşianei cea mai mare parte este câmpenos şi numai partea sud'ostică întrefesută de ramurile Carpaţilor. Climatul ţerei este sănătos şi stêmpărat.

Producte şi Industrie. În munţi se află: aur, argint, aramă, fer, plumb, şinc, pucoase şi cărbuni de pământ. Câmpiile sunt foarte roditore şi dau; cereale frumoase, cânipă şi a. l. vînate bune, păşuni grase, mîer, matasă, cai, boi, porci, ş. a. animale.

Suntă fabrici de frëmbii, de covóră, de cergi, de pei, velniși care scotă rachiă de prune numite slibovișă.

Locuitorii sunt: Romăni, Germani, Sërbii și Unguri care cu toșii la 1854 erau în numără de 1,157,428, eară Romăni curași 400,000. Romăniă suntă creștină parte uniși, parte neuniși. Sërbii cu toșii suntă creștină resăriteni; Germanii și Ungurii, parte catolică, parte protestanți.

Impărtirea. Temeșiana face parte din provinciile imperiului Austriană, ea de la 1849, alcătuește Voivodina sârbească și Banatul Temeșiane. Țeara se împarte în 5 cercuri administrative: Temeșoara, Lugosulă, Bescherecul-mare, Zombo și Neuşașă. Suntă 8 politii, 65 politioare, 689 sate și 134 puste, (așădiări de gospodărie prin câmpiile cele întinse), 604 scolă primare, 26 principale, 2 scolă secundare și 6 gimnasiuri saă colegii.

Locurile cele mai însemnate suntă :

TEMISIOARA (Temeșvară) la începutul canalului Bega, ce esă din Temeșă, este cap. Temeșiane, reședința gubernatoriloră : civilă și militariă, scaunul unei curți de apelă, a unui Episcopă neunită și a unui Episcopă catolică ce poartă nume de Cinade. Temeșoara se alcătuește din fortereata saă partea din lăuntru și din foburgurile : Fabrică, Iosif și Mihala ; partea din afară între așădiăminte are : ună seminariă, ună gimnasiă, o scoală normală, patru ospituri, teatru, fabrici de postavă, de pëndă, de pei, de hărtie. Istoricii îi pună

începutul de prin timpurile Romanilor cândă se numea *Zambara*, în secul al 13-le fu reședința cantelor *Tames*, la 1552 de doue ori fu cuprinsă de Turci, de carii scăpă tocma la 1716 prin *Eugenie de Savoia*.

Lugoșul pe *Temeș* care o împarte în *Lugoșul* românesc și *Lugoșul* nemțesc de a stēnga, este scaunul unui episcopu Român unită. În cercul *Lugoșului* suntă minerale și se face vinu bunu.

Lipova pe malul stēngă al *Mureșului* este locu principalu de comerț cu sarea de *Transilvania*, în apropiere se află *petrării alese*.

Sânt-Nicora are unu institutu agronomicu practicū.

Verșeț este scaunul unui episcopu neunit, are unu seminariu și unu gimnasiu.

Oravița politie munteană cu minere de argintă, aramă și feru.

Săbeș (*Caransebeș*) la confluentul *Sebeșului* cu *Temeș* de susu politie mărgineană, generalatū sērbo-bănățan și prefectura regimentului Românesc mărgineană, are o scoală militară și spalătoare de auru.

Rușava (*Orșava*) la gura *Cernei* care dă în *Dunăre*, politioară întărită la marginile militare ale regimentului Român-Bănățan. Aice este carantină, stațiune de vapoare, vamă, și depositu de comerț al *Austriei* cu *Principatele-Unite* și *Turcia*. *Traian* așădășă acole o colonie Romană în cetatea *Tierna*. Aproape de *Rușava* sunt *Porțile-de-feru* care sū al patrulē cataractū al *Dunărei*.

Beserica-Albă pe Nera la marginile militare este prefectura regimentului ilirică.

Panciova (Pantida), la varsarea Temeşului în Dunăre, este prefectura regimentului german de margine, are o catedrală frumoasă, scoală de matematică, scoală normală, vamă, depositul de sare, fabrică de zahăr de sfeclă și schele la Dunărea; aici în 2 Ianuarie 1849 Austrienii au bătut pe Ungurii resculați.



Carti de Școlă,

Edate în 1867 de Tipografia Buciumului Român.

	<i>Le</i>
Gramatica Română de D. N. G. Măcărescu	3
Abecedariu. Silabire și Rugăciuni	—
Abecedariu Român, cu mai multe noțiuni	1
Aritmetică și cu sistemul metric	2
Geografia celor cinci părți a le lunei, pentru Clasele III și IV primarie	2
Geografia țărilor Române, pentru Clasele primarie	1
Abecedariu pentru Școlile Istrailite	2

Preciul acestei Geografii este 64 parale.